

Konkurences padome

Kredītiestāžu tirgus uzraudzība

Publiskais ziņojums

Rīga
2026

SATURS

IEVADS	3
KOPSAVILKUMS	9
1. KREDĪTIESTĀŽU TIRGUS RAKSTUROJUMS UN KONKURENCES SITUĀCIJAS IZVĒRTĒJUMS.....	11
1.1. Konkrētais tirgus.....	12
1.1.1. Konkrētās preces tirgus.....	13
1.1.2. Konkrētais ģeogrāfiskais tirgus.....	16
1.2. Šķēršļi jaunu tirgus dalībnieku ienākšanai tirgū un esošo tirgus dalībnieku darbības paplašināšanai	17
1.3. Tirgus struktūra (koncentrācijas izvērtējums) un kredītiestāžu finanšu rādītāju analīze	24
1.3.1. Procentu ienākumi	25
1.3.2. Nesadalītā peļņa/zaudējumi.....	27
1.3.3. Kredīti pēc mēneša bilances pārskata	28
1.3.4. Noguldījumi	33
1.3.5. Kredīts mājokļa iegādei	38
1.3.6. Patēriņa kredīts	40
Secinājumi	43
2. KOMERSANTU UN PRIVĀTPERSONU KREDITĒŠANA.....	45
2.1. Kreditēšanas attīstības tendences un kreditēšanu kavējošie faktori	46
2.2. Kredītu procentu likmju noteikšana, fiksēto likmju ierobežotā izplatība un to ietekmējošie faktori	49
Secinājumi	53
3. KREDĪTIESTĀŽU KLIENTU MOBILITĀTE UN TĀS IETEKMĒJOŠIE FAKTORI	55
3.1. Normatīvā regulējuma izvērtējums	56
3.2. Patērētāju aptaujas rezultāti un dati par pārkreditēšanos	59
3.3. Par nepieciešamību ieviest līdzvērtīgu regulējumu arī komersantu saistību atvieglotai pārfinansēšanai.....	68
Secinājumi	71
SECINĀJUMI UN PRIEKŠLIKUMI	73

IEVADS

- 1 Pastāvīga un droša finansējuma pieejamība ir viens no būtiskākajiem priekšnoteikumiem ilgtspējīgai tautsaimniecības attīstībai. Tā veicina investīcijas, sekmē ekonomisko izaugsmi un ir nozīmīgs faktors valsts ilgtermiņa attīstībā.
- 2 Latvijā gan komersanti, gan privātpersonas ārējo finansējumu pārsvarā piesaista, izmantojot kredītiestāžu sniegtos pakalpojumus, tādēļ kredītēšanas tirgus attīstībai, kā arī kredītiestāžu savstarpējai konkurencei par tās klientiem (kā privātpersonām, tā komersantiem) ir būtiska ietekme uz valsts kā mikroekonomisko, tā makroekonomisko vidi un tautsaimniecības attīstības potenciālu.
- 3 Vienlaikus, novērtējot kredītiestāžu pakalpojumu pieejamību Latvijā, ņemams vērā Eiropas Savienības (turpmāk – ES) iekšējā tirgus regulējums un tajā nostiprinātā pakalpojumu sniegšanas brīvība, tostarp finanšu pakalpojumu jomā. Kredītiestādes, kas ir tiesīgas sniegt finanšu pakalpojumus citās ES vai Eiropas Ekonomikas zonas (turpmāk – EEZ) dalībvalstīs, normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā var sniegt atsevišķus pakalpojumus arī Latvijas klientiem, neveidojot atsevišķu kredītiestādi Latvijā. Minētais īpaši attiecināms uz noguldījumu piesaistes pakalpojumiem, kuru pieejamību arvien vairāk ietekmē pārrobežu pakalpojumu sniegšanas iespējas un digitālie pakalpojumu sniegšanas kanāli. Līdz ar to noguldījumu piesaistes segmentā konkurences spiediens var veidoties ne tikai no Latvijā reģistrētām kredītiestādēm vai to filiālēm, bet arī no citās dalībvalstīs licencētiem pakalpojumu sniedzējiem, ciktāl tie faktiski piedāvā pakalpojumus Latvijas klientiem. Vienlaikus šis Tirgus uzraudzības tvērums primāri ir vērsts uz kredītiestādēm, kuras Latvijā faktiski sniedz noguldījumu pieņemšanas un kredītēšanas pakalpojumus.
- 4 Pēc 2008. gada globālās finanšu krīzes finanšu sektors Latvijā, tāpat kā citviet pasaulē, piedzīvoja būtiskas pārmaiņas. To rezultātā ES tai skaitā, bet ne tikai tika pastiprinātas kredītiestāžu prudenciālās prasības, pilnveidota noguldītāju aizsardzība, izveidoti vienotie kredītiestāžu uzraudzības un neregulējuma mehānismi¹. Būtiskas pārmaiņas Latvijā sekoja arī pēc 2018. gada Moneyval ziņojuma, kurā, vērtējot Latvijā īstenotos noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas pasākumus, vairākās jomās tika konstatēti būtiski trūkumi. Reaģējot uz minēto, Latvijā tika īstenots tā dēvētais finanšu sektora "kapitālais remonts", lai novērstu valsts iekļaušanu pastiprinātā uzraudzībā jeb "pelēkajā sarakstā".² Šie pasākumi kopumā ir devuši pozitīvu rezultātu, un 2026. gada sākumā Latvija no Moneyval ir saņēmusi starptautisku apliecinājumu spējai efektīvi cīnīties ar finanšu noziegumiem un nodrošināt finanšu sistēmas drošību.³ Tomēr finanšu tirgus kapitālais remonts noveda arī pie daudz stingrākām prasībām kredītiestāžu klientiem, kas pirmšķietami atstāja negatīvu ietekmi uz finansējuma pieejamību privātpersonām un īpaši komersantiem.⁴

¹ ECB, "Some thoughts on the international financial crisis". Pieejams: https://www.ecb.europa.eu/press/key/date/2008/html/sp081020_1.en.html.

² Ministru kabinets, "Kariņš: Finanšu sektora uzraudzības "kapitālais remonts" ir izdevies – esam atjaunojuši valsts reputāciju un izveidojuši stipru finanšu noziegumu novēršanas sistēmu". Pieejams: <https://www.mk.gov.lv/lv/jaunums/karins-finansu-sektora-uzraudzibas-kapitalais-remonts-ir-izdevies-esam-atjaunojusi-valsts-reputaciju-un-izveidojusi-stipru-finansu-noziegumu-noversanas-sistemu>.

³ Finanšu ministrija, "Finanšu jomas vadošais ziņojums – starptautisks apliecinājums Latvijas sistēmas efektivitātei". Pieejams: <https://www.fm.gov.lv/lv/jaunums/finansu-jomas-vadosais-zinojums-starptautisks-apliecinajums-latvijas-sistemas-efektivitatei>.

⁴ Delfi Bizness, "Moneyval ziņojumā apliecināta Latvijas spēja efektīvi cīnīties ar finanšu noziegumiem". Pieejams:

- 5 Bažas par potenciāli nepietiekamu konkurenci kredītiestāžu sektorā īpaši aktualizējās pēc Covid-19 pandēmijas izraisītās ekonomiskās krīzes un vēlāk – pēc Krievijas pilna mēroga iebrukuma Ukrainā 2022. gadā un tam sekojošās enerģētikas krīzes. Visu iepriekš minēto notikumu rezultātā Eiropas Centrālā banka (turpmāk – ECB) pieņēma apņēmīgus lēmumus inflācijas ierobežošanai. Proti, ECB lēma paaugstināt tās noteiktās galvenās procentu likmes, būtiski tās turpinot paaugstināt katrā nākamajā monetārās politikas sanāksmē, lai pēc iespējas ātrāk normalizētu strauji pieaugošo inflāciju Eiropā.⁵
- 6 Minēto apstākļu kopums veicināja plašas diskusijas par kredītiestāžu peļņu Latvijā un citviet, ko lielā mērā sekmēja procentu ienākumu kāpums Euribor likmju pieauguma dēļ. Proti, pieaugot procentu ienākumiem no kredītiem ar mainīgo likmi, īpaši hipotekārajiem kredītiem, procentu izmaksas par noguldījumiem pieauga ievērojami lēnāk vai nepieauga vispār.⁶ Arī Latvijas Banka (turpmāk – LB) publiskajā telpā norādīja, ka kredītiestāžu rīcība, pieaugot Euribor likmēm, nemazinot pašu pievienotās likmes, norāda uz konkurences trūkumu sektorā.⁷
- 7 Lai gan finanšu tirgus prudenciālā uzraudzība primāri ir LB un ECB kompetencē, Konkurences padomes (turpmāk – KP) kompetencē ir tirgus uzraudzību veikšana, lai nodrošinātu brīvas konkurences principa ievērošanu jebkurā tautsaimniecības nozarē⁸. Ņemot vērā minēto un iepriekš paustos apsvērumus par pirmšķietami nepietiekamu konkurences spiedienu kredītiestāžu starpā, KP atbilstoši Konkurences likuma (turpmāk – KL) 7. panta pirmās daļas 1. punktam 2024. gada vasarā, izpildot Ministru kabineta (turpmāk – MK) doto uzdevumu, ierosināja kredītiestāžu tirgus uzraudzību (turpmāk – Tirgus uzraudzība).
- 8 Šis Tirgus uzraudzības mērķis ir veikt vispusīgu kredītiestāžu konkurences situācijas novērtējumu, analizējot tirgus struktūru un koncentrācijas līmeni tajā, kā arī identificēt būtiskākos problemātiskos konkurences aspektus un izstrādāt priekšlikumus konkurences veicināšanai kredītiestāžu darbībai tirgū. Tirgus uzraudzībā vērtējums tiek sniegts gan par patērētājiem, gan par komersantiem sniegto kredītiestāžu pakalpojumu tirgu.
- 9 **Pētījuma robežas.** Lai noteiktu Tirgus uzraudzības tvērumu, KP norāda, ka Tirgus uzraudzībā tā ieguva informāciju viedokļu veidā no visām kredītiestādēm⁹, kas veic savu saimniecisko darbību Latvijā un nozares pārstāvjiem¹⁰. Informācijas pieprasījumi tika nosūtīti 2025. gada 28. februārī, savukārt atbildes uz tiem

https://www.delfi.lv/bizness/37293360/kreditiestades_un_finanses/120107439/moneyva-l-zinojuma-apliecinata-latvijas-speja-efektivi-cinities-ar-finansu-noziegumiem.

⁵ ECB, "Gada pārskats 2022". Pieejams: <https://www.ecb.europa.eu/press/annual-reports-financial-statements/annual/html/ecb.ar2022~8ae51d163b.lv.html>.

⁶ Makroekonomika, "Kredītiestāžu peļņit spēja 2023. gadā – kā veidojies straujais pieaugums?". Pieejams: <https://www.makroekonomika.lv/raksti/kreditiestazu-pelnitspeja-2023-gada-ka-veidojies-straujais-pieaugums#:~:text=Galvenais%20pe%C4%BC%C5%86as%20pieauguma%20avots%20ir%20t%C4%ABro%20procentu,ien%C4%81kumu%20k%C4%81pumu%20neveido%20tikai%20no%20m%C4%81jsaimniec%C4%ABbu%20un>.

⁷ LSM.lv, "Vai banku procenti ir taisnīgi? LDDK Bite: "Situācija dramatiski slikta", Kazāks aicina sūdzēties Latvijas Bankā". Pieejams: <https://www.lsm.lv/raksts/kas-notiek-latvija/raksti/08.09.2023-vai-banku-procenti-ir-taisnigi-lddk-bite-situacija-dramatiski-slikta-kazaks-aicina-sudzeties-latvijas-kreditiestade.a523124/>.

⁸ Augstākās tiesas 14.09.2016. spriedums lietā Nr. SKA-461/2016.

⁹ "Swedbank" AS, Akciju sabiedrība "Citadele banka", AS Magnetiq Bank, Akciju sabiedrība "Reģionālā investīciju banka", Akciju sabiedrība "Rietumu Banka", Bigbank AS Latvijas filiāle, AS "SEB banka", AS "Industra Bank", Luminor Bank AS Latvijas filiāle, Signet Bank AS, BluOr Bank AS, OP Corporate Bank plc filiāle Latvijā, TF Bank AB, AS INDEXXO Banka.

¹⁰ "Latvijas Finanšu nozares asociācija", Latvijas Darba devēju konfederācija, Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kamera, "Fintech Latvija Asociācija".

saņemtas laikposmā no 2025. gada 18. marta līdz 17. aprīlim. Tādēļ secinājumi, kas balstīti uz tirgus dalībnieku un nozares pārstāvju viedokļiem, ir attiecināmi uz šo periodu. Patērētāju aptauja par klientu mobilitāti tika īstenota no 2025. gada 25. jūlija līdz 4. augustam. Savukārt kredītiestāžu darbības analīzei izmantotie dati aptver periodu no 2014. gada līdz 2025. gada augustam. Dati par hipotekāro kredītu skaitu ar samazinātu pievienoto procentu likmi pie esošā aizdevēja un pārkreditējoties tika iegūti no LB par laikposmu no 2022. gada līdz 2025. gadam. **KP informācijas un viedokļu apkopošanu Tirgus uzraudzības vajadzībām noslēdza 2025. gada septembrī.** Līdz ar to jautājumi, kas publiskajā telpā aktualizēti vai normatīvā regulējuma izstrādes procesā virzīti pēc minētā perioda, šajā Tirgus uzraudzībā netiek vērtēti pēc būtības.

10 **Pētījuma priekšmets.** Ierosinot Tirgus uzraudzību, KP veica sākotnēju izpēti par publiskajā telpā identificētajiem aktuālākajiem, pirmšķietami konkurenci ietekmējošajiem problēmaspektiem kredītiestāžu darbībā. Šis priekšizpētes mērķis bija noteikt Tirgus uzraudzībā analizējamās pētniecības virzienus. Tirgus uzraudzībā KP vērtē jautājumus, kas saistīti ar nepietiekamu konkurences spiedienu vai tā cēloņiem un to iespējamo ietekmi uz tirgus turpmāko darbību un attīstību. Tostarp tiek analizēts kredītiestāžu tirgus raksturojums, konkurences situācija, privātpersonu mobilitāti ietekmējošie faktori, kā arī komersantu un privātpersonu kreditēšanas situācija Latvijā.

11 **Pētījuma metodes.** Lai izprastu tirgus darbības principus, struktūru un konkurences situāciju, KP izmantoja šādas pētniecības metodes:

- induktīvo un deduktīvo analīzi, ar kuras palīdzību tika pētīta juridiskā doktrīna, normatīvie akti, konkurences uzraugošo iestāžu un Eiropas Komisijas (turpmāk – EK) prakse un citi tiesību avoti, kas saistīti ar konkurences novērtēšanu kredītiestāžu sektorā. Izpēte veikta ar mērķi, lai, balstoties uz teorētiskām atziņām, formulētu secinājumus par iespējamu konkurences problemātiku vai norādītu uz nepilnībām normatīvajā regulējumā, kā arī piedāvātu risinājumus to novēršanai;
- salīdzinošo analīzi, ar kuras palīdzību tika salīdzinātas izmaiņas patērētāju (privātpersonu) mobilitātes rādītājos pēc normatīvā regulējuma grozījumu spēkā stāšanās, kuru ietvaros tika atvieglota kārtība, kādā patērētājiem ir iespēja pārfinansēt savas hipotekārā kredīta saistības citā kredītiestādē;
- kvantitatīvo metodes, kas tika piemērotas konkurences intensitātes un tirgus struktūras novērtēšanai, izmantojot starptautiski atzītus konkurences mērījumus un rādītājus, tostarp tirgus dalībnieku skaitu, koncentrācijas koeficientu¹¹ (turpmāk – CR4) un Hērfindāla–Hiršmana indeksu¹² (turpmāk – HHI). Tirgus uzraudzībā tika veikta patērētāju aptauja, kas ietvēra gan tiešās intervijas (30%), gan tiešsaistes aptauju (70%). Patērētāju aptauja

¹¹ Koncentrācijas koeficients mēra, cik lielu tirgus daļu kontrolē lielākie tirgus dalībnieki, tādējādi ļaujot izdarīt secinājumus par to, cik liela ir konkurence konkrētā nozarē. Zems koncentrācijas koeficients norāda uz to, ka tirgū ir daudz konkurenti un tirgū ir augsta konkurence, savukārt augsts koeficients liecina par pretējo. Bieži izmantotie koeficienti ir četru un astoņu tirgus dalībnieku koncentrācijas koeficienti, kas aprēķina vadošo tirgus dalībnieku kopējo tirgus daļu. Izpratne par koncentrācijas koeficientu darbību var palīdzēt investoriem izskaidrot tirgus struktūras un to, kā dominējošie uzņēmumi ietekmē cenas un konkurenci. Skat. vairāk: Investopedia, "Understanding the Concentration Ratio: Definition, Formula & Calculation". Pieejams: <https://www.investopedia.com/terms/c/concentrationratio.asp>.

¹² HHI ir tirgus koncentrācijas rādītājs. HHI mēra uzņēmumu lielumu attiecībā pret nozares lielumu, kurā tie darbojas. HHI var svārstīties no skaitļiem, kas ir tuvu nullei līdz 10 000. Zemāka skaitliskā vērtība norāda uz mazāk koncentrētu tirgu. Skat. vairāk: Investopedia, "Herfindahl-Hirschman Index (HHI): Definition, Formula, and Example". Pieejams: <https://www.investopedia.com/terms/h/hhi.asp>.

tika izmantota, lai noskaidrotu, kā patērētāji pieņem lēmumus par pakalpojumu sniedzēja izvēli, kādas izmaksas un šķēršļi ietekmē kredītiestādes nomaiņu, kā arī kā tiek uztverti kredītiestāžu piedāvāto pakalpojumu nosacījumi un to pieejamība;

- kvalitatīvo metodi, kas tika piemērota, lai analizētu nozares pārstāvju (gan tirgus dalībnieku, gan asociāciju un nozares uzrauga¹³) sniegto informāciju, atbildot uz KP informācijas pieprasījumiem par konkurences situāciju kredītiestāžu sektorā, to ietekmējošajiem faktoriem un potenciālajām tirgus barjerām.

- 12 **Pētījuma struktūra.** Tirgus uzraudzība ir strukturēta trīs nodaļās. Pirmajā nodaļā KP raksturo kredītiestāžu tirgu no konkurences tiesību viedokļa un izvērtē konkurences situāciju tajā. Otrajā nodaļā tiek analizēti kreditēšanas aspekti privātpersonu un komersantu segmentā. Trešajā nodaļā KP vērtē kredītiestāžu klientu mobilitāti un to ietekmējošos faktoros. Katras nodaļas noslēgumā formulēti secinājumi, bet sadaļā "Secinājumi un priekšlikumi" tie apkopoti un papildināti ar priekšlikumiem konkurences veicināšanai kredītiestāžu sektorā.
- 13 Lai aizsargātu tirgus dalībnieku intereses, ziņojuma publiskojamajā versijā netiks iekļauta Tirgus uzraudzībā iegūtā un analizētā informācija, kurai piešķirts ierobežotas pieejamības statuss, ievērojot piemērojamo normatīvo regulējumu un personas datu aizsardzības prasības. **Aizklātā informācija turpmāk tekstā ir apzīmēta ar (*).**

¹³ Latvijas Bankas likums, 5. panta 4. punkts.

IZMANTOTIE SAĪSINĀJUMI

EBI	Eiropas Banku iestāde
ECB	Eiropas Centrālā banka
EEZ	Eiropas Ekonomikas zona
EK	Eiropas Komisija
Direktīva	Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2014/49/ES par noguldījumu garantiju sistēmām
ES	Eiropas Savienība
EST	Eiropas Savienības Tiesa
HHI	Hērfindāla-Hiršmana indekss
Komersants	Komercreģistrā ierakstīta fiziskā persona (individuālais komersants) vai komercsabiedrība (personālsabiedrība un kapitālsabiedrība). Nefinanšu sabiedrība.
CR4	Koncentrācijas koeficients
KL	Konkurences likums
KP	Konkurences padome
Kredītiestāde	Kredītiestāžu likuma 1. panta otrās daļas 1. punktam likumā lietotais termins "kredītiestāde" un "kredītiestāde" šajā Tirgus uzraudzībā tiek izprasts ES Regulas Nr. 575/2013 4. panta 1. punkta 1. apakšpunkta izpratnē
LB	Latvijas Banka
LB noteikumi	Latvijas Bankas 2022. gada 12. septembra noteikumi Nr. 218 "Statistisko datu par kredītiestāžu un citu monetāro finanšu iestāžu finansiālo stāvokli (MBP) sagatavošanas un iesniegšanas noteikumi".
LKK	Liels komersants
LESD	Līgums par Eiropas Savienības darbību
MVU	Mazs un vidējs komersants

MBP	Mēneša bilances pārskats
MK	Ministru kabinets
NILLTPFN	Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likums
Vienotā uzraudzības mehānisma regula	Padomes Regula (ES) Nr. 1024/2013 (2013. gada 15. oktobris), ar ko Eiropas Centrālajai kredītiestādei uztic īpašus uzdevumus saistībā ar politikas nostādnēm, kas attiecas uz kredītiestāžu prudenciālo uzraudzību
Pamatnostādnes	Pamatnostādnes (pārskatītas) par metodēm, kā aprēķināt iemaksas noguldījumu garantiju sistēmās saskaņā ar Direktīvu 2014/49/ES, ar kurām atceļ un aizstāj Pamatnostādnes EBA/GL/2015/10, EBA/GL/2023/02.
PTAC	Patērētāju tiesību un aizsardzības centrs
PNK	Personīgie norēķinu konti
Tirgus uzraudzība	Šī kredītiestāžu tirgus uzraudzība
SKDS	Tirgus un sabiedriskās domas pētījumu centrs SKDS
Privātpersona	Tirgus uzraudzības izpratnē jēdziens tiek izprasts kā fiziskā persona

KOPSAVILKUMS

- 14 Tirgus uzraudzībā KP izvērtēja Latvijas kredītiestāžu tirgu, koncentrējoties uz tirgus dalībniekiem, kas Latvijā sniedz noguldījumu pieņemšanas un kreditēšanas pakalpojumus. Ņemot vērā Tirgus uzraudzības tvērumu, nebanku kreditēšanas sektors netika analizēts kā atsevišķs tirgus. Vienlaikus tirgus raksturojums un identificētie problēmjautājumi tika vērtēti kredītiestāžu darbības kontekstā, taču pilnībā neatstājot bez ievēribas arī nebanku kreditēšanas sektora klātbūtni un iespējamo ietekmi uz tirgus dinamiku.
- 15 Būtiska Tirgus uzraudzībā ietvertā izvērtējuma daļa tika veltīta jaunu tirgus dalībnieku ienākšanas barjeru analīzei, KP konstatējot, ka kredītiestāžu tirgū pastāv augstas administratīvās un ekonomiskās barjeras. Tika izvērtētas normatīvās prasības kredītiestādes dibināšanai un licencēšanai.
- 16 Īpaša uzmanība tika pievērsta noguldījumu garantiju fonda sākotnējās iemaksas apmēra noteikšanas kārtībai, kas *prima facie* funkcionēja kā nepamatota ienākšanas barjera. Balstoties uz tirgus dalībnieku skaidrojumiem, KP identificēja, ka iemaksas apmērs tika diferencēts atkarībā no pamatkapitāla lieluma licences saņemšanas brīdī. Šāda pieeja radīja atšķirīgu attieksmi pret salīdzināmos apstākļos esošiem tirgus dalībniekiem. Noslēdzot Tirgus uzraudzību KP secina, ka šī pirmšķietamā problemātika ir tikusi atrisināta ar 2026. gada jūnija grozījumiem Noguldījumu garantiju likumā, atceļot sākotnējo iemaksu noguldījumu garantiju fondā.¹⁴
- 17 Izvērtējot tirgus struktūru un koncentrāciju, KP analizēja kredītiestāžu datus par periodu no 2014. gada līdz 2025. gada augustam, izmantojot kredītiestāžu sagatavotos un LB iesniegtos statistiskos datus. Analīze aptvēra kredītu un noguldījumu apjomus mājsaimniecību un komersantu segmentos, tostarp mājokļa un patēriņa kredītus. KP konstatēja, ka vairākos būtiskos segmentos koncentrācija ir noturīgi augsta, īpaši mājsaimniecību kreditēšanā. Mājokļa kreditēšanas tirgus tika identificēts kā augsti koncentrēts, kur četras lielākās kredītiestādes veido gandrīz visu tirgu, tādējādi mazāku tirgus dalībnieku spēja ietekmēt konkurences apstākļus ir būtiski ierobežota. Komersantu kreditēšanas segments salīdzinājumā ar mājsaimniecību kreditēšanu ir mazāk koncentrēts, tomēr arī tajā saglabājas augsts četru lielāko tirgus dalībnieku īpatsvars un stabilas vadošo kredītiestāžu "pozīcijas".
- 18 Kopējā konkurences vides novērtējumā KP apkopoja tirgus dalībnieku un nozares pārstāvju viedokļus un secināja, ka tirgu vienlaikus raksturo konkurence par atsevišķiem liela apjoma finansēšanas projektiem (piemēram, kāda objekta celtniecību vai "greenfield" projekta sākuma attīstību, u.c.), noteiktām klientu grupām (piemēram, privātpersonas ar stabiliem ienākumiem, lieli komersanti vai komersanti ar pozitīvu pašu kapitālu un bez nodokļu parādiem, u.c.) kā arī strukturāli faktori (piemēram, tirgus nelielais lielums, klientu mobilitātes trūkums, u.c. faktori), kas ilgtermiņā var ierobežot konkurences dinamiku. Kā konkurenci ierobežojoši šķēršļi atkārtoti tika identificēti regulatīvā un uzraudzības sloga apjoms un ar to saistītās izmaksas, normatīvās un nodokļu vides neprognozējamība, ģeopolitiskie un reputācijas riski, kā arī tirgus nelielais mērogs, klientu mobilitātes ierobežojumi un augstas klientu piesaistes izmaksas.
- 19 Analizējot kreditēšanu kavējošos faktoros, KP secināja, ka kreditēšanas aktivitāti Latvijā nosaka vairāku savstarpēji saistītu faktoru kopums, ko ietekmē ekonomiskā situācija, ēnu ekonomikas īpatsvars, mājsaimniecību un komersantu finanšu

¹⁴ Nr. 1285/Lp14 "Grozījumi Noguldījumu garantiju likumā". Pieejams: <https://titania.saeima.lv/LIVS14/saeimalivs14.nsf/webSasaiste?OpenView&restricttocategory=1285/Lp14>.

stāvoklis, tiesiskās vides kvalitāte, kā arī kredītiestāžu stratēģija un riska apetīte. Vienlaikus KP ņem vērā, ka Latvijā un citās Baltijas valstīs ilgstoši novērojamas salīdzinoši augstas kredītu procentu likmes. Šis apstāklis pats par sevi neļauj izdarīt galīgu secinājumu par kredītu cenu veidošanās cēloņiem vai konkurences spiediena nepietiekamību, jo kredītiestāžu cenu ietekmē vairāku savstarpēji saistītu faktoru kopums, tostarp procentu likmju vide, riska novērtējums, finansējuma struktūra, tiesiskās vides efektivitāte, regulatīvais slogs un klientu portfeļa kvalitāte. Vienlaikus augsta tirgus koncentrācija var būt viens no indikatoriem, kas pamato nepieciešamību vērtēt konkurences spiediena intensitāti kredītiestāžu sektorā.

- 20 Atsevišķs izpētes temats Tirgus uzraudzībā ir fiksēto procentu likmju ierobežotā pieejamība un augstais mainīgo procentu likmju īpatsvars. KP secināja, ka minēto situāciju ietekmē vairāku savstarpēji saistītu apstākļu kopums, tostarp kredītiestāžu finansējuma struktūra, procentu likmju riska pārvaldīšanas izmaksas, tiesiskā regulējuma risinājumi un pieprasījuma puses apsvērumi. Vienlaikus KP nekonstatēja pietiekamu pamatu secinājumam, ka fiksēto procentu likmju ierobežotā izplatība būtu skaidrojama vienīgi ar pieprasījuma trūkumu no patērētāju puses, jo konkurences apstākļu vērtējumā šādu pieņēmumu nevar izdarīt situācijā, kad attiecīgais piedāvājums tirgū patērētājam ir ierobežots vai pavisam nepieejams.

1. KREDĪTIESTĀŽU TIRGUS RAKSTUROJUMS UN KONKURENCES SITUĀCIJAS IZVĒRTĒJUMS

- 21 Atbilstoši Latvijas Bankas likuma 2. pantam LB ir Eiropas Centrālo banku sistēmas dalībniece un Latvijas centrālā banka. LB regulē un uzrauga Latvijas kredītiestāžu sektoru ciešā sadarbībā ar ECB vienotā uzraudzības mehānismā, kā arī ar Eiropas uzraudzības iestādēm atbilstoši starptautiskajai prudenciālās uzraudzības praksei un pamatprincipiem.¹⁵
- 22 Kredītiestāžu individuālās uzraudzības kompetence ES galvenokārt ir noteikta valstu līmenī.¹⁶ Attiecīgi LB ir nacionālais finanšu tirgus uzraugs, kura uzdevums ir savlaicīgi identificēt problēmas finanšu tirgū vai individuāla tirgus dalībnieka darbībā, tostarp kredītiestāžu sektorā, un nepieciešamības gadījumā sniegt uzraudzības viedokli, rekomendācijas vai pieprasīt risku novēršanu vai mazināšanu.¹⁷ Vienlaikus īpaši uzdevumi saistībā ar kredītiestāžu prudenciālo uzraudzību visās ES dalībvalstīs ir piešķirti ECB.¹⁸
- 23 Lai nodrošinātu efektīvu uzraudzību, kredītiestādes tiek iedalītas nozīmīgajās un mazāk nozīmīgajās kredītiestādēs. ECB tieši uzrauga nozīmīgās kredītiestādes, savukārt valstu kompetentās iestādes, Latvijas gadījumā – LB, uzrauga mazāk nozīmīgās kredītiestādes.¹⁹ Atbilstoši vienotā uzraudzības mehānisma regulējumam²⁰ Latvijā šobrīd darbojas trīs nozīmīgās kredītiestādes, kuru uzraudzība ir ECB kompetencē – AS "SEB kredītiestāde" (turpmāk – SEB), Akciju sabiedrība "Citadele banka" (turpmāk – Citadele) un "Swedbank" AS (turpmāk – Swedbank).²¹
- 24 Atbilstoši Kredītiestāžu likuma 1. panta otrās daļas 1. punktam likumā lietotais termins "kredītiestāde" tiek izprasts Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas Nr. 575/2013²² 4. panta 1. punkta 1. apakšpunkta izpratnē. Saskaņā ar minēto regulējumu kredītiestāde ir uzņēmums (t.i., tirgus dalībnieks), kas **pieņem noguldījumus** un citus atmaksājamus līdzekļus no klientiem **un savā vārdā piešķir aizdevumus**. Minētie kritēriji ir kumulatīvi izpildāmi.

¹⁵ Latvijas Banka, "Vispārīgi par uzraudzību". Pieejams: <https://www.bank.lv/darbibas-jomas/uzraudziba/kreditiestazu-uzraudziba/visparigi-par-uzraudzibu>.

¹⁶ Padomes Regula (ES) Nr. 1024/2013 (2013. gada 15. oktobris), ar ko Eiropas Centrālajai bankai uztic īpašus uzdevumus saistībā ar politiku attiecībā uz kredītiestāžu prudenciālo uzraudzību, 5. apsvērumš.

¹⁷ Latvijas Banka, "Vispārīgi par uzraudzību". Pieejams: <https://www.bank.lv/darbibas-jomas/uzraudziba/kreditiestazu-uzraudziba/visparigi-par-uzraudzibu>.

¹⁸ Padomes Regula (ES) Nr. 1024/2013 (2013. gada 15. oktobris), ar ko Eiropas Centrālajai bankai uztic īpašus uzdevumus saistībā ar politiku attiecībā uz kredītiestāžu prudenciālo uzraudzību, 13. apsvērumš.

¹⁹ ECB, "Guide to banking supervision", 1. lpp. Pieejams: <https://www.bankingsupervision.europa.eu/ecb/pub/pdf/ssmguidebankingsupervision201409lv.pdf>.

²⁰ Padomes Regula (ES) Nr. 1024/2013 (2013. gada 15. oktobris), ar ko Eiropas Centrālajai bankai uztic īpašus uzdevumus saistībā ar politiku attiecībā uz kredītiestāžu prudenciālo uzraudzību. Pieejams: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2013/1024/oj/?locale=LV>.

²¹ ECB, "List of supervised entities – Cut-off date 1 September 2025". Pieejams: <https://www.bankingsupervision.europa.eu/ecb/pub/pdf/ssm.listofsupervisedentities202510.en.pdf>.

²² Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 575/2013 (2013. gada 26. jūnijs) par prudenciālajām prasībām attiecībā uz kredītiestādēm un ieguldījumu brokeru sabiedrībām un ar ko groza Regulu (ES) Nr. 648/2012.

- 25 Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas Nr. 2013/36/ES²³ 9. panta 1. punktā noteikts, ka personām vai komersantiem, kas nav kredītiestādes, **dalībvalstis liedz pieņemt noguldījumus vai citus atmaksājamus līdzekļus no sabiedrības.**
- 26 Saskaņā ar Kredītiestāžu likuma 9. panta trešo daļu tikai Latvijā reģistrētām kredītiestādēm, ārvalstu kredītiestāžu filiālēm, kā arī citu dalībvalstu kredītiestādēm un to filiālēm, kas likumā noteiktajā kārtībā uzsākušas finanšu pakalpojumu sniegšanu Latvijas teritorijā, ir atļauts publiski izsludināt noguldījumu un citu atmaksājamo līdzekļu pieņemšanu un pieņemt šādus līdzekļus.
- 27 No minētā izriet, ka kredītiestādes darbības būtība izpaužas klientu līdzekļu piesaistē un kredītu izsniegšanā savā vārdā, un publiski pieņemt noguldījumus, lai izsniegtu kredītus, ir tiesīgas tikai kredītiestādes.²⁴ Latvijā šobrīd darbojas 14 kredītiestādes, t.sk. citu dalībvalstu kredītiestāžu filiāles²⁵ (turpmāk visas kopā – kredītiestādes), kuras pieņem noguldījumus un savā vārdā piešķir tās klientiem aizdevumus. Papildus tiek norādīts, ka sešiem kredītu reģistra dalībniekiem ir noteikts ierobežots statuss,²⁶ no kuriem pieciem ir likvidējamās kredītiestādes statuss.²⁷ KP skaidrības labad norāda, ka Kredītu reģistra dalībnieka statuss pats par sevi nav kritērijs, kas apliecina attiecīgā tirgus dalībnieka tiesības Latvijas Republikā sniegt kredītiestādes vai citus finanšu pakalpojumus.
- 28 Ņemot vērā minēto, Tirgus uzraudzībā KP analizēja kredītiestāžu darbību kā vienotu kredītiestāžu tirgu, koncentrējoties uz tiem tirgus dalībniekiem, kuri faktiski sniedz kreditēšanas un noguldījumu pieņemšanas pakalpojumus Latvijas teritorijā. Attiecīgi nebanku kreditēšanas tirgus šajā Tirgus uzraudzībā atsevišķi netiek analizēts.

1.1. Konkrētais tirgus

- 29 Konkurences situācijas novērtējums konkrētos tirgos konkurences tiesībās balstās tirgus definēšanā. Tirgus definēšana ļauj identificēt konkurences robežas, kurās tiek vērtēta uzņēmumu rīcība un tirgus struktūra. Konkrētā tirgus definēšanas mērķis ir noteikt faktisko konkurentu loku, kas spēj ierobežot attiecīgā uzņēmuma darbību un nepieļauj tam darboties neatkarīgi no efektīva konkurences spiediena.
- 30 Saskaņā ar KL 1. panta 4. punktu konkrētais tirgus ir konkrētās preces tirgus, kas izvērtēts saistībā ar konkrēto ģeogrāfisko tirgu.²⁸ Citstarp tiek norādīts, ka tirgus definīcija ļauj aprēķināt tirgus daļas, kuras, veicot novērtējumu no konkurences viedokļa, var kopā ar citiem elementiem izmantot, lai novērtētu tirgus dalībnieku konkurences potenciālu.²⁹
- 31 KP, piemērojot konkurences tiesības un definējot konkrētos tirgus, ievēro judikatūrā un EK praksē nostiprinātos principus. Atbilstoši Eiropas Savienības

²³ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2013/36/ES (2013. gada 26. jūnijs) par piekļuvi kredītiestāžu darbībai un kredītiestāžu un ieguldījumu brokeru sabiedrību prudenciālo uzraudzību, ar ko groza Direktīvu 2002/87/EK un atceļ Direktīvas 2006/48/EK un 2006/49/EK.

²⁴ Latvijas Banka, "Par kredītiestādes darbību raksturojošām pazīmēm", 2. lpp. Pieejams: <https://www.bank.lv/images/pielikumi/tiesibu-akti/par-kreditiestades-darbibu-raksturojosam-pazimem.pdf>.

²⁵ Kredītiestāžu likums, 1. panta 2. punkts.

²⁶ Latvijas Banka, "Dalībnieki". Pieejams: <https://www.bank.lv/darbibas-jomas/kreditu-registrs/dalibnieki>.

²⁷ Latvijas Banka, "Likvidējamās kredītiestādes". Pieejams: <https://uzraudziba.bank.lv/tirgus-dalibnieki/kreditiestades/likvidejamas-kreditiestades/>.

²⁸ Konkurences likums, 1. panta 4. punkts.

²⁹ Eiropas Komisijas 22.02.2024. paziņojums C/2024/1645, "Komisijas paziņojums par jēdziena "konkrētais tirgus" definīciju Savienības konkurences tiesībās", 10. punkts.

Tiesas (turpmāk – EST) un Vispārējās tiesas judikatūrai³⁰, kā arī EK praksei, konkrēto tirgu, kurā vērtējama konkurences dinamika, parasti raksturo preces un ģeogrāfiskā dimensija. Konkrētā tirgus definēšana vienmēr balstāma konkrētās lietas faktiskajos apstākļos. Konkurences tiesību izpratnē konkrētie tirgi var atšķirties starp nozarēm, piegādes ķēdes posmiem un atsevišķos gadījumos arī starp teritorijām.³¹ Tādēļ jēdziens "konkrētais tirgus" konkurences tiesībās nav pielīdzināms termina "tirgus" lietojumam citos, it īpaši uzņēmējdarbības, kontekstos.³²

- 32 Konkrētā tirgus precīza definēšana ir būtiska konkurences tiesību piemērošanā, jo īpaši vērtējot iespējamās konkurences pārkāpumus, tostarp vertikālu vienošanos ietekmi vai dominējošā stāvokļa iespējamu ļaunprātīgu izmantošanu. Tai ir nozīmīga loma arī apvienošanās darījumu izvērtēšanā. Savukārt tirgus uzraudzībā konkrētā tirgus definīcija galvenokārt kalpo kā analītisks instruments pētāmās nozares robežu noteikšanai. Tādēļ šajā nodaļā KP skaidro EK pieeju tirgu definēšanai kredītiestāžu sektorā, sniedzot ieskatu tajā, cik detalizēti šajā segmentā var tikt nodalīti atsevišķi tirgi.
- 33 Ņemot vērā tirgus uzraudzības mērķi un tvērumu, turpmāk nodaļā raksturota kredītiestāžu privātpersonām un komersantiem sniegto pakalpojumu piedāvājuma un pieprasījuma puse, lai identificētu būtiskākos aspektus, kas ietekmē konkurences apstākļus un konkrētā tirgus definēšanu. Vienlaikus tirgus uzraudzībā KP tirgu vērtē plašāk, kā aplūkots turpmāk.

1.1.1. Konkrētās preces tirgus

- 34 Saskaņā ar KL 1. panta 5. punktu konkrētās preces tirgus ir noteiktas preces tirgus, kurā ietilpst arī tās preces, kuras konkrētajā ģeogrāfiskajā tirgū var aizstāt ar šo precī, ņemot vērā pieprasījuma un piedāvājuma aizstājamību, preču pazīmes un lietošanas īpašības.
- 35 Kā iepriekš skaidrots, tirgus definēšanas galvenais mērķis ir nodrošināt analītisku pamatu konkurences novērtējuma strukturēšanai, sistemātiski identificējot tiešo konkurences spiedienu, ar kuru konkrētie tirgus dalībnieki saskaras, piedāvājot klientiem noteiktas preces vai pakalpojumus noteiktā teritorijā.³³ EK ir atzinusi, ka tirgus dalībnieki parasti ir pakļauti trim galvenajiem konkurences spiediena avotiem: (i) pieprasījuma aizstājamībai, (ii) piedāvājuma aizstājamībai un (iii) potenciālajai konkurencei.
- 36 Pieprasījuma aizstājamība parasti ir vistiešākais un visiedarbīgākais konkurences spiediens, kas iedarbojas uz konkrētas preces vai pakalpojuma piegādātājiem.³⁴ Atsevišķos gadījumos nozīme konkrētā tirgus definēšanā var būt arī piedāvājuma aizstājamībai, it īpaši tad, ja tā ir tikpat tieša un iedarbīga kā pieprasījuma aizstājamība un rada līdzīgus konkurences apstākļus visām attiecīgajām precēm vai pakalpojumiem. EK praksē piedāvājuma aizstājamībai tirgus definēšanā parasti ir nozīme tikai īpašos gadījumos.³⁵ Savukārt potenciālā konkurence rada netiešāku un nosacītāku konkurences spiedienu, kas parasti neatbilst aizstājamības tiešuma

³⁰ EST 14.02.1978. spriedums lietā C-27/76, *United Brands / Komisija*, 10. un 11. punkts.

³¹ Eiropas Komisijas 22.02.2024. paziņojums C/2024/1645, "Komisijas paziņojums par jēdziena "konkrētais tirgus" definīciju Savienības konkurences tiesībās", 14. punkts.

³² Turpat, 19. punkts.

³³ Turpat, 22. punkts.

³⁴ Vispārējās tiesas 04.07.2006. spriedums lietā T-177/04, *easyJet / Komisija*, 99. punkts.

³⁵ Eiropas Komisijas 22.02.2024. paziņojums C/2024/1645, "Komisijas paziņojums par jēdziena "konkrētais tirgus" definīciju Savienības konkurences tiesībās", 23. punkta b) apakšpunkts.

un iedarbīguma kritērijiem.³⁶ Tādēļ tieši pieprasījuma un piedāvājuma aizstājamības novērtējums ļauj identificēt konkrētajā tirgū ietilpstošās preces vai pakalpojumus un attiecīgos piegādātājus.³⁷

- 37 EK praksē kredītiestāžu sektorā ir aplūkoti vairāki iespējamie tirgi, tostarp (i) privātpersonām un atsevišķos gadījumos mazajiem un vidējiem komersantiem sniegto kredītiestāžu pakalpojumu tirgus (ang. *retail banking*), (ii) komersantiem sniegto kredītiestāžu pakalpojumu tirgus (ang. *corporate banking*), (iii) investīciju pakalpojumu tirgus (ang. *investment banking*), (iv) līzings tirgus (ang. *leasing*), (v) faktoringa tirgus (ang. *factoring*), (vi) maksājumu karšu tirgus (ang. *payment cards*), (vii) finanšu tirgu pakalpojumu tirgus (ang. *financial market services*) un (viii) aktīvu pārvaldīšanas tirgus (ang. *asset management*).³⁸
- 38 Vērtējot kredītiestāžu apvienošanās lietas attiecībā uz privātpersonām sniegtajiem pakalpojumiem, EK praksē ir analizējusi vairākas iespējamās preču tirgus definīcijas, tostarp privātpersonu norēķinu kontus (ang. *personal current accounts*), krājkontus un noguldījumus (ang. *saving accounts/deposits*), kreditēšanas pakalpojumus, tai skaitā patēriņa un hipotekāros kredītus, individualizētos kredītiestāžu pakalpojumus privātpersonām (ang. *private banking*), ieguldījumu fondus un citus ieguldījumu pakalpojumus.³⁹
- 39 Attiecībā uz komersantiem sniegto kredītiestāžu pakalpojumu tirgu EK ir norādījusi, ka tas aptver pakalpojumus gan lielajiem komersantiem (ang. *large corporate customers*) (turpmāk – LKK), gan mazajiem un vidējiem komersantiem (ang. *small and medium-sized enterprises*) (turpmāk – MVU). Proti, EK praksē atzīts, ka ir lietderīgi nošķirt MVU sniegtos pakalpojumus no pakalpojumiem, kas tiek sniegti LKK.⁴⁰ Vienlaikus EK ir vērtējusi arī dokumentāro kredītu tirgu (ang. *documentary credits*), kas ietver akreditīvus, dokumentu inkaso un garantijas komersantiem, kā iespējamu kredītiestāžu pakalpojumu tirgus apakšsegmentu.⁴¹
- 40 Papildus norādāms, ka arī EK lēmumā par kredītiestāžu pakalpojumu koncentrāciju Baltijas valstīs⁴² nošķir, pirmkārt, kredītiestāžu pakalpojumus, kas tiek sniegti privātpersonām un MVU, un, otrkārt, kredītiestāžu pakalpojumus, kas tiek sniegti LKK, turklāt no pēdējiem atsevišķi nodalot starpbanku finansējuma (ang. *inter-bank funding*) pakalpojumus, ņemot vērā, ka EK šādus pakalpojumus uzskata par no komersantiem sniegto pakalpojumu nošķirtiem tirgiem.

a. **komersantu kreditēšanas pakalpojumu tirgu**, attiecībā uz kuru EK norādīja, ka tās iepriekšējā praksē ir identificēts atsevišķs komersantu kreditēšanas pakalpojumu tirgus. EK vienlaikus vērtēja iespēju šo tirgu tālāk segmentēt pēc klientu lieluma, nošķirot LKK un MVU, kā arī apsvēra

³⁶ Vispārējā tiesa ir paskaidrojusi, ka "lai gan potenciālā konkurence un piedāvājuma aizstājamība ir konceptuāli atšķirīgi jautājumi, [...] šie jautājumi daļēji pārklājas, jo atšķiras galvenokārt tas, vai konkurences ierobežojums ir tiešs vai ne". Skat. vairāk: Vispārējās tiesas 30.09.2003. spriedums apvienotajās lietās T-191/98 un T-212/98 līdz T-214/98, *Atlantic Container Line u.c. / Komisija*, 834. punkts.

³⁷ Eiropas Komisijas 22.02.2024. paziņojums C/2024/1645, "Komisijas paziņojums par jēdziena "konkrētais tirgus" definīciju Savienības konkurences tiesībās", 24. punkts.

³⁸ Eiropas Komisijas 08.08.2017. lēmums lietā M.8553, *Banco Santander / Banco Popular Group*, 10.-13. punkts.

³⁹ Eiropas Komisijas 08.08.2017. lēmums lietā M.8553, *Banco Santander / Banco Popular Group*; Eiropas Komisijas 03.10.2007. lēmums lietā COMP/M.4844, *Fortis / ABN AMRO Assets*; Eiropas Komisijas 15.10.2010. lēmums lietā COMP/M.5948, *Banco Santander / Rainbow*; Eiropas Komisijas 18.10.2005. lēmums lietā COMP/M.3894, *Unicredito / HVB*.

⁴⁰ Eiropas Komisijas 08.11.2001. lēmums lietā COMP/M.2567, *Nordbanken / Postgirot*; Eiropas Komisijas 18.10.2005. lēmums lietā COMP/M.3894, *Unicredito / HVB*.

⁴¹ Eiropas Komisijas 14.09.2017. lēmums lietā M.8414, *DNB / Nordea / Luminor Group*, 86.-92. punkts.

⁴² Turpat.

nekustamā īpašuma finansēšanas iespējamu nošķiršanu kā patstāvīgu preču tirgu, tomēr konkrētajā lietā šos jautājumus atstāja atvērtus;

- b. **publisko personu finansēšanas pakalpojumu tirgu**, attiecībā uz kuru EK norādīja, ka publisko personu finansēšana ir no komersantu kreditēšanas nošķirts pakalpojumu tirgus, jo atšķiras gan klientu loks, gan attiecīgā tirgus nosacījumi. EK īpaši atsaucās uz iepriekšējo praksi, saskaņā ar kuru kredīts vietējām publiskām personām var tikt uzskatīts par patstāvīgu precī, jo šādu aizdevumu saņēmēji un aizdevumu nosacījumi atšķiras no parastiem kredītiem;
- c. **līzinga pakalpojumu tirgu** ko EK raksturoja kā līgumisku attiecību starp līzinga ņēmēju kā "preces" lietotāju un līzinga devēju kā "preces" tiesisko īpašnieku, kuras ietvaros līzinga ņēmējs iegūst tiesības lietot "precī" apmaiņā pret regulāriem maksājumiem. EK atsaucās uz iepriekšējo praksi, kurā aplūkots nošķirums starp operatīvo un finanšu līzingu, kā arī iespējama segmentācija pēc līzinga objekta veida un klienta lieluma, tomēr konkrētajā lietā galīgo secinājumu par šādu tālāku segmentāciju EK neveica;
- d. **dokumentāro kredītu pakalpojumu tirgu**, attiecībā uz kuru EK norādīja, ka tas aptver akreditīvus (ang. *letters of credit*), inkaso (ang. *collection*) un garantijas, kas tiek piedāvātas komersantiem. EK norādīja, ka iepriekšējā praksē ir atstāts atklāts, vai minētie instrumenti veido vienu vienotu preču tirgu vai vairākus savstarpēji nošķirtus preču tirgus, kā arī vai būtu pamats nošķirumam pēc klienta lieluma.

- 41 Vērtējot aizstājamību, EK praksē ir skaidrots, ka kredītiestāžu pakalpojumi gan privātpersonām, gan komersantiem var būt cieši saistīti izplatīšanas līmenī, jo tie tiek izplatīti, izmantojot vienus un tos pašus filiāļu tīklus, kā arī telefonapkalpošanas un internetbankas kanālus. Tas var radīt piedāvājuma puses aizstājamību izplatīšanas līmenī, proti, ja kredītiestādei jau ir izveidots filiāļu tīkls un klientu bāze, tā nereti var attīstīt un piedāvāt papildu pakalpojumus, izmantojot esošos izplatīšanas kanālus, ja vien pakalpojuma izveide neprasa būtiskus papildu ieguldījumus. Tādēļ kredītiestādei parasti ir salīdzinoši viegli ieviest jauna veida aizdevumu, pielāgot maksājumu sistēmas funkcionalitāti vai paplašināt atvasināto instrumentu pakalpojumu "grupu", kurā tā jau darbojas. Vienlaikus sarežģītāki pakalpojumi, piemēram, faktoringi vai līzings, var radīt augstākas ienākšanas barjeras un līdz ar to vājāku piedāvājuma puses aizstājamību.⁴³
- 42 Vērtējot komersantiem sniegtos pakalpojumus, EK praksē secināts, ka pieprasījuma puses aizstājamība galvenokārt analizējama pēc preces vai pakalpojuma funkcijas, piemēram, maksājumi, aizdevumi vai uzkrājumi, vienlaikus identificējot jomas, kurās aizstājamība ir ierobežota. Piemēram, attiecībā uz iekšzemes maksājumu pakalpojumiem EK ir secinājusi, ka norēķinu konti parasti nav aizvietojami ar citiem kredītiestāžu pakalpojumiem. Turklāt komersantiem no normatīvā regulējuma var izrietēt pienākums uzturēt norēķinu kontu valstī, kurā tie veic saimniecisko darbību. Arī attiecībā uz skaidras naudas pārvaldības pakalpojumiem EK ir atzinusi, ka alternatīvas ir ļoti ierobežotas, turklāt šie pakalpojumi ir cieši saistīti ar norēķinu kontiem, kas rada priekšrocības attiecīgo kontu apkalpošanai kredītiestādei.⁴⁴
- 43 Attiecībā uz aizdevumiem komersantiem EK ir norādījusi, ka dažādiem kredītu veidiem, piemēram, īstermiņa un ilgtermiņa kredītiem, hipotēkām un garantijām, pieprasījuma pusē var pastāvēt zināma aizstājamības pakāpe. Vienlaikus EK ir

⁴³ Eiropas Komisijas 08.11.2001. lēmums lietā COMP/M.2567, *Nordbanken / Postgirot*, 38. un 39. punkts; Eiropas Komisijas 03.10.2007. lēmums lietā COMP/M.4844, *Fortis / ABN AMRO Assets*, 18. rindkopa.

⁴⁴ Eiropas Komisijas 03.10.2007. lēmums lietā COMP/M.4844, *Fortis / ABN AMRO Assets*, 19.-22. rindkopa.

izdalījusi jomas, kurās aizstājamība ir ļoti ierobežota, it īpaši eksporta finansēšanas un dokumentāro akreditīvu segmentā. Savukārt attiecībā uz uzkrājumiem EK ir secinājusi, ka komersantiem aizstājamība uzkrājumu pakalpojumu grupā ir plaša, jo tie salīdzinoši viegli var pāriet no vienas noguldījumu vai uzkrājumu formas uz citu.⁴⁵

- 44 Vērtējot privātpersonām sniegtos pakalpojumus, EK ir skaidrojusi, ka kredītiestādēm, kurām jau ir izveidots izplatīšanas tīkls un klientu bāze, pastāv zināma privātpersonām piedāvāto pakalpojumu aizstājamība piedāvājuma pusē. EK ir arī secinājusi, ka, salīdzinot ar komersantiem sniegtajiem pakalpojumiem, privātpersonām paredzētie pakalpojumi parasti ir standartizētāki un mazāk sarežģīti, kas atvieglo jaunu pakalpojumu ieviešanu esošajos kredītiestāžu izplatīšanas kanālos.⁴⁶

1.1.2. Konkrētais ģeogrāfiskais tirgus

- 45 Saskaņā ar KL 1. panta 3. punktu konkrētais ģeogrāfiskais tirgus ir ģeogrāfiska teritorija, kurā konkurences apstākļi konkrētās preces tirgū ir pietiekami līdzīgi visiem šā tirgus dalībniekiem, un tādēļ šo teritoriju var nošķirt no citām teritorijām.
- 46 Nosakot konkrēto ģeogrāfisko tirgu, tiek vērtēti vairāki parametri, tostarp vienu un to pašu vai dažādu piegādātāju klātbūtne attiecīgajās teritorijās, tirgus daļu un cenu līdzības vai atšķirības, kā arī klientu izvēles kritēriju un iepirkšanās paradumu līdzības vai atšķirības. Tāpat tiek ņemti vērā šķēršļi un izmaksas, kas saistītas ar preču vai pakalpojumu piegādi klientiem citās teritorijās, attāluma ietekme uz izmaksām, pieejamajiem apjomiem un piegāžu uzticamību, kā arī citi objektīvi apstākļi.⁴⁷
- 47 EK iepriekšējos lēmumos, vērtējot kredītiestāžu privātpersonām sniegtos pakalpojumus, ir atzinusi, ka šo pakalpojumu ģeogrāfiskais tvērums parasti ir nacionāls vai reģionāls un ir atkarīgs no attiecīgās valsts vai reģiona raksturlielumiem, piemēram, tirgus struktūras, izplatīšanas kanāliem un klientu paradumiem.⁴⁸
- 48 Vērtējot komersantiem sniegto kredītiestāžu pakalpojumu tirgu, EK praksē ir atzinusi, ka MVU paredzēto pakalpojumu ģeogrāfiskā dimensija parasti ir nacionāla. Savukārt attiecībā uz LKK paredzētajiem pakalpojumiem EK praksē ir atstājusi atklātu jautājumu, vai attiecīgā ģeogrāfiskā dimensija nosakāma kā nacionāla vai plašāka.⁴⁹ Attiecībā uz investīciju pakalpojumiem EK ir norādījusi, ka konkrētā ģeogrāfiskā tirgus tvērums var būt nacionāls vai starptautisks, piemēram, EEZ mērogā vai globāls. Vienlaikus arī šajā jomā EK praksē nereti konkrētā ģeogrāfiskā tirgus definīcija ir atstāta atklāta, ja tā nav izšķiroša galīgajam izvērtējumam.⁵⁰
- 49 No EK prakses izriet, ka kredītiestāžu pakalpojumu sektorā konkrētā tirgus definēšana nebalstās uz pieņēmumu par vienotu kredītiestāžu pakalpojumu tirgu. Proti, kredītiestāžu sektorā atsevišķi konkrētie tirgi tiek nošķirti gan pēc to klientu

⁴⁵ Turpat, 24.-25. rindkopa.

⁴⁶ Eiropas Komisijas 03.10.2007. lēmums lietā COMP/M.4844, *Fortis / ABN AMRO Assets*, 33. rindkopa un turpmākie.

⁴⁷ Eiropas Komisijas 22.02.2024. paziņojums C/2024/1645, "Komisijas paziņojums par jēdziena "konkrētais tirgus" definīciju Savienības konkurences tiesībās", 39. punkts.

⁴⁸ Eiropas Komisijas 08.08.2017. lēmums lietā M.8553, *Banco Santander / Banco Popular Group*, 16. punkts.

⁴⁹ Eiropas Komisijas 08.08.2017. lēmums lietā M.8553, *Banco Santander / Banco Popular Group*, 21.-22. punkts.

⁵⁰ Eiropas Komisijas 20.07.2018. lēmums lietā M.8837, *Blackstone / Thomson Reuters F&R Business*, 39. punkts; Eiropas Komisijas 03.12.2008. lēmums lietā COMP/M.5384, *BNP Paribas / Fortis*, 78. punkts.

loka, nodalot privātpersonām un komersantiem sniegtos pakalpojumus, kā arī MVU un LKK segmentus, gan pēc pakalpojumu veida, piemēram, norēķinu kontu, noguldījumu, kredītēšanas, līzinga, faktoringa, dokumentāro kredītu un investīciju pakalpojumu jomā. Vienlaikus ne visos gadījumos ir nepieciešams sniegt galīgu novērtējumu par konkrētā tirgus definīciju, ja tas neietekmē izpētes rezultātu.⁵¹ Tādēļ šis **Tirgus uzraudzībā KP neizdala vienu konkrētu kredītiestāžu pakalpojumu tirgu, jo Tirgus uzraudzības secinājumus tas neietekmē.**

1.2. Šķēršļi jaunu tirgus dalībnieku ienākšanai tirgū un esošo tirgus dalībnieku darbības paplašināšanai

- 50 Konkurences tiesībās parasti tiek pieņemts, ka konkurences apstākļi tirgū uzlabojas, ja tajā ienāk jauni tirgus dalībnieki vai esošie dalībnieki spēj paplašināt darbību. Tādēļ ienākšanas barjeras ir viens no būtiskākajiem faktoriem, kas nosaka, vai potenciāls tirgus dalībnieks ir spējīgs un ieinteresēts ienākt konkrētajā tirgū. Ja šādas barjeras ir zemas, jauni tirgus dalībnieki var relatīvi viegli radīt pietiekamu konkurences spiedienu, tostarp cenu un pakalpojumu kvalitātes ziņā. Savukārt augstas barjeru pastāvēšana var būtiski mazināt jaunu tirgus dalībnieku ienākšanas stimulu tirgū.
- 51 Ienākšanas barjeru līmenis ir nozīmīgs arī tirgus varas izvērtējumā. Ja ienākšanas vai paplašināšanās šķēršļi ir zemi, pat tirgus dalībniekam ar ievērojamu tirgus varu var būt ierobežotas iespējas ilgstoši vienpusēji ietekmēt cenas vai citus konkurences parametrus, jo potenciāla ienākšana tirgū vai esošo konkurentu paplašināšanās rada disciplinējošu spiedienu.
- 52 Ienākšanas barjeras var būt normatīvas, administratīvas, ekonomiskas, tehnoloģiskas vai ar piekļuvi resursiem saistītas. To nozīmīgumu netieši var raksturot arī jaunu tirgus dalībnieku ienākšanas intensitāte noteiktā laikposmā – jo retāka vai ierobežotāka ir jaunu tirgus dalībnieku ienākšana tirgū, jo lielāka iespējamība, ka pastāv būtiski ienākšanas šķēršļi.
- 53 Šajā apakšnodalā KP vērtē ienākšanas barjeras un šķēršļus darbības paplašināšanai kredītiestāžu pakalpojumu tirgū Latvijā kopumā, atsevišķi neizdalot privātpersonām vai komersantiem sniegto pakalpojumu tirgus.
- 54 Kā iepriekš norādīts, viens no iespējamajiem šķēršļiem jaunu tirgus dalībnieku ienākšanai vai esošo dalībnieku darbības paplašināšanai ir normatīvais regulējums. Vērtējot kredītiestāžu darbību regulējumu Latvijā, KP konstatē, ka to nosaka plašs nacionālo un ES tiesību normu kopums.⁵²
- 55 Būtiskākais nacionālais tiesību akts ir Kredītiestāžu likums, kas nosaka kredītiestāžu tiesisko statusu, darbības pamatprincipus, uzraudzību, atbildību, kā arī dibināšanas, reorganizācijas un likvidācijas kārtību. Atsevišķi ar komercdarbību saistīti jautājumi tiek regulēti Komerclikumā, savukārt kredītiestāžu pienākumus noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas jomā nosaka speciālais regulējums šajā jomā. Kredītiestāžu pārņemšanas gadījumos atsevišķi jautājumi tiek regulēti Kredītiestāžu likumā,

⁵¹ Eiropas Komisijas 11.03.2008. lēmums lietā M.4731, *Google / Doubleclick*, 44.-56. punkts.

⁵² Latvijas Banka, "Tiesību aktu katalogs". Pieejams: <https://www.bank.lv/ta/visi-tiesibu-akti?filter-items=25>. Latvijā kredītiestāžu uzraudzības pamatstandarti ir noteikti Kredītiestāžu likuma septītajā nodaļā. Papildus tam kredītiestāžu darbību regulē arī Ieguldītāju aizsardzības likums, Kredītiestāžu un ieguldījumu brokeru sabiedrību darbības atjaunošanas un noregulējuma likums, Kredītu reģistra likums, Komerclikums, Maksājumu pakalpojumu un elektroniskās naudas likums, Noguldījumu garantiju likums, Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas likums, kā arī Segto obligāciju likums un Kriptoaktīvu pakalpojumu likums.

- ciktāl Kredītiestāžu un ieguldījumu brokeru sabiedrību darbības atjaunošanas un noregulējuma likumā nav noteikts citādi.
- 56 Vērtējot ienākšanas barjeras kredītiestādes dibināšanai Latvijā, konstatējams, ka saskaņā ar Kredītiestāžu likuma 3. paņta otro daļu kredītiestādi Latvijā drīkst dibināt tikai akciju sabiedrības formā. Šāda prasība ir imperatīva un vēsturiski pamatota ar nepieciešamību nodrošināt pastiprinātu uzraudzību pār kredītiestādes pārvaldes institūciju darbību, kā arī ar prasību pēc būtiska sākotnējā kapitāla apmēra.
- 57 Vienlaikus nav pamata secināt, ka ES līmenī būtu noteikta vienota prasība kredītiestādi dibināt tieši akciju sabiedrības formā. No ECB skaidrojumiem izriet, ka licencēšanas prasības piemērojamajās direktīvās paredz minimālās harmonizācijas ietvaru, kuru dalībvalstis var papildināt ar nacionāliem nosacījumiem.⁵³ Līdz ar to Latvijas izvēle noteikt akciju sabiedrības formu jaundibināmai kredītiestādei ir nacionālās likumdošanas risinājums un valsts prerogatīva.
- 58 Lai uzsāktu darbību kredītiestāžu pakalpojumu tirgū Latvijā, pastāv vairākas administratīvas un finansiālas prasības, kas saistītas ar sākotnējo kapitālu, licencēšanu, caurredzamību un atbilstību prudenciālajam regulējumam. Būtiska daļa no šīm prasībām izriet no ES tiesību aktiem un ir harmonizēta visā ES.
- 59 Kredītiestādes dibināšanai nepieciešams noteikts minimālais sākotnējais kapitāls piecu miljonu euro apmērā⁵⁴, kas iemaksājams naudā. Pirms darbības uzsākšanas kredītiestādei ir jāsaņem licence, un licencēšanas process notiek vienotā uzraudzības mehānismā, iesaistoties gan LB, gan ECB. Tādējādi jau pirms komercdarbības uzsākšanas potenciālajam tirgus dalībniekam ir jāizpilda būtiskas organizatoriskas, finanšu un regulatīvas prasības.
- 60 Papildus kapitāla prasībām būtiska nozīme ir arī reputācijas un finanšu līdzekļu izcelsmes izvērtējumam. Kredītiestādes dibinātājiem un valdes locekļiem jāatbilst nevainojamas reputācijas kritērijiem, un tiem ir pienākums dokumentāri apliecināt dibināšanai izmantoto līdzekļu tiesisko izcelsmi⁵⁵.
- 61 Licences izsniegšana var tikt atteikta⁵⁶, ja netiek ievērotas normatīvo aktu prasības, iesniegtā informācija ir nepatiesa vai nepilnīga, dibinātāju saiknes vai darbības modelis var apdraudēt kredītiestādes stabilitu un pārskatāmu darbību, vai arī nav pietiekami nodrošināta risku vadības un iekšējās kontroles sistēma.
- 62 Vienlaikus licence nav uzskatāma tikai par formālu priekšnoteikumu darbības uzsākšanai. Tās anulēšana vai spēka zaudēšana būtiski ietekmē kredītiestādes turpmāko darbību un atbilstoši speciālajam regulējumam var izraisīt kredītiestādes izbeigšanu likvidācijas ceļā. Minētais apliecina, ka licencēšana kredītiestāžu sektorā ir ne vien ienākšanas, bet arī turpmākās darbības pamatnosacījums.
- 63 Minētais regulatīvais ietvars kopumā liecina par salīdzinoši augstām ienākšanas barjerām kredītiestāžu pakalpojuma tirgū kopumā, ne tikai Latvijā, ņemot vērā, vienotās prasības, kas izriet no ES regulējuma visā Savienībā. To netieši apstiprina arī ierobežotā jaunu dalībnieku ienākšana pēdējos gados Latvijā. Vienlaikus pozitīvi vērtējams, ka 2024. gadā kredītiestādes licenci saņēma AS "INDEXO Banka"⁵⁷

⁵³ ECB, Guide to assessments of licence applications – Licence applications in general. Frankfurt am Main: European Central Bank, 2019, 3.-4. lpp. Pieejams: https://www.bankingsupervision.europa.eu/ecb/pub/pdf/ssm.201901_guide_assessment_credit_inst_licensing_appl.en.pdf.

⁵⁴ Kredītiestāžu likums, 21. pants.

⁵⁵ Kredītiestāžu likums, 16. pants.

⁵⁶ Kredītiestāžu likums, 14. pants.

⁵⁷ Latvijas Banka, "AS INDEXO Banka saņem licenci kredītiestādes darbībai". Pieejams: <https://www.bank.lv/aktualitates-banklv/zinas-un-raksti/jaunumi/16928-as-indexo-kreditiestade-sanem-licenci-kreditiestades-darbibai>.

(turpmāk – Indexo), savukārt publiskajā telpā ir izskanējusi informācija arī par citu tirgus dalībnieku interesi uzsākt licencēšanas procesu⁵⁸. Tomēr tiek paskaidrots, ka kredītiestāžu tirgus nevar tikt uzskatīts par standartizētu tirgu, kurā bieži ienāk vai no kura bieži aiziet tirgus dalībnieki.

- 64 Analizējot no normatīvā regulējuma izrietošās potenciālās barjeras, KP īpašu uzmanību pievērš Noguldījumu garantiju likumā paredzētajam pienākumam Latvijā jaundibinātajai kredītiestādei veikt sākotnējo iemaksu noguldījumu garantiju fondā. Saskaņā ar minēto regulējumu kredītiestādei noteiktā termiņā pēc licences saņemšanas ir jāveic vienreizēja sākotnējā iemaksa 1,5 procentu apmērā no sākotnējā kapitāla.⁵⁹
- 65 Noguldījumu garantiju sistēmas regulējuma mērķis ir noguldītāju aizsardzība un vienlaikus arī noteiktas harmonizācijas nodrošināšana⁶⁰ ES. No Direktīvas 2014/49/ES⁶¹ (turpmāk – Direktīva) izriet, ka iemaksām noguldījumu garantiju sistēmā pamatā jābalstās uz segto noguldījumu apjomu un attiecīgās iestādes riska profilu⁶².
- 66 Vienlaikus Direktīva⁶³ pieļauj arī minimālas iemaksas noteikšanu neatkarīgi no segto noguldījumu summas. Tādēļ nozīme ir jautājumam, kā interpretējams šāds minimālās iemaksas mehānisms un vai tas praksē tiek piemērots veidā, kas ir nepārprotams, samērīgs un vienlīdzīgs visiem tirgus dalībniekiem salīdzināmos apstākļos. Papildu skaidrojumu sniedz Eiropas Banku iestādes (turpmāk – EBI) pamatnostādnes par metodēm, kā aprēķināt iemaksas noguldījumu garantiju sistēmās⁶⁴. No tām izriet, ka fiksētai minimālajai iemaksai jābūt samērīgai un tā nedrīkst nepamatoti kavēt jaunu kredītiestāžu ienākšanu tirgū.
- 67 Vērtējot nacionālo regulējumu⁶⁵, KP konstatē, ka pašreizējā Noguldījumu garantiju likuma pamata redakcija ir spēkā no 01.07.2015., savukārt prasība par vienreizējas sākotnējās iemaksas veikšanu 1,5 procentu apmērā no sākotnējā kapitāla tika ieviesta jau iepriekšējā Noguldījumu garantiju likumā ar 16.12.2010. grozījumiem, kas stājās spēkā 01.01.2011. Grozījumu anotācijā tika norādīts, ieviešot regulējumu, kas izstrādāts, pamatojoties uz Starptautiskā Valūtas fonda rekomendācijām, attiecībā uz banku un ārvalstu filiāļu vienreizējo iemaksu noguldījumu garantiju fondā pēc atļaujas (licences) saņemšanas, jaunās bankas, kurām ir lielāks sākotnējais kapitāls par normatīvajos aktos noteikto minimālo likmi, neradītu risku, ka noguldījumu garantiju fonds izmaksā garantēto atlīdzību proporcionāli lielākos apmēros, salīdzinot ar bankas veiktajām iemaksām

⁵⁸ Labs of Latvia, "Mintos plāno izveidot banku". Pieejams: <https://labsoflatvia.com/aktuali/mintos-plano-izveidot-banku>.

⁵⁹ Noguldījumu garantiju likuma 8. panta otrā daļa.

⁶⁰ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2014/49/ES (2014. gada 16. aprīlis) par noguldījumu garantiju sistēmām, pārstrādāta redakcija, 27. apsvērums.

⁶¹ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2014/49/ES (2014. gada 16. aprīlis) par noguldījumu garantiju sistēmām, pārstrādāta redakcija.

⁶² Turpat, 36. apsvērums.

⁶³ Turpat, 13. panta pirmās daļas piektais teikums.

⁶⁴ European Banking Authority, Pamatnostādnes (pārskatītas) par metodēm, kā aprēķināt iemaksas noguldījumu garantiju sistēmās saskaņā ar Direktīvu 2014/49/ES, ar kurām atceļ un aizstāj Pamatnostādnes EBA/GL/2015/10, EBA/GL/2023/02, 71.–73. punkts. Pieejams: https://www.eba.europa.eu/sites/default/files/document_library/Publications/Guidelines/2023/EBA-GL-2023-02/Translations/1057507/Revised%20GL%20on%20DGS%20contributions%20%28EBA%20GL%202023%2002%29_LV_COR.pdf.

⁶⁵ Noguldījumu garantiju likums, 8. panta otrā daļa.

noguldījumu garantiju fondā, ja tajā iestājas noguldījumu nepieejamība.⁶⁶ Noguldījumu garantiju likumā lietotais jēdziens "sākotnējais kapitāls" nav definēts, taču Noguldījumu garantiju likums paredz, ka citi tajā lietotie termini atbilst Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas Nr. 575/2013 lietotajiem terminiem. Savukārt Kredītiestāžu likums paredz minimālo sākotnējā kapitāla apmēru kredītiestādes dibināšanai, paredzot, ka tas nevar būt mazāks par pieciem miljoniem eiro.⁶⁷ Līdz ar to, līdz prasības veikt iemaksu noguldījumu garantiju fondā atceļšanai 2026.gada jūnijā, pirmšķietami varēja rasties interpretācijas jautājums, vai sākotnējā iemaksa noguldījumu garantiju fondā būtu aprēķināma no normatīvi noteiktā minimālā sākotnējā kapitāla vai no faktiskā kapitāla apmēra licences saņemšanas brīdī, jo īpaši, ievērojot, ka minētās summas var atšķirties, ja, piemēram, kredītiestāde vēlākā posmā ir palielinājusi savu sākotnējo pamatkapitālu.

- 68 Uz to norāda arī Tirgus uzraudzības laikā atsevišķa tirgus dalībnieka iezīmētais, ka sistēmiski interpretējot Noguldījumu garantiju likumu kopsakarā ar Kredītiestāžu likumu un Direktīvas mērķi, sākotnējai iemaksai būtu jābalstās uz vienlīdzīgi piemērojamu un objektīvu kritēriju. Pretējā gadījumā iemaksas apmērs var kļūt atkarīgs no katras topošās kredītiestādes individuālajiem komerciālajiem apsvērumiem, nevis no noguldījumu apmēra vai riska profila. Šāda interpretācijas atšķirība praksē var radīt situāciju, kurā jaunām kredītiestādēm sākotnējās iemaksas apmērs būtiski atšķiras, lai gan tās atrodas salīdzināmos tiesiskajos apstākļos.
- 69 Līdz ar to Tirgus uzraudzības gaitā KP identificēja pirmšķietamu tirgus barjeru, kas noteiktos apstākļos varēja nepamatoti palielināt jaunu tirgus dalībnieku ienākšanas izmaksas. Šajā sakarā nozīmīgs ir arī apstākļi, ka sākotnējās iemaksas pienākums attiecās uz Latvijā reģistrētām kredītiestādēm arī tad, ja konkrētais tirgus dalībnieks sākotnēji neplānoja piedāvāt noguldījumu pakalpojumus. KP secina, ka minētais pirmšķietami izriet no tā, ka kredītiestāde pēc savas būtības ir uzņēmums, kas pieņem noguldījumus vai citus atmaksājamus līdzekļus no klientiem un savā vārdā piešķir aizdevumus.⁶⁸ Kā minēts iepriekš – šie kritēriji ir kumulatīvi izpildāmi.
- 70 Vienlaikus līdz ar šīs Tirgus uzraudzības noslēgumu Saeima pieņēma likumu "Grozījumi Noguldījumu garantiju likumā". Minētais likums paredz noteikt Noguldījumu garantiju fonda mērķapjomu trīs procentu apmērā no Noguldījumu garantiju fonda dalībnieku segto noguldījumu apmēra, kā arī izslēgt Noguldījumu garantiju likuma 8. panta otro daļu, kurā pašlaik paredzēts kredītiestādes pienākums mēneša laikā pēc licences saņemšanas veikt Noguldījumu garantiju fondā vienreizēju sākotnējo maksājumu 1,5 procentu apmērā no sākotnējā kapitāla. Likumprojekta anotācijā norādīts, ka tas izstrādāts, lai atceltu jaundibināmām kredītiestādēm un krājaizdevu sabiedrībām noteikto vienreizējo sākotnējo maksājumu Noguldījumu garantiju fondā, noteiktu līmeni, kuru sasniedzot maksājumi fondā tiek apturēti, un vidējā/ilgtermiņā samazinātu kredītiestāžu un krājaizdevu sabiedrību maksājumu apjomu. KP pozitīvi vērtē likuma pieņemšanu, kas novērš iepriekš minētos interpretācijas riskus.
- 71 Citstarp vērtējot tirgus dalībnieku un nozares pārstāvju sniegtos skaidrojumus, KP konstatē, ka par būtiskiem ienākšanas šķēršļiem tiek uzskatīta arī nodokļu un

⁶⁶ Nr. 90/TA-2729 (2010). Grozījumi Noguldījumu garantiju likumā. Pieejams: <https://titania.saeima.lv/LIVS10/SaeimaLIVS10.nsf/0/81A115F47CDA6128C22577E400277C3D?OpenDocument>.

⁶⁷ Kredītiestāžu likums, 21. panta pirmais teikums.

⁶⁸ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 575/2013 (2013. gada 26. jūnijs) par prudenciālajām prasībām attiecībā uz kredītiestādēm un ieguldījumu brokeru sabiedrībām un ar ko groza Regulu (ES) Nr. 648/2012, 4. panta 1. punkta 1. apakšpunkts.

nodevu politikas neprognozējamība un ar to saistītais tiesiskās pašāvības trūkums. Tirgus dalībnieki norāda, ka biežas un vienpusējas izmaiņas normatīvajā regulējumā, paredzot jaunus maksājumus kredītiestādēm, apgrūtina ilgtermiņa uzņēmējdarbības plānošanu, riska cenu noteikšanu un ieņēmumu prognozēšanu. Nozares pārstāvju ieskatā kredītiestādēm piemērotais kopējais fiskālais slogs, tostarp nozarei specifiski maksājumi var padarīt tirgu mazāk pievilcīgu jauniem tirgus dalībniekiem un mazināt stimulu jau esošajiem dalībniekiem paplašināt darbību.

- 72 Vienlaikus KP ņem vērā, ka pēdējo gadu laikā kredītiestāžu sektorā ir secīgi ieviesti vairāki fiskāli un tiem pielīdzināmi pasākumi, kas tieši skar kredītiestāžu rentabilitāti un darbības nosacījumus, tostarp no 2024. gada ieviestā nodokļa piemaksa kredītiestādēm un patērētāju kredītēšanas pakalpojumu sniedzējiem⁶⁹, 2024. gadā piemērotā hipotekārā kredīta ņēmēju aizsardzības nodeva⁷⁰, kā arī no 2025. gada spēkā esošā solidaritātes iemaksa kredītiestādēm⁷¹.
- 73 KP ieskatā šāda secīga un tirgus dalībniekiem grūtāk prognozējama valsts iejaukšanās kredītiestāžu darbības un ienākumu struktūrā nav vērtējama kā konkurenci veicinoša, jo tā var palielināt regulatīvo un fiskālo nenoteiktību, ietekmēt ieguldījumu stimulus un kredītiestāžu spēju ilgtermiņā konkurēt cenu, kredītēšanas apjoma un pakalpojumu attīstības ziņā.
- 74 Šāds vērtējums ir īpaši ņemams vērā, ievērojot ECB 2023. gada 11. decembra atzinumu par hipotekārā kredīta ņēmēju aizsardzības nodevu⁷², kurā ECB norādīja, ka konsultācijas procesā nav iesniegts ietekmes novērtējums par kredītiestāžu sektora rentabilitāti, kapitalizāciju un turpmāko kredītēšanas spēju, kā arī uzsvēra, ka plaši piemērojams un nepietiekami diferencēts risinājums var samazināt kredītiestāžu rentabilitāti, mazināt to spēju veidot kapitālu, pasliktināt kredītēšanas nosacījumus, samazināt kredītēšanas piedāvājumu un nelabvēlīgi ietekmēt ekonomikas izaugsmi. ECB vienlaikus norādīja, ka šāds regulējums var kropļot konkurenci un nelabvēlīgi ietekmēt vienlīdzīgus konkurences apstākļus banku savienībā, mazināt vietējo un ārvalstu investoru interesi par ieguldījumiem Latvijas kredītiestādēs, kā arī prasa rūpīgu *ex ante* izvērtējumu attiecībā uz ietekmi uz jauno kredītēšanu un konkurences apstākļiem tirgū.
- 75 Tāpat, kā nozīmīga ienākšanas barjera tiek minētas arī ievērojamas sākotnējās investīcijas un augstas atbilstības izmaksas, kas nepieciešamas licences saņemšanai un kredītiestādes darbības uzsākšanai. Tirgus dalībnieki uzsver, ka normatīvajā regulējumā noteiktais minimālais sākotnējais kapitāls praksē veido tikai daļu no kopējām ienākšanas izmaksām, jo būtiski ieguldījumi nepieciešami arī iekšējās kontroles sistēmu, risku vadības, atbilstības un iekšējā audita funkciju izveidē, IT infrastruktūras un datu drošības risinājumu nodrošināšanā, personāla kapacitātes izveidē un darbības nepārtrauktības nodrošināšanā.
- 76 KP atzīst, ka šādas izmaksas kredītiestādes darbības uzsākšanas posmā ir ievērojamas un var ietekmēt potenciālo tirgus dalībnieku motivāciju ienākt tirgū. Vienlaikus tās pašas par sevi nav uzskatāmas par nepamatotām vai par tādām barjerām, kas būtu vērtējamas kā konkurenci ierobežojošas, jo tās izriet no kredītiestāžu licencēšanas un prudenciālās uzraudzības prasībām un pašas par sevi neliecina par nepamatotu tirgus piekļuves ierobežojumu, bet drīzāk norāda uz nepieciešamību nodrošināt kredītiestāžu rīcībā esošo naudas līdzekļu piesardzīgu

⁶⁹ Uzņēmumu ienākuma nodokļa likums, 4.¹ pants.

⁷⁰ Patērētāju tiesību aizsardzības likums, 8.⁴ pants.

⁷¹ Solidaritātes iemaksas likums.

⁷² ECB, "Opinion of the European Central Bank of 11 December 2023 on a temporary mortgage loan borrower protection fee payable by credit institutions (CON/2023/42)". Pieejams: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX%3A52023AB0042>.

pārvaldību, ar to izmantošanu saistīto risku pienācīgu izvērtēšanu un kredītiestādes finansiālo stabilitāti. Tas atbilst arī ECB paustajai atziņai, ka kredītiestāžu licencēšanas mērķis ir nodrošināt, lai tirgū ienāktu tikai drošas un stabilas kredītiestādes, kas atbilst prudenciālajām un uzraudzības prasībām⁷³.

- 77 ECB licencēšanas izvērtējumā būtiska nozīme tiek piešķirta kapitāla līmenim, darbības programmai, organizatoriskajai struktūrai, vadības un akcionāru piemērotībai, kā arī iekšējās kontroles, risku vadības, atbilstības un iekšējā audita funkciju pietiekamībai, IT infrastruktūras noturībai un darbības nepārtrauktības plānošanai. Vienlaikus ECB norāda, ka Direktīvā 2013/36/ES⁷⁴ noteiktais minimālais sākotnējais kapitāls piecu miljonu euro apmērā ir tikai minimālais sliekšnis, jo uzraugs vērtē arī kapitāla pietiekamību vismaz pirmajiem trim darbības gadiem un atsevišķos gadījumos var pieprasīt papildu kapitālu specifisku risku segšanai. Līdz ar to noteikts organizatoriskais, administratīvais un finansiālais slogs kredītiestādes darbības uzsākšanai ir objektīvi pamatots ar nozares specifiku, noguldītāju interešu aizsardzību un finanšu sistēmas stabilitātes nodrošināšanu. Vienlaikus no konkurences tiesību viedokļa būtiski, lai šie ienākšanas nosacījumi būtu samērīgi, paredzami un vienādi piemērojami visiem tirgus dalībniekiem.
- 78 Papildus sākotnējām investīcijām kā šķērslis tiek norādīts arī licencēšanas procesa ilgums un ar to saistītais finanšu risks. Tirgus dalībnieku ieskatā nozīmīga daļa organizatorisko un regulatīvo priekšnosacījumu ir jāizpilda vēl pirms licences saņemšanas, proti, pirms ir skaidrs licences piešķiršanas gala termiņš un pirms uzsākta ieņēmumu gūšana no saimnieciskās darbības. Vienlaikus LB ieskatā minētais ir atkarīgs no konkrētā tirgus dalībnieka izvēlētajā darbības uzsākšanas scenārija. Proti, pirms lēmuma par licences piešķiršanu pieņemšanas ir jābūt izstrādātam plānotajam darbības ietvaram un nodrošinātam sākotnējam kapitālam, savukārt pārējos organizatoriskos un darbības nodrošināšanas pasākumus ir iespējams ieviest pirms faktiskas darbības uzsākšanas. Tāpat tirgus dalībnieki norāda arī uz atšķirībām licences pieteikumu izskatīšanas prasībās un termiņos starp ES dalībvalstīm, kas var ietekmēt tirgus piekļuves paredzamību. KP norāda, ka šādas norādes no tirgus dalībnieku puses ir saskaņā arī ar ECB sniegto skaidrojumu, ka dalībvalstīs atšķiras gan lēmuma pieņemšanas termiņi, gan tas, no kura brīža sākas licencēšanas termiņa skaitījums⁷⁵.
- 79 Vienotā uzraudzības mehānismā gala lēmumu par kredītiestādes licences piešķiršanu pieņem ECB, savukārt nacionālās kompetentās iestādes iesaistās licences pieteikuma saņemšanā, pilnīguma pārbaudē un izvērtēšanā atbilstoši piemērojamajam regulējumam. Latvijā iesniegumu par kredītiestādes licences saņemšanu izskata triju mēnešu laikā pēc visu nepieciešamo dokumentu saņemšanas, bet ne vēlāk kā 12 mēnešu laikā no iesnieguma saņemšanas dienas, turklāt LB pirms izvērtēšanas pēc būtības veic pieteikuma pilnīguma pārbaudi mēneša laikā⁷⁶. Lietuvā pieteikuma formālā pilnīguma pārbaude tiek veikta piecu

⁷³ ECB, "Guide to assessments of licence applications – Licence applications in general". Pieejams:

https://www.bankingsupervision.europa.eu/ecb/pub/pdf/ssm.201901_guide_assessment_credit_inst_licensing_appl.en.pdf.

⁷⁴ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2013/36/ES (2013. gada 26. jūnijs) par piekļuvi kredītiestāžu darbībai un kredītiestāžu un ieguldījumu brokeru sabiedrību prudenciālo uzraudzību, ar ko groza Direktīvu 2002/87/EK un atceļ Direktīvas 2006/48/EK un 2006/49/EK.

⁷⁵ European Central Bank, "Public consultation on the guide to assessments of licence applications and the guide to assessments of fintech licence applications – FAQ", 6. un 7. jautājums. Pieejams. Pieejams:

https://www.bankingsupervision.europa.eu/framework/legal-framework/public-consultations/pdf/licensing_and_fintech/ssm.licensing_and_fintech_faq.en.pdf.

⁷⁶ Kredītiestāžu likums, 14. panta pirmā daļa.

darbdienu laikā, savukārt lēmums par licences izsniegšanu pieņemams sešu mēnešu laikā no pieteikuma saņemšanas, bet ne vēlāk kā 12 mēnešu laikā⁷⁷. Savukārt Igaunijā kredītiestādes licences pieteikuma izskatīšana praksē aizņem 6 – 12 mēnešus, un lēmums tiek pieņemts sešu mēnešu laikā pēc visu nepieciešamo dokumentu un informācijas saņemšanas, bet ne vēlāk kā 12 mēnešu laikā pēc pieteikuma saņemšanas⁷⁸. Līdz ar to ir pamatoti secināt, ka kredītiestādes licences pieteikuma sagatavošanas, pilnīguma pārbaudes un izvērtēšanas procesa faktiskais ilgums, kā arī ar to saistītā nenoteiktība starp dalībvalstīm var atšķirties un ietekmēt potenciālo tirgus dalībnieku izmaksas. Vienlaikus KP norāda, ka licencēšanas prasības pašas par sevi ir saistītas ar prudenāli pamatotu mērķi nodrošināt finanšu stabilitāti, kredītiestāžu darbības drošumu un noguldītāju aizsardzību.

- 80 Kā papildu šķēršļi tirgus dalībnieku un nozares pārstāvju skaidrojumos tiek minēti arī uzraudzības maksājumi un kopējais administratīvais slogs, Latvijas tirgus salīdzinoši nelielais izmērs, klientu inerce, augstas klientu piesaistes izmaksas, ģeopolitiskie un reputācijas riski, 2018. gada Moneyval novērtējuma sekas, kvalificēta darbaspēka pieejamības ierobežojumi, kā arī Baltijas līmeņa regulējuma un uzraudzības vides sadrumstalotība. Atsevišķos gadījumos tiek norādīts arī uz iespējami konkurenci veicinošiem apstākļiem, proti, citā ES dalībvalstī jau licencētas kredītiestādes var relatīvi ātri uzsākt darbību Latvijā, sniedzot pārrobežu pakalpojumus vai atverot filiāli, un tādēļ noteiktiem tirgus dalībniekiem ienākšanas šķēršļi var būt zemāki nekā jauniem vietēji licencējamiem spēlētājiem.
- 81 Vienlaikus KP norāda, ka licencēšanas, kredītiestādes darbības izveides un turpmākās uzraudzības izmaksas nav vērtējamas kā standartizētas visiem potenciālajiem un esošajiem tirgus dalībniekiem. To apmērs un praktiskā ietekme ir vērtējama katras konkrētās kredītiestādes gadījumā individuāli, ņemot vērā tās plānoto darbības modeli, sniedzamo finanšu pakalpojumu veidus, mērķa klientu loku, paredzēto darījumu apmēru, darbības sarežģītību un risku profilu.⁷⁹ Kredītiestāžu likumā finanšu pakalpojumu tvērums ietver, citstarp, noguldījumu piesaisti, kredītiestāžu, finanšu līzingu, maksājumu pakalpojumus, ieguldījumu pakalpojumus, galvojumu izsniegšanu, vērtību glabāšanu un citus finanšu pakalpojumus, tādēļ arī normatīvo un uzraudzības prasību praktiskais apjoms var atšķirties atkarībā no tā, kādus pakalpojumus konkrētā kredītiestāde plāno sniegt.⁸⁰ Latvijas Bankas licencēšanas kārtība paredz, ka jaundibināmai kredītiestādei licences saņemšanai jāiesniedz informācija atbilstoši tieši piemērojamiem Eiropas Savienības tiesību aktiem par informāciju, kas sniedzama kredītiestādes atļaujas pieteikumā.⁸¹ Arī kredītiestāžu pārvaldības sistēmas regulējums paredz, ka, veidojot pārvaldības sistēmu, iestāde ņem vērā tās lielumu, veikto darījumu apmēru, darījumu dažādību un sarežģītību, risku lielumu katrā darbības sfērā, pārvaldes centralizācijas pakāpi, informācijas tehnoloģiju un citus būtiskus faktoros.⁸² Turklāt, ieviešot jaunus finanšu pakalpojumus vai būtiskas

⁷⁷ Bank of Lithuania, "Authorisation of banks". Pieejams: <https://www.lb.lt/en/authorisation-of-banks>.

⁷⁸ Finantsinspeksioon, "The operating licence for a credit institution". Pieejams: <https://www.fi.ee/en/banking-and-credit/applying-activity-licences/operating-licence-credit-institution>.

⁷⁹ Latvijas Bankas 16.12.2024. noteikumu Nr. 371 "Kredītiestāžu pārvaldības sistēmas noteikumi" 6. punkts.

⁸⁰ Kredītiestāžu likuma 1. panta pirmās daļas 4. punkts.

⁸¹ Latvijas Bankas 27.11.2023. noteikumu Nr. 259 "Kredītiestāžu licencēšanas, atsevišķu atļauju izsniegšanas un informācijas sniegšanas noteikumi" 4. punkts; Komisijas Deleģētā regula (ES) 2022/2580; Komisijas Īstenošanas regula (ES) 2022/2581.

⁸² Latvijas Bankas noteikumu Nr. 371 6. punkts.

izmaiņas esošajos finanšu pakalpojumos, kredītiestādei ir pienākums vērtēt šādu izmaiņu atbilstību risku stratēģijai, ietekmi uz kopējo riska profilu, likviditāti un kapitāla pietiekamību, kā arī resursu, zināšanu un atbilstības prasību pietiekamību.⁸³ Tādējādi, lai gan kredītiestāžu darbības uzsākšana kopumā ir saistīta ar būtisku finansiālu, organizatorisku un administratīvu slogu, šā sloga apmērs praksē ir atkarīgs no konkrētās kredītiestādes darbības modeļa un pakalpojumu tvēruma. Turklāt arī Latvijas Bankai veicamie uzraudzības maksājumi pēc licences saņemšanas nav fiksēti vienādā apmērā visām kredītiestādēm, bet tiek aprēķināti no konkrētās kredītiestādes vidējā aktīvu apmēra ceturksnī.⁸⁴

- 82 Ņemot vērā iepriekš minēto, KP secina, ka kredītiestāžu pakalpojumu tirgū Latvijā jaunu tirgus dalībnieku ienākšanai un esošo tirgus dalībnieku darbības paplašināšanai pastāv nozīmīgi normatīvi, administratīvi, finansiāli un strukturāli šķēršļi. Šos šķēršļus veido gan prudenciāli pamatotas prasības, kas saistītas ar licencēšanu, minimālā sākotnējā kapitāla nodrošināšanu, reputācijas un finanšu līdzekļu izcelsmes izvērtēšanu, risku vadības un iekšējās kontroles sistēmu izveidi, gan arī apstākļi, kas noteiktos gadījumos var radīt nesamērīgu vai nepietiekami paredzamu slogu, tostarp interpretācijas neskaidrības par sākotnējās iemaksas apmēra noteikšanu noguldījumu garantiju fondā, nodokļu un nodevu politikas neprognozējamība, augstas atbilstības un uzraudzības izmaksas, kā arī nelielā tirgus izmēra, ģeopolitiskās vides, reputācijas apsvērumu un kvalificēta darbaspēka pieejamības ierobežojumu kumulatīvā ietekme. Vienlaikus KP uzsver, ka minēto izmaksu un prasību praktiskais apmērs ir vērtējams individuāli, ņemot vērā konkrētās kredītiestādes darbības modeli, plānoto pakalpojumu klāstu, darbības apmēru, sarežģītību un risku profilu. KP nekonstatē, ka tirgus būtu pilnībā slēgts jaunu tirgus dalībnieku ienākšanai, taču kopumā identificēto šķēršļu raksturs liecina, ka potenciālais konkurences spiediens no jaunu tirgus dalībnieku ienākšanas vai esošo dalībnieku straujas darbības paplašināšanas ir ierobežots.

1.3. Tirgus struktūra (koncentrācijas izvērtējums) un kredītiestāžu finanšu rādītāju analīze

- 83 Tirgus uzraudzībā KP vērtēja kredītiestāžu datus laika posmā no 2014. gada līdz 2025. gada augustam. Kaut arī KP pamata uzmanību vērš uz šobrīd aktīvajām darbojošām kredītiestādēm Latvijā, datu analīze ietver informāciju arī par tām kredītiestādēm, kas minētajā laika periodā ir īstenojušas aktīvu komercdarbību Latvijā.
- 84 Lai nodrošinātu izmantoto datu salīdzināmību un precizitāti, KP Tirgus uzraudzībā izmantoja kredītiestāžu sagatavotos un LB iesniegtos statistiskos datus, ņemot vērā, ka tie tiek sagatavoti pēc vienotas metodikas. Attiecīgi KP, pamatojoties uz kredītiestādēm izsniegtajām atļaujām, pieprasīja statistiskos datus LB, kurus kredītiestādes iesniedz LB saskaņā ar Latvijas Bankas 2022. gada 12. septembra noteikumiem Nr. 218 "Statistisko datu par kredītiestāžu un citu monetāro finanšu iestāžu finansiālo stāvokli (MBP) sagatavošanas un iesniegšanas noteikumi" (turpmāk – LB noteikumi).
- 85 Pamatojoties uz LB sniegtajiem datiem par kredītiestāžu darbību, KP ir veikusi kredītiestāžu tirgus struktūras un koncentrācijas izvērtējumu. Analīze definētajā periodā ietver kredītu un noguldījumu apjomus māsaimniecību un komersantu⁸⁵ segmentos, tostarp mājokļa un patēriņa kredītu izvērtējumu.

⁸³ Latvijas Bankas noteikumu Nr. 371 80. un 81. punkts.

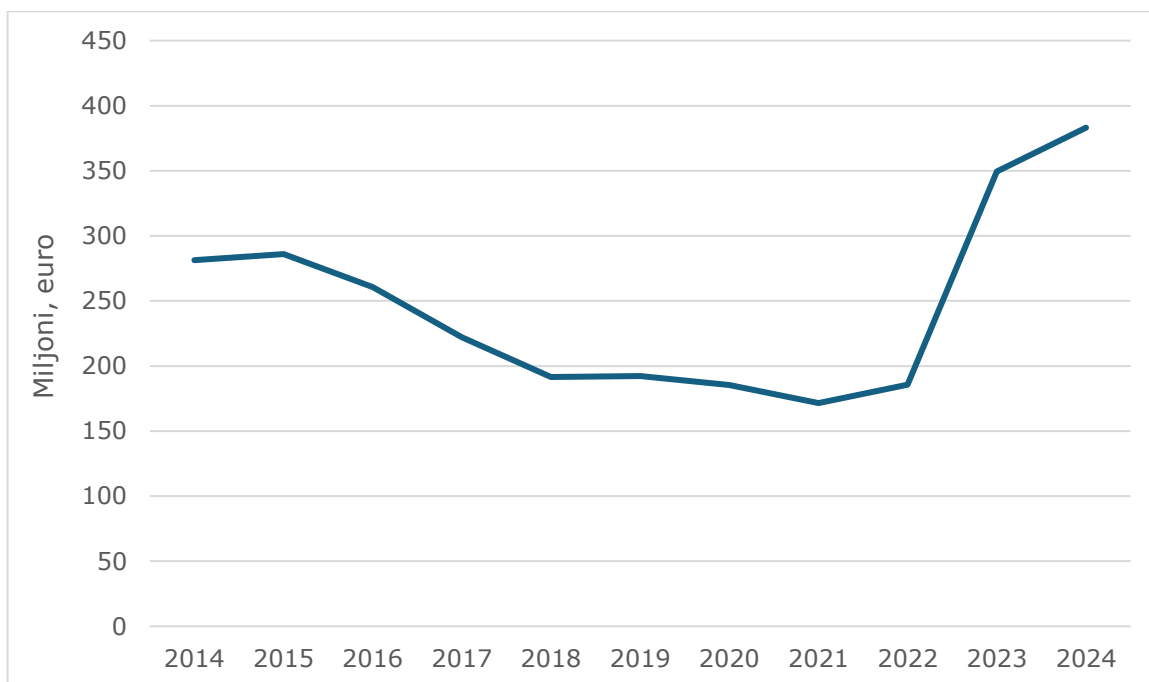
⁸⁴ Latvijas Bankas 19.12.2022. noteikumu Nr. 222 "Noteikumi par finanšu tirgus dalībnieku maksājumu apmēru un šo maksājumu aprēķināšanas un veikšanas kārtību" 2.1. punkts.

⁸⁵ Nefinanšu sabiedrību.

- 86 Lai ievērotu LB noteikumu 1.1. punktu kopsakarā ar Latvijas Bankas likuma 70. panta trešo daļu, 71. panta pirmo daļu un 74. panta pirmo daļu, šajā nodaļā netiek ietverta Tirdzniecības uzraudzībā no LB saņemtā un KP analizētā statistiskā informācija, kuras izpaušana varētu tieši vai netieši identificēt konkrētu statistisko datu sniedzēju vai citu personu. **Attiecīgā informācija turpmāk tekstā ir aizklāta un apzīmēta ar (*).**

1.3.1. Procentu ienākumi

- 87 Pamatojoties uz procentu ienākumiem no kredītiestāžu izsniegtajiem kredītiem komersantiem par periodu no 2014. līdz 2021. gadam, secināms, ka šajā segmentā kopējais procentu ienākumu apmērs ilgtermiņā ir samazinājies (skat. 1. attēlu). Savukārt no 2022. līdz 2024. gadam procentu ienākumi būtiski pieauguši, ko lielā mērā var skaidrot ar eirozonas monetārās politikas pārmaiņām un straujo Euribor likmju kāpumu pēc ilgstoša zemu procentu likmju perioda. ECB procentu likmju paaugstināšanu sāka 2022. gadā, bet līdz 2023. gada septembrim noguldījumu iespējas uz nakti likme tika paaugstināta no -0,50% līdz 4,00%, un šī monetārā politika būtiski ietekmēja arī kredītiestāžu piemērotās kredītu likmes. Minēto ietekmi Latvijā pastiprina arī tas, ka kredīti pamatā tiek izsniegti kā aizdevumi ar mainīgu procentu likmi.

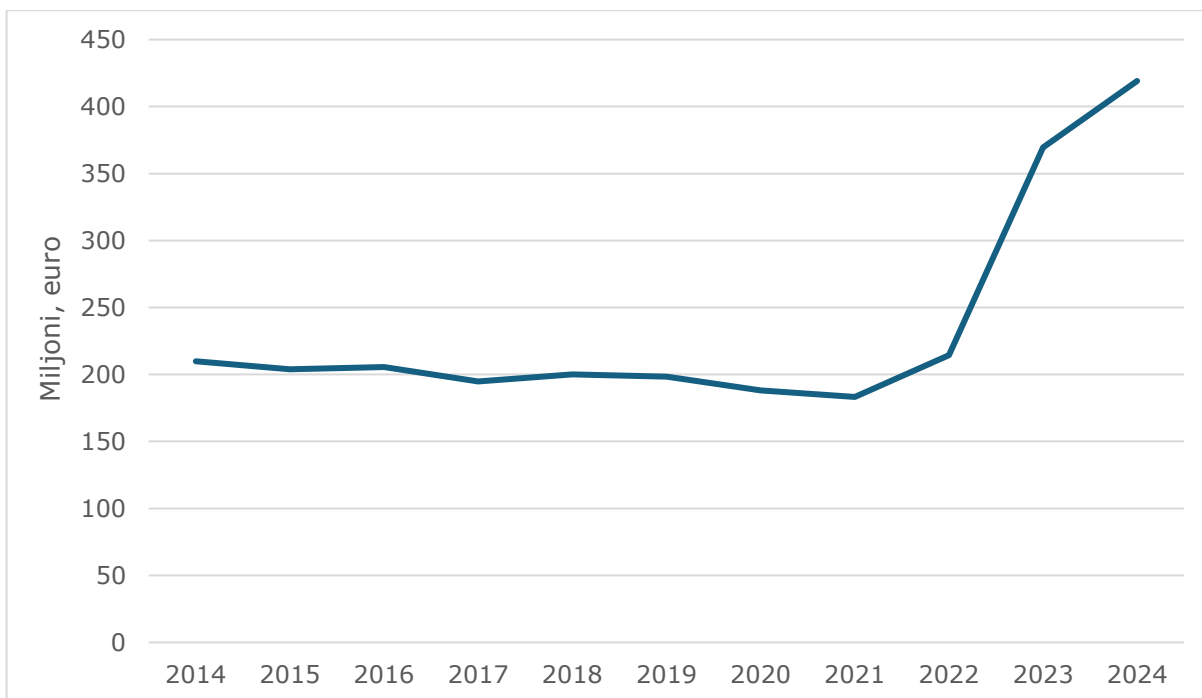

1. attēls. **Procentu ienākumi par komersantiem izsniegtajiem kredītiem visām kredītiestādēm kopā, 2014. līdz 2024. gada decembra dati**

Avots: LB dati

- 88 Pamatojoties uz procentu ienākumu no kredītiem māsaimniecībām datiem par periodu no 2014. līdz 2024. gadam (skat. 2. attēlu), līdz 2021. gadam tie saglabājās samērā stabili, savukārt no 2022. gada ir vērojams straujš pieaugums, 2024. gadā sasniedzot augstāko līmeni analizētajā periodā. Šāda dinamika lielā mērā skaidrojama ar euro zonas monetārās politikas pārmaiņām un straujo Euribor likmju kāpumu pēc ilgstoša zemu procentu likmju perioda. Šāda dinamika ir cieši saistāma ar procentu likmju vides izmaiņām, īpaši Euribor straujo pieaugumu, kas

tieši ietekmēja māsaimniecību kredītu (galvenokārt hipotekāro kredītu) procentu ienākumus. Procentu ienākumu straujais pieaugums attiecībā uz māsaimniecībām perioda noslēgumā, saglabājoties nemainīgai tirgus struktūrai, var liecināt arī par ierobežotu konkurences spiedienu procentu likmju noteikšanā un ierobežotām patērētāju iespējām ātri un efektīvi mainīt kredītiestādi, kas tādējādi varētu mazināt pievienotās likmes. Vienlaikus jāņem vērā, ka 2024. gadā tika ieviesti pasākumi, kas būtiski atviegloja hipotekāro kredītu pārkreditēšanas procesu un samazināja ar kredītiestādes maiņu saistītos šķēršļus. Tomēr sākotnēji pārkreditēšanās aktivitāte saglabājās ierobežota, jo daļa aizņēmēju atturējās no kredītiestādes maiņas, ņemot vērā risku zaudēt atbalstu, kas tika sniegts Hipotekārā kredīta ņēmēju aizsardzības nodevas ietvaros.

2. attēls. **Procentu ienākumi par izsniegtajiem kredītiem māsaimniecībām visām kredītiestādēm kopā, 2014. līdz 2024. gada dati**

Avots: LB dati

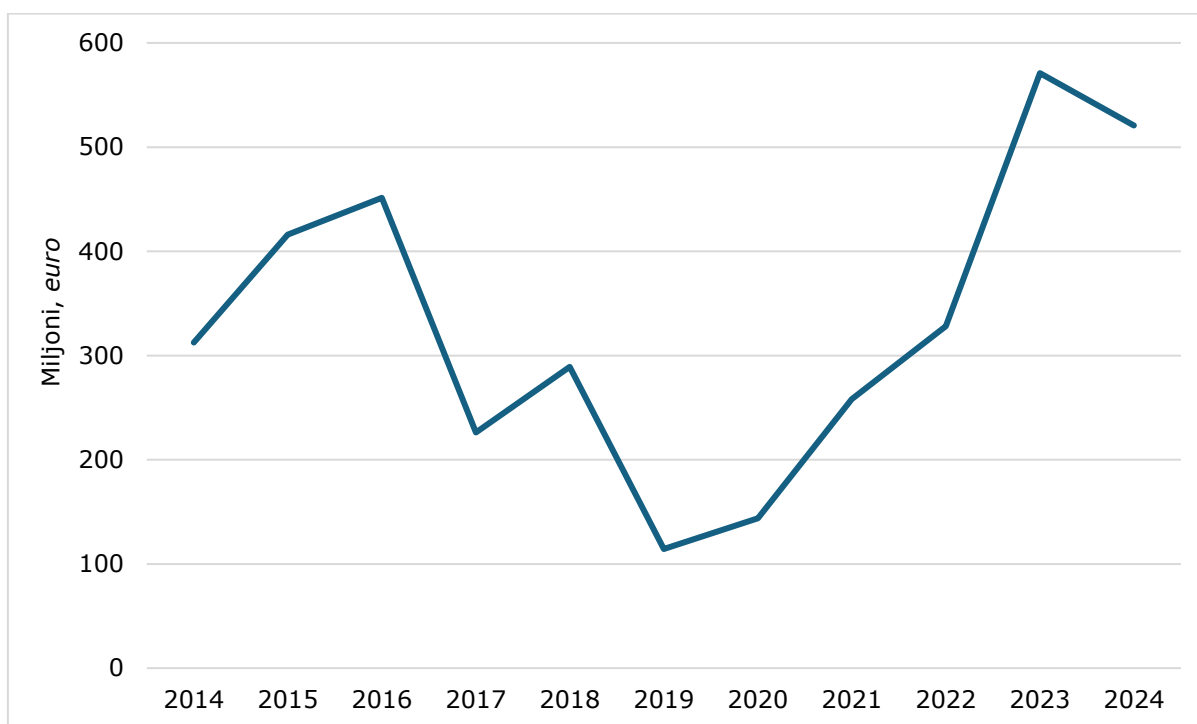
- 89 Procentu ienākumu samazinājums no izsniegtajiem kredītiem māsaimniecībām un komersantiem laika periodā no 2014. līdz 2021. gadam var būt saistīts ne tikai ar ilgstoši zemu procentu likmju vidi, bet arī ar kredītu portfeļa samazināšanos, īpaši komersantu segmentā. Savukārt analizētā perioda noslēgumā māsaimniecību un komersantu segmentā procentu ienākumu straujais pieaugums galvenokārt skaidrojams ar procentu likmju vides (t.i. Euribor) izmaiņām.
- 90 Vienlaikus jāņem vērā, ka procentu ienākumu pieaugumu nosaka ne tikai procentu likmju palielināšanās, bet arī kredītu portfeļa dinamika. LB publiski paustā informācija norāda, ka 2024. gadā māsaimniecību kredītu portfelis Latvijā pieaug, lai gan kopējā kreditēšanas aktivitāte joprojām bija samērā vāja un to ierobežoja augstās procentu likmes, nenoteiktība un vājāka ekonomikas izaugsme.⁸⁶ Tādēļ pamatoti secināms, ka straujais procentu ienākumu kāpums

⁸⁶ Latvijas Banka, "Financing of the Economy". Pieejams: <https://www.bank.lv/en/news-and-events/financing-of-the-economy>. Skat. arī: Latvijas Banka, "Q2 2024 assessment of the cyclical systemic risk and applicable countercyclical capital buffer rate". Pieejams: https://www.bank.lv/images/pielikumi/finansu-stabilitate/CCyB_2024Q2_ENG.pdf.

laika posmā no 2022. līdz 2024. gadam galvenokārt bija saistīts ar procentu likmju pārcenošanu, nevis tikai ar būtisku jauno kredītu apjoma pieaugumu.

1.3.2. Nesadalītā peļņa/zaudējumi

- 91 Pamatojoties uz pārskata gada nesadalītās peļņas/zaudējumu datiem visām kredītiestādēm kopā 2014. līdz 2024. gada periodā⁸⁷, secināms, ka kredītiestāžu sektora finansiālie rezultāti ir raksturojami ar izteiktu cikliskumu, vienlaikus perioda noslēgumā uzrādot būtisku peļņas pieaugumu. Kā redzams 3. attēlā, no 2014. līdz 2016. gadam sektors kopumā strādāja ar salīdzinoši augstu peļņas līmeni, kam 2017. – 2019. gadā sekoja straujš kritums, sasniedzot zemāko punktu 2019. gadā.
- 92 Turpmākajos gados, īpaši no 2021. gada, ir vērojams konsekvents un straujš peļņas pieaugums, un 2023. gadā kopējā nesadalītā peļņa sasniedz augstāko līmeni visā analizētajā periodā. Lai gan 2024. gadā redzams neliels samazinājums, sektora rentabilitāte saglabājas būtiski augstāka nekā analizētā perioda pirmajā pusē. Šāda dinamika liecina par kopumā pozitīvu un augstu kredītiestāžu sektora kopējo pelnītspēju uz makroekonomisko un procentu likmju vides izmaiņu fona.

3. attēls. Pārskata gada nesadalītā peļņa/zaudējumi visām kredītiestādēm kopā, 2014. līdz 2024. gada dati

Avots: LB dati

⁸⁷ KP norāda, ka šajā apakšnodalījā pārskata gada nesadalītās peļņas/zaudējumu dati tiek izmantoti kā finanšu rezultātu dinamikas rādītājs, kas ļauj novērtēt kredītiestāžu sektora kopējo peļņas apjoma attīstību laika gaitā. Minētā rādītāja analīze pati par sevi nav uzskatāma par pilnīgu kredītiestāžu pelnītspējas novērtējumu. Vienlaikus, ņemot vērā šīs apakšnodalīšanas mērķi - raksturot sektora kopējo finanšu rezultātu dinamiku un tās izmaiņas analizētajā periodā -, KP ieskatā, absolūto peļņas/zaudējumu rādītāju izmantošana šī tirgus uzraudzības ziņojuma tvērumā ir pietiekama.

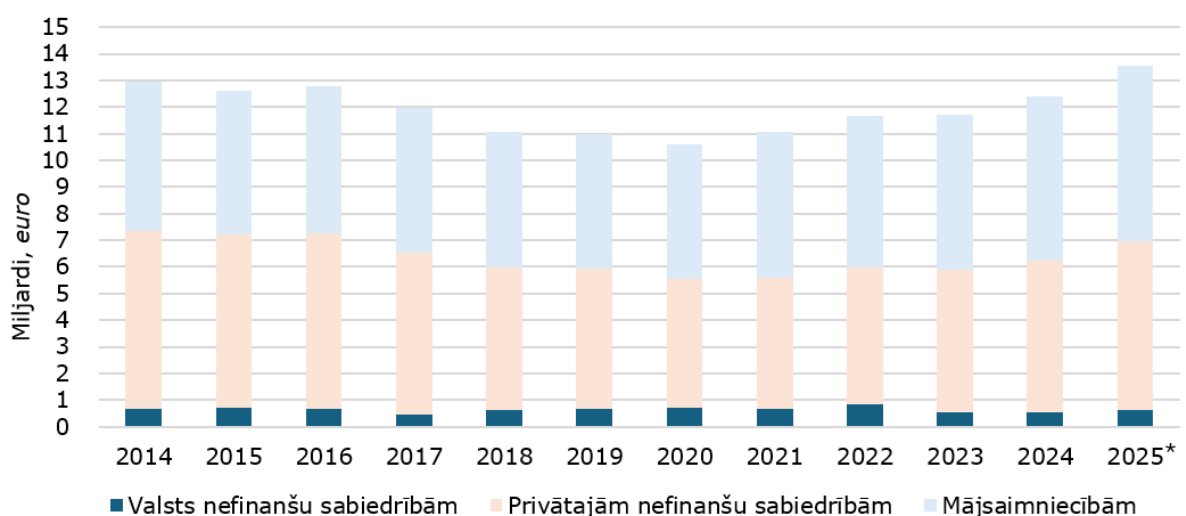
- 93 Analizējot četrus lielākos kredītiestāžu (pēc 2024. gada datiem) nesadalītās peļņas/zaudējumu dinamiku, secināms, ka kredītiestāžu kopējā peļņa ir augsti koncentrēta. (*) Swedbank un SEB visā analizētajā periodā uzrāda būtiski lielāku nesadalītās peļņas apjomu nekā pārējās kredītiestādes, un īpaši izteikts šis pārsvars kļūst perioda noslēgumā. Swedbank nesadalītā peļņa 2022. līdz 2023. gadā pieaug īpaši strauji, sasniedzot ievērojami augstāku līmeni nekā citiem tirgus dalībniekiem, savukārt SEB saglabā stabilu un noturīgu peļņas pieauguma tendenci. (*) Citadele un Luminor Bank AS Latvijas filiāles (turpmāk – Luminor) nesadalītās peļņas/zaudējumu dinamika ir raksturojama ar ievērojami lielāku svārstīgumu. Atsevišķos gados, piemēram, 2017. un 2020. gadā, ir vērojami būtiski peļņas kritumi vai pat zaudējumi, kas norāda uz, iespējams, augstāku jutību pret ekonomiskajiem cikliem un tirgus dinamiku. Vienlaikus KP norāda, ka minētās svārstības var ietekmēt arī kredītiestādes darbības modelis, kapitāla pietiekamības nodrošināšanas pieeja, uzkrājumu politika un citi individuāli finanšu vadības faktori.

4. attēls. TOP 4 (pēc 2024. gada datiem) kredītiestāžu nesadalītā peļņa/zaudējumi, 2014. līdz 2024. gada decembra dati (*)

Avots: LB dati

1.3.3. Kredīti pēc mēneša bilances pārskata

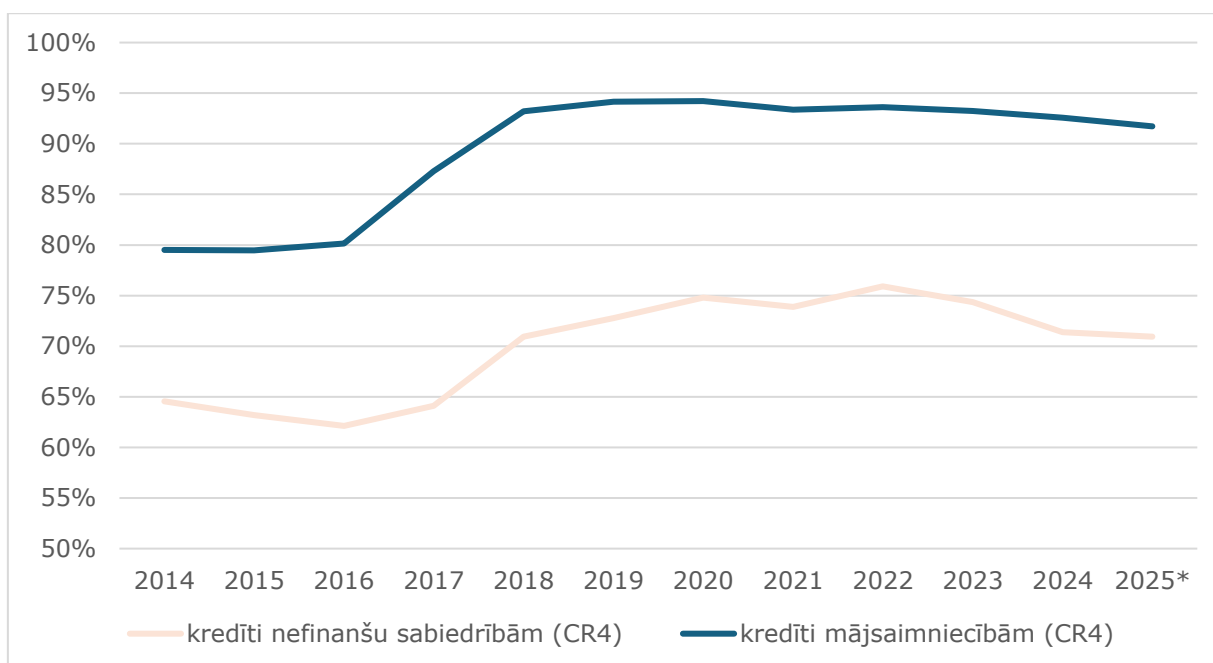
- 94 Pamatojoties uz kredītiestāžu mēneša bilances pārskata (turpmāk – MBP) datiem par periodu no 2014. decembra līdz 2025. gada augustam, secināms, ka kredītu portfeļa struktūra Latvijā ir stabila un ilgtermiņā mainās pakāpeniski. Kopējais kredītportfelis līdz 2020. gadam uzrāda mērenu samazinājumu, savukārt pēc 2020. gada vērojams pakāpenisks pieaugums. Analizējot kredītu sadalījumu pa sektoriem, konstatējams, ka līdz 2020. gadam vadošo pozīciju kredītportfelī ieņēma komersantiem izsniegtie aizdevumi, kas apliecina komersantu kredītēšanas nozīmīgo lomu kredītiestāžu darbībā attiecīgajā periodā. Tomēr, sākot ar 2020. gadu, mājsaimniecībām izsniegto kredītu apjoms kļūst par lielāko kredītportfeļa daļu, un šī tendence saglabājas līdz analizētā perioda beigām (skat. 5. attēlu).

5. attēls. Kredīti pēc MBP datiem pa sektoriem, 2014. līdz 2024. gada decembris, 2025. gada augusts

Avots: LB dati

- 95 Vērtējot četru lielāko kredītiestāžu CR4 rādītāju kredītiem komersantiem un mājsaimniecībām periodā no 2014. gada līdz 2025. gada augustam, secināms, ka koncentrācijas līmenis abos segmentos ir augsts, tomēr ievērojami atšķirīgs. Attiecībā uz mājsaimniecībām izsniegtajiem kredītiem CR4 rādītājs visā periodā sasniedz vai pārsniedz aptuveni 80 %, bet 2017. līdz 2019. gadā sasniedz ap 90%, kas norāda, ka lielāko daļu mājsaimniecību kreditēšanas nodrošina četras lielākās kredītiestādes. Savukārt komersantu kreditēšanas segmentā CR4 rādītājs ir zemāks – aptuveni 65 līdz 75%, kas liecina par salīdzinoši intensīvāku konkurenci starp kredītiestādēm attiecībā uz izsniedzamajiem kredītiem komersantiem. Tādējādi minētie rādītāji norāda uz īpaši augstu koncentrācijas līmeni mājsaimniecību kreditēšanas tirgū un ierobežotāku, taču joprojām būtisku koncentrāciju komersantu kreditēšanas segmentā (skat. 6. attēlu).

6. attēls. 4 lielāko kredītiestāžu tirgus koncentrācijas rādītājs (CR4) kredītiem komersantiem un mājsaimniecībām, 2014. līdz 2024. gada decembris, *2025. gada augusts

Avots: KP aprēķini, LB dati

- 96 Vērtējot kredītu sadalījumu komersantiem pēc MBP datiem periodā no 2014. gada decembra līdz 2025. gada augustam, secināms, ka komersantu kreditēšanas tirgū vadošās pozīcijas ieņem Swedbank, SEB un Luminor, kuras kopā veido būtisku daļu no kopējā komersantu kredītportfeļa. Šo kredītiestāžu tirgus daļas analizētajā periodā saglabājas augstas un salīdzinoši stabilas. Vienlaikus konstatējams, ka pārējo kredītiestāžu tirgus daļas ir ievērojami mazākas un fragmentētas, un kopējā komersantu kreditēšanas struktūra laika gaitā būtiski nemainās. Tirgus struktūrā novērojamās izmaiņas galvenokārt saistāmas ar institucionālām pārmaiņām, tostarp Nordea Bank AB Latvijas filiāles un DNB Bank AS Latvijas filiāles apvienošanu ar Luminor 2019. gadā, kā arī atsevišķu kredītiestāžu, tostarp ABLV Bank AS, darbības izbeigšanu (skat. 1. tabulu).

Tabula Nr. 1

**Kredīti komersantiem pēc MBP datiem, tirgus daļas, 2014. līdz
2024. gada decembris, *2025. gada augusts (%)**

Kredītiestādes nosaukums	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025*
Luminor Bank AS Latvijas filiāle ¹	(*) [5-10]	(*) [5-10]	(*) [5-10]	(*) [10-20]	(*) [10-20]	(*) [10-20]	(*) [10-20]	(*) [10-20]	(*) [10-20]	(*) [10-20]	(*) [10-20]	(*) [10-20]
Nordea Bank AB Latvijas filiāle	(*) [10-20]	(*) [10-20]	(*) [10-20]	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ABLV Bank AS	(*) [5-10]	(*) [5-10]	(*) [5-10]	(*) [5-10]	-	-	-	-	-	-	-	-
BluOr Bank AS	(*) [1-5]	(*) [1-5]	(*) [1-5]	(*) [1-5]	(*) [1-5]	(*) [1-5]	(*) [5-10]	(*) [5-10]	(*) [5-10]	(*) [5-10]	(*) [5-10]	(*) [5-10]
Citadele	(*) [5-10]	(*) [5-10]	(*) [5-10]	(*) [5-10]	(*) [5-10]	(*) [5-10]	(*) [5-10]	(*) [5-10]	(*) [5-10]	(*) [5-10]	(*) [5-10]	(*) [5-10]
OP Corporate Bank filiāle Latvijā	(*) [<1]	(*) [1-5]	(*) [1-5]	(*) [1-5]	(*) [1-5]	(*) [5-10]	(*) [5-10]	(*) [5-10]	(*) [10-20]	(*) [10-20]	(*) [5-10]	(*) [10-20]
Rietumu Banka	(*) [10-20]	(*) [10-20]	(*) [10-20]	(*) [10-20]	(*) [5-10]	(*) [5-10]	(*) [5-10]	(*) [5-10]	(*) [5-10]	(*) [5-10]	(*) [5-10]	(*) [5-10]
SEB banka	(*) [10-20]	(*) [10-20]	(*) [10-20]	(*) [20-30]	(*) [20-30]	(*) [20-30]	(*) [20-30]	(*) [20-30]	(*) [20-30]	(*) [20-30]	(*) [20-30]	(*) [20-30]
Swedbank	(*) [10-20]	(*) [10-20]	(*) [10-20]	(*) [10-20]	(*) [10-20]	(*) [20-30]	(*) [20-30]	(*) [20-30]	(*) [20-30]	(*) [20-30]	(*) [20-30]	(*) [20-30]
Citas kredītiestādes ²	14%	16%	15%	15%	14%	10%	7%	5%	6%	5%	7%	8%

¹ Luminor un Nordea Bank AB Latvijas filiāles dati kopš 2017. gada ir apvienoti, jo kopš 2017. gada šīs kredītiestādes ir viens tirgus dalībnieks. Luminor līdz 2019. gadam darbojusies ar nosaukumu Luminor Bank AS, bet tabulā norādītais nosaukums visā periodā ir Luminor Bank AS Latvijas filiāle.

² Citas kredītiestādes ir kredītiestādes, kuru tirgus daļa 2014. līdz 2025. gadā nav bijusi lielāka kā 5%.

Avots: KP aprēķini, LB dati

97 Vērtējot koncentrācijas rādītājus kredītiem komersantiem periodā no 2014. gada decembra līdz 2025. gada augustam, secināms, ka HHI vērtības analizētajā periodā svārstās no 1220 līdz 1769 punktiem, kas atbilstoši konkurences tiesību un EK praksē izmantotajām robežvērtībām raksturo vidēji koncentrētu tirgu. HHI dinamika norāda uz zināmām svārstībām, tomēr kopumā koncentrācijas līmenis saglabājas relatīvi stabils. Vienlaikus CR4 rādītāja rezultāti liecina, ka četru lielāko kredītiestāžu tirgus daļa komersantu kreditēšanas segmentā analizētajā periodā pārsvarā veido 62 līdz 75% no kopējā tirgus, kas norāda uz augstu koncentrācijas līmeni. Lai gan laika posmā no 2022. līdz 2025. gadam CR4 rādītājs ir samazinājies, tāpat konstatējams, ka joprojām tirgū pastāv ierobežota konkurence (skat. 2. un 3. tabulu).

Tabula Nr. 2

Kredīti komersantiem pēc MBP datiem, HHI 2014. līdz 2024. gada decembris, *2025. gada augusts

HHI	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025*
	1264	1220	1200	1294	1574	1630	1769	1654	1676	1702	1633	1602

Avots: KP aprēķini, LB dati

Tabula Nr. 3

Kredīti komersantiem pēc MBP datiem, CR4 rādītājs, 2014. līdz 2024. gada decembris, *2025. gada augusts

CR4	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025*
	65%	63%	62%	64%	71%	73%	75%	74%	76%	74%	71%	71%

Avots: KP aprēķini, LB dati

98 Vērtējot kredītu mājsaimniecībām sadalījumu pēc MBP datiem periodā no 2014. gada decembrim līdz 2025. gada augustam, secināms, ka mājsaimniecību kreditēšanas tirgus Latvijā ir izteikti koncentrēts, un tajā vadību ieņem ierobežots skaits kredītiestāžu. Visā analizētajā periodā būtiskākās tirgus daļas veido Swedbank, SEB un Luminor, kuru kopējā tirgus daļa konsekventi pārsniedz lielāko daļu no kopējā mājsaimniecībām izsniegto kredītu apjoma. Šo trīs kredītiestāžu kopējā tirgus daļa 2014. līdz 2016. gadā bija 63 līdz 64%, savukārt no 2017. gada tā pieauga līdz 80 līdz 86%, 2024. gadā sasniedzot 82%, bet 2025. gada augustā – 81%. Ņemot vērā mājsaimniecību kreditēšanas ilgtermiņa raksturu, zemo klientu mobilitāti un augsto tirgus koncentrāciju, secināms, ka konkurences spiediens šajā segmentā ir ierobežots, un tirgus struktūra rada priekšnoteikumus tirgus varas koncentrācijai lielāko kredītiestāžu starpā (skat. 4. tabulu).

Tabula Nr. 4

Kredīti mājsaimniecībām pēc MBP datiem, tirgus daļas, 2014. līdz 2024. gada decembris, *2025. gada augusts (%)

Kredītiestādes nosaukums	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025*
ABLV Bank AS	(*) [5-10]	(*) [5-10]	(*) [5-10]	(*) [5-10]	-	-	-	-	-	-	-	-
Citadele	(*) [5-10]	(*) [5-10]	(*) [5-10]	(*) [5-10]	(*) [5-10]	(*) [5-10]	(*) [5-10]	(*) [10-20]	(*) [10-20]	(*) [10-20]	(*) [10-20]	(*) [10-20]
Luminor Bank AS Latvijas filiāle ¹	(*) [10-20]	(*) [10-20]	(*) [10-20]	(*) [30-40]	(*) [30-40]	(*) [30-40]	(*) [20-30]	(*) [20-30]	(*) [20-30]	(*) [20-30]	(*) [20-30]	(*) [20-30]
Nordea Bank AB Latvijas filiāle	(*) [10-20]	(*) [10-20]	(*) [10-20]	-	-	-	-	-	-	-	-	-
SEB banka	(*) [10-20]	(*) [10-20]	(*) [10-20]	(*) [10-20]	(*) [10-20]	(*) [20-30]	(*) [20-30]	(*) [20-30]	(*) [20-30]	(*) [20-30]	(*) [10-20]	(*) [10-20]

Swedbank	(*) [20-30]	(*) [20-30]	(*) [30-40]	(*) [30-40]	(*) [30-40]	(*) [30-40]	(*) [30-40]	(*) [30-40]	(*) [30-40]	(*) [30-40]	(*) [30-40]	(*) [30-40]
Citas kredītiestādes ²	7%	7%	6%	5%	5%	4%	3%	4%	4%	3%	3%	4%

¹ Luminor un Nordea Bank AB Latvijas filiāles dati kopš 2017. gada ir apvienoti, jo kopš 2017. gada šīs kredītiestādes ir viens dalībnieks. Luminor līdz 2019. gadam darbojusies ar nosaukumu Luminor Bank AS, bet tabulā norādītais nosaukums visā pētītajā periodā ir Luminor Bank AS Latvijas filiāle.

² Citas kredītiestādes ir kredītiestādes, kuru tirgus daļa 2014. līdz 2025. gadā nav bijusi lielāka kā 5%.

Avots: KP aprēķini, LB dati

- 99 Vērtējot koncentrācijas rādītājus kredītiem mājāsaimniecībām pēc MBP datiem periodā no 2014. līdz 2025. gadam, secināms, ka mājāsaimniecību kreditēšanas tirgus Latvijā ir augsti koncentrēts visā analizētajā periodā. HHI vērtības svārstās robežās no 1787 līdz 2681 punktam, kas raksturo augsti koncentrētu tirgu. HHI rādītājs analizētajā periodā ir palielinājies, kas norāda uz konkurences samazināšanos tirgū (skat. 5. tabulu).

Tabula Nr. 5

Kredīti mājāsaimniecībām pēc MBP datiem, HHI, 2014. līdz 2024. gada decembris, *2025. gada augusts

HHI	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025*
	1787	1793	1859	2399	2642	2652	2681	2538	2581	2618	2594	2563

Avots: KP aprēķini, LB dati

- 100 Papildus tam CR4 rādītāja rezultāti apliecina, ka četru lielāko kredītiestāžu tirgus daļa mājāsaimniecību kreditēšanas segmentā visā periodā pārsniedz 79%, savukārt no 2018. gada saglabājas ap 92 līdz 94% līmenī. Tas nozīmē, ka gandrīz visu mājāsaimniecībām izsniegto kredītu apjomu nodrošina ierobežots skaits lielāko kredītiestāžu, un pārējo tirgus dalībnieku ietekme uz tirgus dinamiku ir ļoti minimāla (skat. 6. tabulu).

Tabula Nr. 6

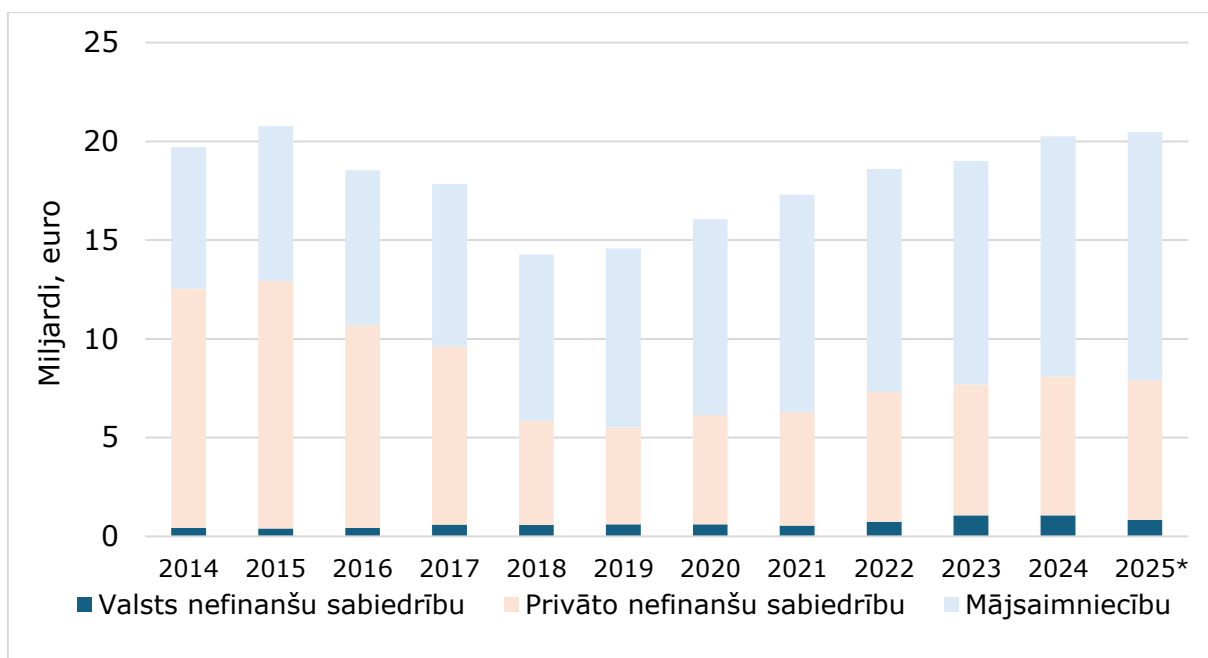
Kredīti mājāsaimniecībām pēc MBP datiem, CR4 rādītājs, 2014. līdz 2024. gada decembris, *2025. gada augusts

CR4	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025*
	80%	79%	80%	87%	93%	94%	94%	93%	94%	93%	93%	92%

Avots: KP aprēķini, LB dati

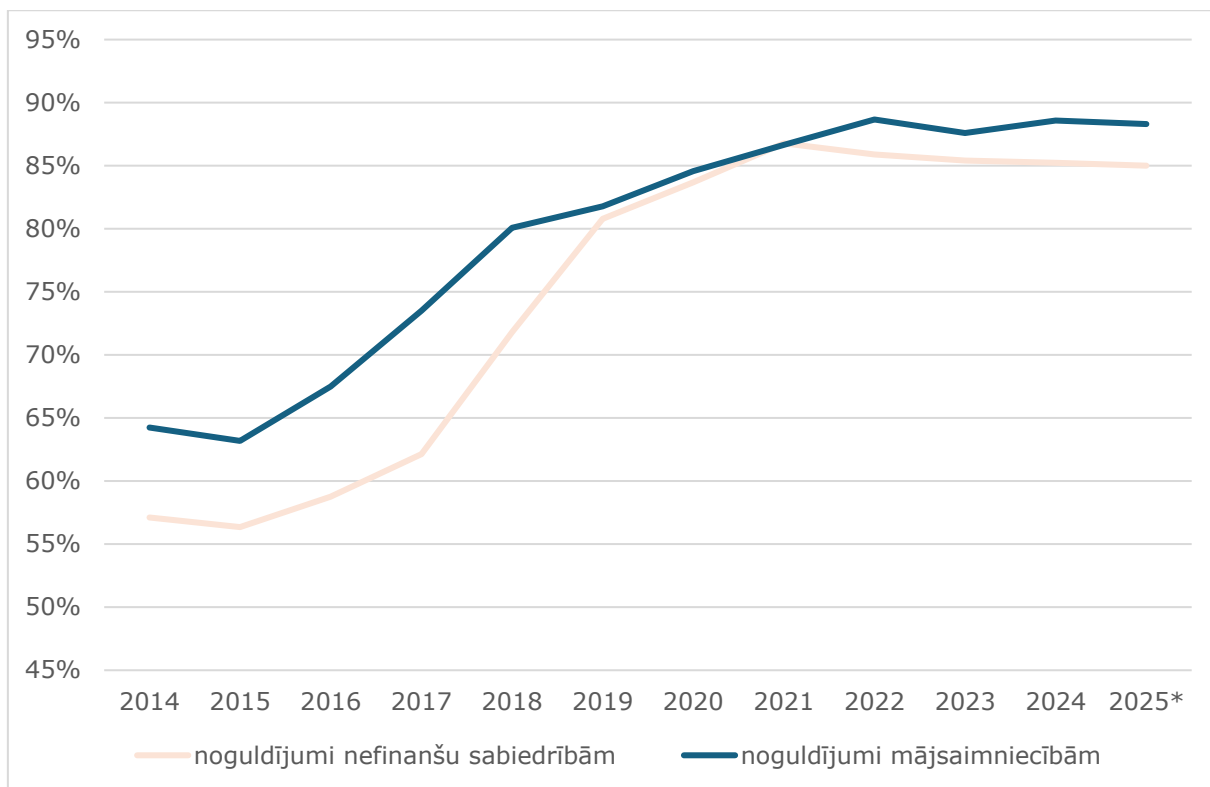
1.3.4. Noguldījumi

- 101 KP norāda, ka šajā sadaļā ietvertie privātpersonu noguldījumu tirgus daļu un koncentrācijas rādītāji ir aprēķināti, izmantojot LB datus par Latvijā reģistrētajām kredītiestādēm un citu dalībvalstu kredītiestāžu filiālēm. Tie raksturo šajā Tirgus uzraudzībā analizētā kredītiestāžu sektora struktūru un nav interpretējami kā visu potenciāli Latvijas patērētājiem pārrobežu režīmā pieejamo EEZ finanšu pakalpojumu sniedzēju darbības kvantitatīvs novērtējums.
- 102 No 7. attēla secināms, ka noguldījumu apjoms Latvijā 2014. līdz 2025. gada periodā ir bijis svārstīgs – pēc samazinājuma līdz 2018. līdz 2019. gadam sekojis pakāpenisks pieaugums. Vienlaikus ir mainījusies noguldījumu struktūra pa sektoriem, proti, komersantu noguldījumu īpatsvars perioda gaitā samazinās, savukārt mājsaimniecību noguldījumu apjoms pieaug un perioda beigās kļūst par pamata segmentu noguldījumos, savukārt komersantu noguldījumi saglabājas salīdzinoši nelielā apjomā. Noguldījumu tirgus Latvijā laika periodā no 2014. gada decembra līdz 2025. gada augustam kopumā ir augsti koncentrēts, īpaši mājsaimniecību segmentā. Vērtējot CR4 rādītāju noguldījumiem komersantiem un mājsaimniecībām tiek secināts, ka Swedbank, SEB, Luminor un Citadele glabā lielāko daļu noguldījumu gan mājsaimniecībām, gan komersantiem). CR4 rādītāja pieaugums pēc 2017.–2019. gada liecina par koncentrācijas palielināšanos noguldījumu piesaistes jomā, vienlaikus šī dinamika interpretējama piesardzīgi, ņemot vērā minētajā periodā īstenotās būtiskās strukturālās pārmaiņas Latvijas finanšu sektorā, tostarp augstāka riska nerezidentu noguldījumu un ar tiem saistīto darījumu apjoma samazināšanos (skat. 7. un 8. attēlu).

7. attēls. **Noguldījumi pa sektoriem, 2014. līdz 2024. gada decembris, *2025. gada augusts**

Avots: KP aprēķini, LB dati

8. attēls. 4 lielāko kredītiestāžu tirgus koncentrācijas rādītājs (CR4) noguldījumiem nefinanšu sabiedrībām un mājsaimniecībām, 2014. līdz 2024. gada decembris, *2025. gada augusts

Avots: KP aprēķini, LB dati

- 103 KP vienlaikus norāda, ka noguldījumu koncentrācijas rādītāju dinamika 2014.-2025. gada periodā interpretējama, ņemot vērā būtiskas strukturālas pārmaiņas Latvijas finanšu sektorā, īpaši rezidentu un nerezidentu noguldījumu struktūrā. Iepriekšējā Latvijas finanšu sektora riska profilā būtiska nozīme bija nerezidentu klientu apkalpošanai un pārrobežu finanšu plūsmām. Moneyval 2018. gada novērtējumā Latvija tika raksturota kā reģionāls finanšu centrs, kura komercbanku sektora būtiska daļa bija orientēta uz ārvalstu klientu, galvenokārt no NVS valstīm, apkalpošanu, vienlaikus norādot, ka lielas finanšu plūsmas caur Latviju kā reģionālu finanšu centru radīja nozīmīgus noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas riskus.⁸⁸ Moneyval 2018. gada ziņojumā tika norādīts arī uz būtisku nerezidentu klientu, tostarp čaulas sabiedrību, klātbūtni atsevišķās kredītiestādēs un uz šādu klientu apkalpošanas radītajiem iekšējās kontroles un klientu izpētes izaicinājumiem.⁸⁹
- 104 Pēc 2018. gada Moneyval novērtējuma un tam sekojošajiem finanšu sektora uzraudzības un Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likuma (turpmāk – NILLTPFN) pilnveides pasākumiem Latvijas kredītiestāžu sektorā būtiski mainījās noguldījumu struktūra.⁹⁰ Latvijas Bankas 2023. gada Finanšu stabilitātes pārskatā norādīts, ka no ārvalstu klientiem piesaistīto noguldījumu atlikums turpināja samazināties un 2023. gada martā tā īpatsvars kopējā noguldījumu atlikumā bija sarucis līdz 12,2%, tostarp no ārpus

⁸⁸ Moneyval, Anti-money laundering and counter-terrorist financing measures Latvia, Fifth Round Mutual Evaluation Report, 2018, 1. punkts; sk. arī Key Findings par large financial flows through Latvia as a regional financial centre.

⁸⁹ Moneyval, Fifth Round Mutual Evaluation Report Latvia, 2018, 310., 366. un 367. punkts.

⁹⁰ Moneyval, Sixth Round Mutual Evaluation Report Latvia, 2026, 2.-4. punkts.

ES esošajām valstīm - līdz 4,3%, vienlaikus turpinot samazināties arī noguldījumu piesaistei no augsta riska jurisdikcijām.⁹¹ Šo strukturālo pārmaiņu rezultātā Latvijas kredītiestāžu noguldījumu bāze ir kļuvusi būtiski vairāk orientēta uz iekšzemes un Eiropas Ekonomikas zonas klientiem. Finanšu izlūkošanas dienesta publicētajā informācijā, atsaucoties arī uz Latvijas Bankas datiem, norādīts, ka 2023. gada otrajā ceturksnī Latvijas rezidentu noguldījumi veidoja 87,8% no Latvijas kredītiestāžu piesaistītajiem noguldījumiem, savukārt EEZ rezidentu noguldījumi - 8,2%.⁹²

- 105 Minētās izmaiņas no finanšu sektora stabilitātes un reputācijas viedokļa vērtējamas pozitīvi. Moneyval 2026. gada sestās kārtas savstarpējā novērtējuma ziņojumā secināts, ka Latvijas riska profils kopš 2017. gada ir būtiski mainījies un Latvija vairs nav raksturojama kā reģionāls finanšu centrs ar banku sektoru, kas būtiski orientēts uz nerezidentu klientu apkalpošanu.⁹³ Līdz ar to noguldījumu tirgus koncentrācijas rādītāji šajā periodā nav vērtējami atrauti no Latvijas finanšu sektora riska profila maiņas, kuras rezultātā noguldījumu bāze kļuvusi caurskatāmāka, stabilāka un vairāk balstīta uz rezidentu un EEZ klientu līdzekļiem.
- 106 Vērtējot datus par noguldījumiem nefinanšu sabiedrībām, secināms, ka komersantu noguldījumu tirgus struktūra pēdējā desmitgadē ir būtiski mainījusies. Laika posmā no 2014. līdz 2017. gadam nozīmīgu lomu komersantu noguldījumu tirgū ieņēma ABLV Bank, kuras tirgus daļa bija aptuveni [20-30]%, kā arī Rietumu banka, kuras tirgus daļa pārsniedza [10-20]% šajā periodā. Savukārt kopš 2019. gada komersantu noguldījumu tirgū novērojama augsta koncentrācija četru lielāko kredītiestāžu starpā, proti, Swedbank, SEB, Luminor un Citadele, kuras kopā veido vairāk nekā 80% no kopējā nefinanšu sabiedrību noguldījumu apjoma. Šo četru kredītiestāžu kopējā tirgus daļa kopš 2019. gada pārsniedz 80% no kopējā komersantu noguldījumu apjoma, kas liecina par tirgus koncentrācijas pieaugumu un tirgus daļu pārdali par labu lielākajiem tirgus dalībniekiem (skat. 9. tabulu).

Tabula Nr. 9

Noguldījumi nefinanšu sabiedrībām, tirgus daļas, 2014. līdz 2024. gada decembris, *2025. gada augusts (%)

Kredītiestādes nosaukums	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025*
ABLV Bank AS	(*) [20-30]	(*) [20-30]	(*) [20-30]	(*) [20-30]	-	-	-	-	-	-	-	-
Citadele	(*) [5-10]	(*) [5-10]	(*) [5-10]	(*) [5-10]	(*) [10-20]	(*) [10-20]	(*) [10-20]	(*) [10-20]	(*) [10-20]	(*) [10-20]	(*) [10-20]	(*) [10-20]
Luminor Bank AS Latvijas filiāle ¹	(*) [1-5]	(*) [1-5]	(*) [5-10]	(*) [10-20]	(*) [20-30]	(*) [20-30]	(*) [20-30]	(*) [20-30]	(*) [10-20]	(*) [10-20]	(*) [10-20]	(*) [10-20]

⁹¹ Latvijas Banka, "Finanšu stabilitātes pārskats 2023", 32. lpp. Pieejams: https://datnes.latvijasbanka.lv/fsp/FSP_2023_LV.pdf.

⁹² Finanšu izlūkošanas dienests, "Financial Integrity Newsletter", Issue No. 4, 2024, sadaļa "Leading by example". Pieejams: <https://www.fid.gov.lv/uploads/files/2024/Newsletter/Financial%20Integrity%20Newsletter-4.pdf>.

⁹³ MONEYVAL, "Anti-money laundering and counter-terrorist financing measures Latvia: Sixth Round Mutual Evaluation Report", 2026, 2. punkts. Pieejams: <https://www.fatf-gafi.org/en/publications/Mutualevaluations/mer-latvia-2026.html>.

Nordea Bank AB Latvijas filiāle	(*) [5-10]	(*) [5-10]	(*) [5-10]	-	-	-	-	-	-	-	-	-
PNB Banka AS	(*) [5-10]	(*) [1-5]	(*) [1-5]	(*) [1-5]	(*) [1-5]	-	-	-	-	-	-	-
Rietumu Banka	(*) [10-20]	(*) [10-20]	(*) [10-20]	(*) [10-20]	(*) [5-10]	(*) [5-10]	(*) [1-5]	(*) [1-5]	(*) [1-5]	(*) [1-5]	(*) [1-5]	(*) [1-5]
SEB banka	(*) [5-10]	(*) [5-10]	(*) [5-10]	(*) [5-10]	(*) [10-20]	(*) [10-20]	(*) [10-20]	(*) [20-30]	(*) [20-30]	(*) [20-30]	(*) [20-30]	(*) [20-30]
Swedbank	(*) [10-20]	(*) [10-20]	(*) [10-20]	(*) [10-20]	(*) [20-30]	(*) [20-30]	(*) [30-40]	(*) [30-40]	(*) [30-40]	(*) [30-40]	(*) [30-40]	(*) [30-40]
Citas kredītiestādes ²	24%	24%	20%	19%	21%	14%	12%	9%	10%	11%	11%	11%

¹ Luminor un Nordea Bank AB Latvijas filiāles dati kopš 2017. gada ir apvienoti, jo kopš 2017. gada šīs kredītiestādes ir viens dalībnieks. Luminor līdz 2019. gadam darbojusies ar nosaukumu Luminor Bank AS, bet tabulā norādītais nosaukums visā analizētajā periodā ir Luminor Bank AS Latvijas filiāle.

² Citas kredītiestādes ir kredītiestādes, kuru tirgus daļa 2014. līdz 2025. gadā nav bijusi lielāka kā 5%.

Avots: KP aprēķini, LB dati

107 HHI vērtības analizētajā periodā komersantu noguldījumiem pieaugušas no 1128 līdz 2140 punktiem, bet CR4 rādītājs no 57% līdz 85%. Šāda pieauguma tendence liecina par pāreju no vidējas tirgus koncentrācijas komersantu noguldījumu segmentā uz augstu tirgus koncentrāciju, ko, visticamāk, būtiski ietekmējusi vairāku kredītiestāžu darbības pārtraukšana vai apvienošanās pēc 2018. gada. Minēto apstiprina arī tas, ka laika posmā no 2014. līdz 2017. gadam komersantu noguldījumu tirgum bija raksturīgs salīdzinoši augsts konkurences līmenis, ar lielāku kredītiestāžu skaitu tirgū (skat. 8. un 9. tabulu).

Tabula Nr. 8

Noguldījumi nefinanšu sabiedrībām, HHI, 2014. līdz 2024. gada decembris, *2025. gada augusts

HHI	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025*
	1152	1128	1130	1198	1596	1814	1970	2055	2061	2063	2129	2140

Avots: KP aprēķini, LB dati

Tabula Nr. 9

Noguldījumi nefinanšu sabiedrībām, CR4 rādītājs, 2014. līdz 2024. gada decembris, *2025. gada augusts

CR4	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025*
	57%	56%	59%	62%	72%	81%	84%	87%	86%	85%	85%	85%

Avots: KP aprēķini, LB dati

108 Vērtējot noguldījumu tirgus daļas majsaimniecībām Latvijā no 2014. gada decembra līdz 2025. gada augustam, secināms, ka tirgū notikusi būtiska tirgus daļu pārdale par labu lielākajām kredītiestādēm. Analizētajā periodā Swedbank tirgus daļa palielinājusies no [20-30]% līdz [40-50]%, savukārt SEB bankas tirgus daļa pieaugusi no [10-20]% līdz [20-30]%, kas norāda uz abu kredītiestāžu pozīciju nostiprināšanos majsaimniecību noguldījumu segmentā. Vienlaikus mazāko tirgus dalībnieku nozīme ir samazinājusies, jo Rietumu bankas tirgus daļa sarukusi no [10-20]% līdz [5-10]%, bet kategorijas "citas kredītiestādes" īpatsvars samazinājies no [10-20]% līdz [5-10]%. Tādējādi secināms, ka majsaimniecību noguldījumu tirgus struktūra kļuvusi arvien koncentrētāka (skat. 10. tabulu).

Tabula Nr. 10

Noguldījumi majsaimniecībām, tirgus daļas, 2014. līdz 2024. gada decembris, *2025. gada augusts (%)

Kredītiestādes nosaukums	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025*
ABLV Bank AS	(*) [5-10]	(*) [5-10]	(*) [5-10]	(*) [5-10]	-	-	-	-	-	-	-	-
Citadele	(*) [10-20]	(*) [10-20]	(*) [10-20]	(*) [10-20]	(*) [10-20]	(*) [10-20]	(*) [10-20]	(*) [10-20]	(*) [10-20]	(*) [10-20]	(*) [10-20]	(*) [10-20]
Luminor Bank AS Latvijas filiāle ¹	(*) [5-10]	(*) [5-10]	(*) [5-10]	(*) [10-20]	(*) [10-20]	(*) [10-20]	(*) [10-20]	(*) [10-20]	(*) [10-20]	(*) [10-20]	(*) [10-20]	(*) [10-20]
Nordea Bank AB Latvijas filiāle	(*) [5-10]	(*) [5-10]	(*) [5-10]	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rietumu Banka	(*) [10-20]	(*) [10-20]	(*) [10-20]	(*) [5-10]	(*) [5-10]	(*) [5-10]	(*) [5-10]	(*) [5-10]	(*) [5-10]	(*) [5-10]	(*) [5-10]	(*) [5-10]
SEB banka	(*) [10-20]	(*) [10-20]	(*) [10-20]	(*) [10-20]	(*) [10-20]	(*) [10-20]	(*) [10-20]	(*) [20-30]	(*) [20-30]	(*) [20-30]	(*) [20-30]	(*) [20-30]
Swedbank	(*) [20-30]	(*) [20-30]	(*) [30-40]	(*) [30-40]	(*) [30-40]	(*) [30-40]	(*) [30-40]	(*) [30-40]	(*) [40-50]	(*) [40-50]	(*) [40-50]	(*) [40-50]
Citas kredītiestādes ²	15%	16%	12%	12%	12%	9%	9%	8%	7%	6%	7%	7%

¹ Luminor un Nordea Bank AB Latvijas filiāles dati kopš 2017. gada ir apvienoti, jo kopš 2017. gada šīs kredītiestādes ir viens dalībnieks. Luminor līdz 2019. gadam darbojusies ar nosaukumu Luminor Bank AS, bet tabulā norādītais nosaukums visā analizētajā periodā ir Luminor Bank AS Latvijas filiāle.

² Citas kredītiestādes ir kredītiestādes, kuru tirgus daļa 2014. līdz 2025. gadā nav bijusi lielāka kā 5%.

Avots: KP aprēķini, LB dati

109 Vērtējot majsaimniecību noguldījumu tirgus koncentrāciju pēc HHI rādītāja, secināms, ka analizētajā periodā tirgus koncentrācijas līmenis ir būtiski pieaudzis. HHI vērtība palielinājusies no 1423 punktiem 2014. gadā līdz 2620 punktiem

2025. gada augustā, tātad pieaugums pārsniedz 1000 punktus. Īpaši izteikts koncentrācijas kāpums novērojams pēc 2018. gada, kad HHI vērtība no 1994 punktiem palielinās līdz 2129 punktiem 2020. gadā un turpina augt arī turpmākajos gados. Tas liecina, ka mājsaimniecību noguldījumu tirgū konkurences spiediens laika gaitā ir mazinājies (skat. 11. tabulu).

Tabula Nr. 11

**Noguldījumi mājsaimniecībām, HHI, 2014. līdz 2024. gada decembris,
*2025. gada augusts**

HHI	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025*
	1423	1393	1604	1757	1994	1993	2129	2298	2440	2478	2603	2620

Avots: KP aprēķini, LB dati

110 Vērtējot mājsaimniecību noguldījumu tirgus koncentrāciju pēc CR4 rādītāja, secināms, ka četru lielāko kredītiestāžu nozīme analizētajā periodā ir būtiski pieaugusi. CR4 rādītājs palielinājies no 64% 2014. gadā līdz 88% 2025. gada augustā. Turklāt jau no 2018. gada CR4 pārsniedz 80%, bet no 2020. gada saglabājas 85 līdz 89% robežās, kas norāda uz ļoti augstu tirgus koncentrāciju. Tādējādi secināms, ka mājsaimniecību noguldījumu segmentā konkurence ir ļoti ierobežota (skat. 12. tabulu).

Tabula Nr. 12

**Noguldījumi mājsaimniecībām, CR4 rādītājs, 2014. līdz 2024. gada
decembris, *2025. gada augusts**

CR4	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025*
	64%	63%	67%	74%	80%	82%	85%	87%	89%	88%	89%	88%

Avots: KP aprēķini, LB dati.

1.3.5. Kredīts mājokļa iegādei

111 Vērtējot datus par mājokļa iegādei izsniegtajiem kredītiem Latvijā laika posmā no 2014. gada decembra līdz 2025. gada augustam (skat. 13. tabulu), secināms, ka tirgū pamatā darbojas ierobežots skaits kredītiestāžu, un vadošās pozīcijas ilgtermiņā ieņem Swedbank, SEB un Luminor. Analizētajā periodā Swedbank tirgus daļa ir būtiski pieaugusi, palielinoties no [30-40]% 2014. gadā līdz [40-50]%

2025. gadā, savukārt SEB tirgus daļa saglabājusies salīdzinoši stabila, robežās no [10-20]% līdz [20-30]%. Luminor tirgus daļa attiecīgajā periodā ir palielinājusies līdz [20-30]%. Tas norāda, ka analizētajā periodā lielākie tirgus dalībnieki ir stiprinājuši savu pozīciju kredītu izsniegšanā mājokļa iegādei.

- 112 Vienlaikus konstatējams, ka analizētā perioda noslēgumā Swedbank, SEB, Luminor un Citadele kopā veido vairāk nekā 95% no kopējā mājokļa kredītu tirgus, norādot uz ļoti augstu tirgus koncentrācijas līmeni. Šāda tirgus struktūra liecina par ļoti ierobežotu konkurences intensitāti mājokļa kreditēšanas segmentā, kurā mazākiem tirgus dalībniekiem ir ierobežotas iespējas būtiski ietekmēt tirgus dinamiku vai konkurēt ar lielākajām kredītiestādēm.

Tabula Nr. 13

**Kredīts mājokļa iegādei, tirgus daļas, 2014. līdz 2024. gada decembris,
*2025. gada augusts (%)**

Kredītiestādes nosaukums	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025*
ABLV Bank AS	(*) [5-10]	(*) [5-10]	(*) [5-10]	(*) [5-10]	-	-	-	-	-	-	-	-
Citadele	(*) [1-5]	(*) [1-5]	(*) [1-5]	(*) [5-10]	(*) [5-10]	(*) [5-10]	(*) [5-10]	(*) [10-20]	(*) [5-10]	(*) [5-10]	(*) [5-10]	(*) [5-10]
Luminor Bank AS Latvijas filiāle ¹	(*) [10-20]	(*) [10-20]	(*) [10-20]	(*) [30-40]	(*) [30-40]	(*) [30-40]	(*) [30-40]	(*) [20-30]	(*) [20-30]	(*) [20-30]	(*) [20-30]	(*) [20-30]
Nordea Bank AB Latvijas filiāle	(*) [10-20]	(*) [10-20]	(*) [10-20]	-	-	-	-	-	-	-	-	-
SEB banka	(*) [10-20]	(*) [10-20]	(*) [10-20]	(*) [10-20]	(*) [10-20]	(*) [20-30]	(*) [20-30]	(*) [20-30]	(*) [20-30]	(*) [20-30]	(*) [20-30]	(*) [20-30]
Swedbank	(*) [30-40]	(*) [30-40]	(*) [30-40]	(*) [30-40]	(*) [30-40]	(*) [30-40]	(*) [40-50]	(*) [40-50]	(*) [40-50]	(*) [40-50]	(*) [40-50]	(*) [40-50]
Citas kredītiestādes ²	4%	4%	1%	1%	1%	1%	2%	2%	2%	2%	2%	3%

¹ Luminor un Nordea Bank AB Latvijas filiāles dati kopš 2017. gada ir apvienoti, jo kopš 2017. gada šīs kredītiestādes ir viens dalībnieks. Luminor līdz 2019. gadam darbojusies ar nosaukumu Luminor Bank AS, bet tabulā norādītais nosaukums visā analizētajā periodā ir Luminor Bank AS Latvijas filiāle.

² Citas kredītiestādes ir kredītiestādes, kuru tirgus daļa 2014. līdz 2025. gadā nav bijusi lielāka kā 5%.

Avots: KP aprēķini, LB dati

- 113 HHI vērtības mājokļu kredītu segmentā laika posmā no 2014. gada decembra līdz 2025. gada augustam ir 1990 līdz 3134 punktu diapazonā, kas atbilst ļoti augstam tirgus koncentrācijas līmenim. Būtiskākais koncentrācijas pieaugums novērojams no 2017. gada, kad samazinājās kredītiestāžu aktivitāte mājokļu kreditēšanā un palielinājās atsevišķu kredītiestāžu tirgus daļa, ņemot vērā, ka vairākas kredītiestādes pārtrauca savu darbību (skat. 14. tabulu).

Tabula Nr. 14

**Kredīts mājokļa iegādei, HHI, 2014. līdz 2024. gada decembris,
*2025. gada augusts**

HHI	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025*
	1990	2009	2147	2825	3134	3066	3043	2910	2936	2982	2935	2908

Avots: KP aprēķini, LB dati

Tabula Nr. 15

**Kredīts mājokļa iegādei, CR4 rādītājs, 2014. līdz 2024. gada decembris,
*2025. gada augusts**

CR4	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025*
	84%	85%	87%	94%	99%	99%	98%	98%	98%	98%	98%	98%

Avots: KP aprēķini, LB dati

114 No 2021. līdz 2025. gada augustam HHI rādītājs stabilizējies ap 2900 punktiem, norādot uz ilgstoši augstu koncentrācijas līmeni izsniegto mājokļu kredītu tirgū. CR4 rādītājs šajā periodā pieaudzis no 84% 2014. gadā līdz 97% 2025. gadā, kas nozīmē, ka tirgū pamatā darbojas četras kredītiestādes – Swedbank, SEB, Luminor un Citadele.

1.3.6. Patēriņa kredīts

115 KP norāda, ka šajā apakšnodalā ietvertā patēriņa kredītu segmenta analīze, tostarp tirgus daļu, HHI un CR4 rādītāju aprēķini, ir veikta šīs Tirgus uzraudzības tvērumā, proti, attiecībā uz kredītiestāžu sektoru, izmantojot kredītiestāžu sagatavotos un LB iesniegtos statistiskos datus. Minētie rādītāji nav interpretējami kā visa patērētāju kreditēšanas tirgus, tostarp nebanku kreditētāju, koncentrācijas novērtējums. Vērtējot datus par patēriņa kredītu tirgu Latvijā laika posmā no 2014. gada decembra līdz 2025. gada augustam, novērojams, ka patēriņa kredītu segmentā visnozīmīgāko lomu ieņem Swedbank, SEB, Citadele un Bigbank, vienlaikus kopš 2021. gada par nozīmīgu tirgus dalībnieku ir kļuvis TF Bank AB Latvijas filiāle (skat. 16. tabulu).

Tabula Nr. 16

**Patēriņa kredīts, tirgus daļas, 2014. līdz 2024. gada decembris,
*2025. gada augusts (%)**

Kredītiestādes nosaukums	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025*
Bigbank Latvijas filiāle	(*) [10-20]	(*) [10-20]	(*) [10-20]	(*) [10-20]	(*) [20-30]	(*) [20-30]	(*) [20-30]	(*) [20-30]	(*) [20-30]	(*) [20-30]	(*) [20-30]	(*) [20-30]
Citadele	(*) [10-20]	(*) [10-20]	(*) [10-20]	(*) [10-20]	(*) [20-30]	(*) [20-30]	(*) [20-30]	(*) [20-30]	(*) [20-30]	(*) [10-20]	(*) [10-20]	(*) [10-20]

Luminor Bank AS Latvijas filiāle ¹	(*) [5-10]	(*) [5-10]	(*) [5-10]	(*) [10-20]	(*) [10-20]	(*) [10-20]	(*) [5-10]	(*) [5-10]	(*) [5-10]	(*) [5-10]	(*) [5-10]	(*) [5-10]
Nordea Bank AB Latvijas filiāle	(*) [1-5]	(*) [1-5]	(*) [1-5]	-	-	-	-	-	-	-	-	-
PNB Banka AS	(*) [5-10]	(*) [1-5]	(*) [1-5]	(*) [1-5]	(*) [1-5]	(*) [1-5]	-	-	-	-	-	-
SEB banka	(*) [20-30]	(*) [20-30]	(*) [20-30]	(*) [10-20]	(*) [10-20]	(*) [10-20]	(*) [10-20]	(*) [10-20]	(*) [10-20]	(*) [10-20]	(*) [10-20]	(*) [10-20]
Swedbank	(*) [20-30]	(*) [30-40]	(*) [30-40]	(*) [30-40]	(*) [30-40]	(*) [20-30]	(*) [20-30]	(*) [20-30]	(*) [20-30]	(*) [20-30]	(*) [20-30]	(*) [20-30]
TF Bank AB Latvijas filiāle	-	-	-	-	-	-	-	(*) [10-20]	(*) [10-20]	(*) [10-20]	(*) [10-20]	(*) [10-20]
Citas kredītiestādes ²	7%	6%	4%	4%	1%	2%	2%	2%	1%	1%	1%	2%

¹ Luminor un Nordea Bank AB Latvijas filiāles dati kopš 2017. gada ir apvienoti, jo kopš 2017. gada šīs kredītiestādes ir viens dalībnieks. Luminor līdz 2019. gadam darbojusies ar nosaukumu Luminor Bank AS, bet tabulā norādītais nosaukums visā analizētajā periodā ir Luminor Bank AS Latvijas filiāle.

² Citas kredītiestādes ir kredītiestādes, kuru tirgus daļa 2014. līdz 2025. gadā nav bijusi lielāka kā 5%.

Avots: KP dati, LB dati

- 116 Kopumā patēriņa kredītu tirgus Latvijā raksturojams kā mēreni līdz augsti koncentrēts. Salīdzinot ar mājokļu kredītu vai noguldījumu tirgiem, patēriņa kredītu segmentā ir plašāks tirgus dalībnieku loks un relatīvi lielāka konkurence. Tomēr četru lielāko kredītiestāžu (pēc 2025. gada datiem - Swedbank, TF Bank AB Latvijas filiāle, Citadele un Bigbank Latvijas filiāle) kopējā tirgus daļa patēriņu kredītu tirgū Latvijā 2025. gadā sasniedz aptuveni 80%, kas joprojām liecina par ievērojamu koncentrācijas līmeni attiecīgajā tirgū.
- 117 HHI vērtības patēriņa kredītu segmentā laika posmā no 2014. līdz 2024. gadam svārstās robežās no 1751 līdz 2084 punktiem. Pēc 2018. gada novērojams izteiktāks koncentrācijas kāpums, ko, visticamāk, ietekmēja atsevišķu kredītiestāžu darbības pārtraukšana un citu tirgus dalībnieku tirgus daļas pieaugums (skat. 17. un 18. tabulu, kā arī 9. attēlu).

Tabula Nr. 17

Patēriņa kredīts, HHI, 2014. līdz 2024. gada decembris, *2025. gada augusts

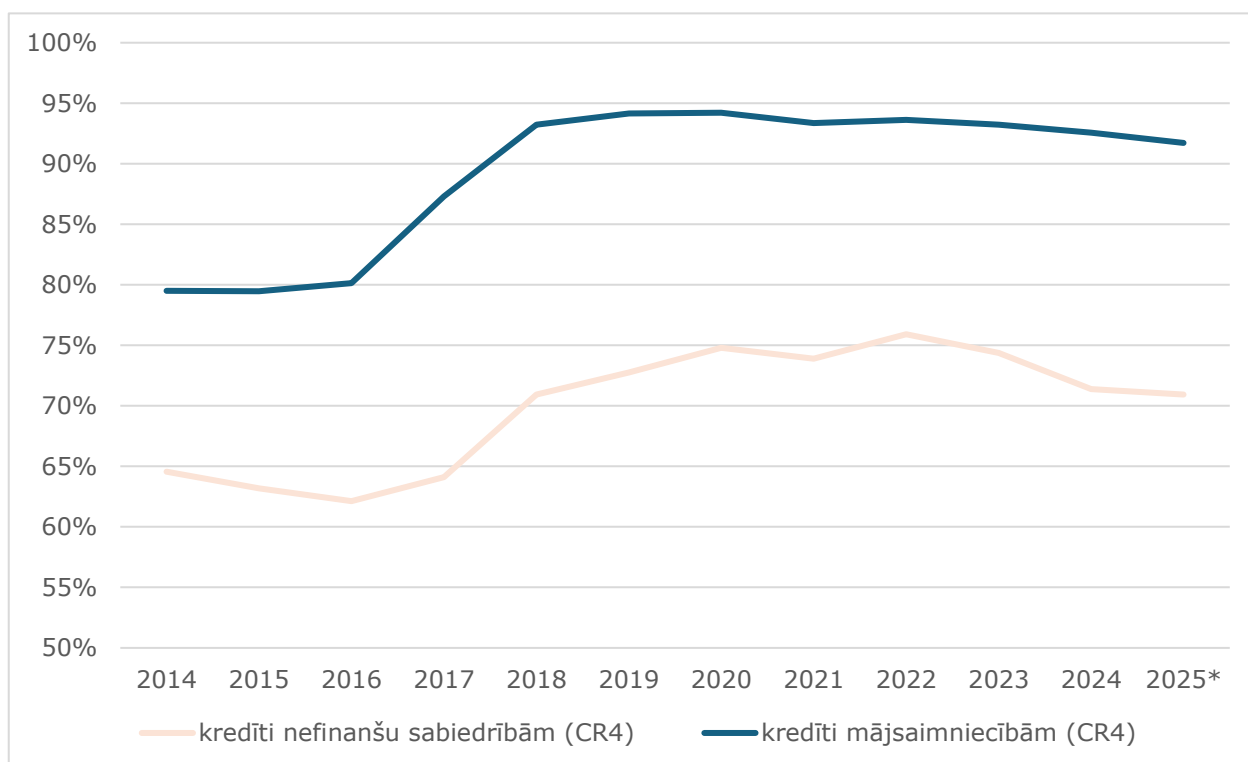
HHI	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025*
	1751	1877	1926	1998	2077	2084	2152	1784	1796	1859	1941	1884

Avots: KP aprēķini, LB dati

**Patēriņa kredīts, CR4 rādītājs, 2014. līdz 2024. gada decembris,
*2025. gada augusts**

CR4	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025*
	79%	82%	84%	84%	86%	87%	89%	78%	79%	80%	81%	80%

Avots: KP aprēķini, LB dati

9. attēls. 4 lielāko kredītiestāžu (pēc 2025. gada datiem) piešķirto patēriņa kredītu tirgus daļas, 2014. līdz 2024. gada decembris, 2025. gada augusts

Avots: KP aprēķini, LB dati

118 Vērtējot patēriņa kredītu tirgu kopumā, secināms, ka CR4 rādītājs periodā saglabājas augsts un svārstīgs (aptuveni 79 līdz 89%), tomēr nav vērojama noturīga koncentrācijas palielināšanās – perioda sākumā CR4 ir 79%, bet perioda noslēgumā 2025. gadā tas ir 80%, kas drīzāk norāda uz tirgus daļu pārdali starp lielākajiem dalībniekiem, nevis uz koncentrācijas kāpumu (skat. attēlā 9. atspoguļoto dinamiku). Swedbank visā periodā saglabā līderpozīciju, savukārt Bigbank demonstrē pakāpenisku un stabilu pieaugumu, bet Citadele pēc tirgus daļas kāpuma līdz 2019. līdz 2020. gadam pēdējos gados uzrāda lejupslīdi. Vienlaikus tirgus struktūru būtiski ietekmējusi TF Bank ienākšana un nostiprināšanās, kas norāda uz konkurences spiediena pieaugumu no salīdzinoši jauna spēlētāja.

Secinājumi

- 119 KP secina, ka kredītiestāžu pakalpojumu tirgū Latvijā pastāv augstas ienākšanas un darbības paplašināšanas barjeras, ko veido gan no normatīvā regulējuma un prudenciālās uzraudzības prasībām izrietoši priekšnoteikumi, gan arī būtisks finansiālais, organizatoriskais un administratīvais slogs. Šādi apstākļi objektīvi var ietekmēt potenciālo tirgus dalībnieku motivāciju ienākt tirgū un ierobežot esošo tirgus dalībnieku iespējas straujāk paplašināt darbību. Vienlaikus KP nekonstatē, ka minētās ienākšanas barjeras pašas par sevi būtu uzskatāmas par nepamatotām vai nesamērīgām, ciktāl tās izriet no kredītiestāžu darbības specifikas un ir saistītas ar prudenciāli pamatotiem mērķiem, tostarp finanšu stabilitātes, noguldītāju interešu aizsardzības, kredītiestāžu drošas un pārskatāmas darbības, kā arī piesardzīgas risku pārvaldības nodrošināšanu.
- 120 KP atzīst, ka ievērojamas sākotnējās investīcijas un augstas atbilstības izmaksas, kas nepieciešamas licences saņemšanai un kredītiestādes darbības uzsākšanai, ir būtiskas, tomēr tās pašas par sevi neliecina par nepamatotu tirgus piekļuves ierobežojumu, jo ir cieši saistītas ar licencēšanas, iekšējās kontroles, risku vadības, atbilstības un uzraudzības prasību izpildi.
- 121 KP identificēja arī pirmšķietamu tirgus barjeru saistībā ar interpretācijas neskaidrībām par sākotnējās iemaksas apmēra noteikšanu noguldījumu garantiju fondā, kas bija spēkā uz Tirgus uzraudzības tapšanas brīdi, bet uz Tirgus uzraudzības publicēšanas brīdi ir novērsta KP identificētā neskaidrība noteiktos apstākļos varēja nepamatoti palielināt jaunu tirgus dalībnieku ienākšanas izmaksas un mazināt tirgus piekļuves paredzamību. Vienlaikus KP atzinīgi vērtē normatīvā regulējuma grozījumus, kas paredz atcelt sākotnējo iemaksu noguldījumu garantiju fondā.
- 122 KP secina, ka nozares pārstāvju ieskatā kredītiestādēm piemērotais kopējais fiskālais slogs, tostarp nozarei specifiski maksājumi, kā arī nodokļu un nodevu politikas neprognozējamība var padarīt tirgu mazāk pievilcīgu jauniem tirgus dalībniekiem un mazināt stimulu esošajiem tirgus dalībniekiem paplašināt darbību. Šādi apstākļi var negatīvi ietekmēt uzņēmējdarbības plānošanu, tiesisko palāvību un tirgus piekļuves paredzamību. KP konstatē, ka likumdevējam, lemjot par fiskālu pasākumu piemērošanu kredītiestāžu sektoram, ir rūpīgi jāizvērtē to nepieciešamība, samērīgums un ietekme uz konkurences apstākļiem tirgū. KP ieskatā šāds regulējums nav ieviešams sasteigti, bet pirms tā pieņemšanas ir veicams *ex ante* izvērtējums, tostarp attiecībā uz ietekmi uz konkurenci, tirgus pievilcību un Latvijas kā kredītiestāžu darbības vides konkurētspēju.
- 123 KP secina, ka kredītiestāžu sektorā Latvijā vairākos būtiskos segmentos tirgus ir augsti vai ļoti augsti koncentrēti, un konkurence tajos ir ierobežota. Īpaši izteikti tas raksturīgs mājsaimniecību segmentam, kur gan kredītu, gan noguldījumu tirgū dominē neliels skaits lielāko kredītiestāžu, bet pārējo tirgus dalībnieku ietekme uz tirgus dinamiku ir neliela.
- 124 KP secina, ka mājsaimniecību kreditēšanā, īpaši mājokļa kredītu segmentā, koncentrācijas līmenis ir ļoti augsts. Mājokļa kredītu tirgū četras lielākās kredītiestādes veido gandrīz visu tirgu, kas norāda uz ļoti ierobežotu konkurences intensitāti un mazākām iespējām mazākiem tirgus dalībniekiem būtiski ietekmēt konkurenci.
- 125 KP secina, ka arī noguldījumu tirgū, īpaši mājsaimniecību noguldījumu segmentā, koncentrācija analizētajā periodā ir būtiski pieaugusi. Lielāko kredītiestāžu tirgus daļu pieaugums un mazāko tirgus dalībnieku nozīmes samazināšanās liecina, ka konkurences spiediens noguldījumu piesaistē ir mazinājies, savukārt komersantu noguldījumu segmentā tirgus no vidēji koncentrēta ir kļuvis augsti koncentrēts.

126 KP secina, ka komersantu kreditēšanas un patēriņa kredītu segmentos konkurence ir salīdzinoši intensīvāka nekā mājsaimniecību kreditēšanā un noguldījumos, tomēr arī šajos tirgos koncentrācijas līmenis saglabājas būtisks. Tādējādi, lai gan atsevišķos segmentos vērojama lielāka tirgus dalībnieku aktivitāte un patēriņa kredītu tirgū arī jaunu dalībnieku ietekme, kopumā konkurence kredītiestāžu sektorā joprojām ir ierobežota.

2. KOMERSANTU UN PRIVĀTPERSONU KREDITĒŠANA

- 128 Kredītiestādes un klienta attiecību pamatregulējums izriet no Kredītiestāžu likuma 60. panta pirmās daļas, kas noteic, ka šīs attiecības regulē normatīvie akti un starp pusēm noslēgtie līgumi. Patērētāju segmentā būtiska nozīme ir arī Patērētāju tiesību aizsardzības likuma (turpmāk – PTAL) normām, jo īpaši 5. un 6. pantam, kas nostiprina līgumslēdzēju pušu tiesisko vienlīdzību un aizliedz netaisnīgus līguma noteikumus.⁹⁴ Savukārt PTAL 8. un 8.¹ pants paredz īpašu regulējumu patērētāju kreditēšanai, tostarp kredītiem, kuru atmaksa nodrošināta ar nekustamā īpašuma hipotēku vai kuru mērķis ir iegūt vai saglabāt tiesības uz nekustamo īpašumu.
- 129 Atbilstoši Kredītiestāžu likuma 1. panta 5. punktā noteiktajam, kredīts (aizdevums) ir *“atlīdzības darījums, kurā kredītiestāde uz rakstveida līguma pamata nodod klientam naudu vai citas lietas īpašumā un kurš klientam uzliek pienākumu noteiktā laikā un kārtībā atdot kredītiestādei naudu vai citas lietas”*.⁹⁵ Proti, kredīts ir darījums, kurā privātpersona vai komersants aizņemas noteiktu summu uz noteiktu laiku par procentu likmi, kas ir samaksa par finansējuma izmantošanu. Kredītiestādes piedāvā dažādus aizdevumu veidus, tostarp patēriņa, hipotekāros, studiju un komercdarbības finansēšanas kredītus.⁹⁶
- 130 Privātpersonu un komersantu kreditēšana notiek saskaņā ar kredītiestādes kredītriska pārvaldīšanas stratēģiju, kredītpolitiku un citiem iekšējiem kredītriska pārvaldīšanas dokumentiem. Detalizētākas prasības šajā jomā izriet no Kredītiestāžu likuma un LB izdotajiem kredītiestādēm saistošajiem noteikumiem. Kredīti tiek piešķirti atbilstoši iepriekš noteiktiem kritērijiem, ko katra kredītiestāde izstrādā individuāli, nosakot mērķa klientu loku, pieļaujamo riska līmeni, pakalpojumu veidus un piešķiršanas nosacījumus.⁹⁷
- 131 Kreditēšanas nodrošināšanai kredītiestādes izmanto dažādus finansējuma avotus, tostarp noguldījumus, finanšu tirgus instrumentus, obligāciju emisijas, sindicētos kredītus un ECB monetārās politikas operāciju ietvaros pieejamo finansējumu. Finansējuma cenu parasti veido bāzes likme, piemēram, Euribor, kurai pieskaita maržu jeb riska uzcenojumu.⁹⁸
- 132 Straujš procentu likmju pieaugums 2022. līdz 2023. gadā būtiski palielināja hipotekāro kredītu apkalpošanas izmaksas. Reaģējot uz to, likumdevējs uz vienu gadu ieviesa īpašu atbalsta mehānismu atbilstošiem hipotekārā kredīta ņēmējiem, papildinot PTAL⁹⁹. PTAL 8.⁴ noteica hipotekārā kredīta ņēmēju aizsardzības nodevu, tās aprēķināšanas un samaksas kārtību, kā arī kompensācijas piešķiršanas nosacījumus. Atbilstošam hipotekārā kredīta ņēmējam tika paredzēta kredīta procentu kompensācija 30% apmērā no ceturksnī samaksājamiem procentu maksājumiem, nepārsniedzot divus procentpunktus no attiecīgajam periodam noteiktās kopējās aizņēmuma likmes. Minētais mehānisms balstījās uz speciālu nodevu un no tās finansētu kredīta procentu kompensāciju. Vienlaikus publiskajā telpā tika pausta kritika par nepietiekami precīzi noteiktu atbalsta saņēmēju loku

⁹⁴ Patērētāju tiesību aizsardzības likums, 5. un 6. pants.

⁹⁵ Kredītiestāžu likums, 1. panta 5. punkts.

⁹⁶ KP 12.11.2015. lēmums Nr. 51, AS „Swedbank” / AS „Danske Bank”, 28. punkts.

⁹⁷ KP 22.08.2013. lēmums Nr. 41, „Citadele banka” / Akciju sabiedrība „GE Money Bank”, 32. punkts.

⁹⁸ Investopedia, “Euribor”. Pieejams: <https://www.investopedia.com/terms/e/euribor.asp>.

⁹⁹ LV portāls, “Hipotekārā kredīta ņēmējiem kompensēs procentu maksājumus 30% apmērā”. Pieejams: <https://lvportals.lv/skaidrojumi/358069-hipotekara-kredita-nemejiem-kompenses-procentu-maksajumus-30-apmera-2023>.

un iespējamu negatīvu ietekmi uz kredītēšanas stimuliem un investīciju vidi.¹⁰⁰ Nodevu maksāja Latvijā reģistrētas kredītiestādes, licencēti patērētāju kredītēšanas pakalpojumu sniedzēji, kā arī attiecīgo ārvalstu subjektu filiāles Latvijā.¹⁰¹

- 133 Ņemot vērā minēto tiesisko un ekonomisko ietvaru, turpmāk izvērtējamas kredītēšanas attīstības tendences un kredītēšanu kavējošie faktori komersantu un privātpersonu kredītēšanas tirgos.

2.1. Kredītēšanas attīstības tendences un kredītēšanu kavējošie faktori

- 134 Kredītēšanas aktivitāti nosaka vairāku savstarpēji saistītu faktoru kopums, tostarp makroekonomiskā vide, aizdevēju kredītpolitika, tiesiskais regulējums, uzraudzības prasības un klientu finanšu stāvoklis. Līdz ar to kredītēšanas vides uzlabošana nav reducējama tikai uz kredītiestāžu iekšējās politikas pārskatīšanu vai aktīvākas tirgus dalībnieku savstarpējas konkurences veicināšanu. Publiskajās debatēs norādīts, ka, neraugoties uz kredītiestāžu sektora stabilitāti un spēju darboties ar peļņu, tā devums ekonomikas izaugsmē ir nepietiekams, īpaši MVU segmentā¹⁰².
- 135 Viens no būtiskākajiem kredītēšanu kavējošajiem faktoriem joprojām ir salīdzinoši augstais kredītu procentu likmju līmenis. LB 2025. gada pārskatā norāda, ka procentu likmes Latvijā, lai gan pakāpeniski samazinās, joprojām ir vienas no augstākajām eirozonā.¹⁰³ Vienlaikus LB norāda, ka komersantu kredītēšanā konkurences spiediens joprojām ir vājš, savukārt mājokļa kredītēšanas segmentā konkurenci var veicināt hipotekāro kredītu pārkredītēšanas vienkāršošana.¹⁰⁴
- 136 Kredītņēmēju jutīgumu pret procentu likmju izmaiņām palielina arī augstais mainīgo procentu likmju īpatsvars. LB norāda, ka 2024. gada beigās gandrīz 90% mājāsaimniecībām un komersantiem izsniegto aizdevumu bija ar mainīgām procentu likmēm, galvenokārt piesaistītām Euribor.¹⁰⁵ Tas nozīmē augstāku pakļautību procentu likmju svārstību riskam. Tādēļ kredītēšanas nosacījumu konkurētspējas vērtējumā nozīme ir ne tikai kredīta procentu likmes noteikšanas kārtībai (t.i., vai procentu likme ir fiksēta vai mainīga, kādai atsauces procentu likmei tā piesaistīta un kā tiek noteikta kredītiestādes pievienotā likme), bet arī tirgus struktūrai un pakalpojumu (t.i. piedāvājumu) daudzveidībai.¹⁰⁶

¹⁰⁰ Žurnāls IR, "2024. gads banku sektorā – likumu izmaiņas, Euribor likme un ilgspējas jautājumi". Pieejams: <https://ir.lv/2024/01/15/2024-gads-banku-sektora-likumu-izmainas-euribor-likme-un-ilgtspejas-jautajumi/>.

¹⁰¹ LV portāls, "Hipotekārā kredīta ņēmējiem kompensēs procentu maksājumus 30% apmērā". Pieejams: <https://lvportals.lv/skaidrojumi/358069-hipotekara-kredita-nemejiem-kompenses-procentu-maksajumus-30-apmera-2023>.

¹⁰² Latvijas Banka, "Atbilde Tautsaimniecības komisijai". Pieejams: https://www.bank.lv/images/pielikumi/V%C4%93stules_komisijai/Atbilde_Tautsaimniecibas_komisijai.pdf/.

¹⁰³ Latvijas Banka, Finanšu stabilitātes pārskats 2025. Pieejams: https://datnes.latvijabanka.lv/fsp/FSP_2025_LV.pdf?_gl=1%2A1bvlvut%2A_ga%2AMTc_wMjk4ODk0Ny4xNzcyMDEzOTk0%2A_ga_F8V1V8BEFY%2AczE3NzM5MzEyNDUkbzYkZzEk_dDE3NzM5MzEzNzIkajEwJGwwJGgw.

¹⁰⁴ Turpat.

¹⁰⁵ Latvijas Banka, Finanšu stabilitātes pārskats 2025. Pieejams: https://datnes.latvijabanka.lv/fsp/FSP_2025_LV.pdf?_gl=1%2A1bvlvut%2A_ga%2AMTc_wMjk4ODk0Ny4xNzcyMDEzOTk0%2A_ga_F8V1V8BEFY%2AczE3NzM5MzEyNDUkbzYkZzEk_dDE3NzM5MzEzNzIkajEwJGwwJGgw.

¹⁰⁶ Turpat.

- 137 KP, izvērtējot tirgus dalībnieku un nozares pārstāvju viedokļus par iespējamu konkurences un tirgus nepilnību esību komersantu un privātpersonu kreditēšanas tirgos, konstatē, ka atbildēs atkārtoti tiek akcentēta regulējuma un uzraudzības prasību asimetrija starp kredītiestādēm un nebanku kreditētājiem. Tirgus dalībnieku ieskatā tas var radīt nevienlīdzīgus konkurences apstākļus, ietekmējot atbilstības izmaksas, procesu ātrumu un piedāvājuma elastību.
- 138 Citstarp atsevišķi tirgus dalībnieki atbildē par nepilnībām privātpersonu un komersantu kreditēšanā norāda, ka nebanku kreditētāju licencēšanas un uzraudzības režīms, salīdzinot ar kredītiestādēm, tiek vērtēts kā mazāk stingrs. To ieskatā šāda atšķirīga prasību intensitāte var ļaut nebanku kreditētājiem darboties ar zemākām atbilstības izmaksām un elastīgākiem procesiem, kas atsevišķos gadījumos ļauj piedāvāt klientiem operacionāli pievilcīgāku pakalpojumu vai konkurētspējīgākus nosacījumus. Kā viens no iespējamiem risinājumiem tiek minēta uzraudzības un licencēšanas pieejas lielāka salāgošana. Atsevišķi nozares pārstāvji norāda arī uz uzraudzības struktūras fragmentāciju, uzsverot, ka lielāko kredītiestāžu uzraudzību nodrošina ECB, pārējo kredītiestāžu uzraudzību LB, bet nebanku patērētāju kreditētājus uzrauga PTAC. To ieskatā šāda fragmentācija var radīt atšķirīgas prasības savstarpēji konkurējošiem tirgus dalībniekiem un ietekmēt gan patērētāju aizsardzību, gan konkurenci. Vienlaikus "Fintech Latvija Asociācija" (turpmāk – Asociācija) norāda, ka nepiekrīt vispārīgam pieņēmumam, ka licencētiem patērētāju kreditēšanas pakalpojumu sniedzējiem piemērojamais regulējums patērētāju kreditēšanas un patērētāju tiesību aizsardzības jomā būtu pēc būtības mazāk stingrs nekā kredītiestādēm piemērojamais regulējums. Minētā ieskatā prasības, kas attiecas uz patērētāju kreditēšanas pakalpojumu sniegšanu, tostarp maksātspējas vērtēšanu, komercprakses īstenošanu un patērētāju tiesību aizsardzību, izriet no kopīga normatīvā ietvara un vienādā mērā attiecas gan uz kredītiestādēm, gan licencētiem patērētāju kreditēšanas pakalpojumu sniedzējiem. Asociācija arī norāda, ka kredītiestādēm piemērojamās papildu prasības galvenokārt izriet no to tiesībām piesaistīt noguldījumus un ar to saistītajiem prudenciālajiem, finanšu stabilitātes un noguldītāju aizsardzības riskiem, kas pēc būtības neattiecas uz licencētiem patērētāju kreditēšanas pakalpojumu sniedzējiem. Vienlaikus asociācija vērs uzmanību, ka atsevišķos aspektos regulējuma atšķirības var radīt izmaksu priekšrocības kredītiestādēm, piemēram, attiecībā uz piekļuvi valsts reģistru datiem atbilstības prasību izpildei.
- 139 Vienlaikus KP ņem vērā, ka publiskajā telpā 2026. gada sākumā ir izskanējusi informācija par iespējamu nebanku patērētāju kreditētāju licencēšanas un uzraudzības institucionālā modeļa pārskatīšanu, tostarp par vienas licencēšanas un uzraudzības institūcijas noteikšanu. Vienlaikus publiski norādīts, ka diskusija nav par komercbankām līdzvērtīga prudenciālā uzraudzības mehānisma ieviešanu.¹⁰⁷ KP ieskatā tas norāda, ka jautājums par uzraudzības pieejas turpmāku pilnveidošanu šajā sektorā publiski ir aktualizēts, tomēr secinājumi par konkrēta modeļa ietekmi uz konkurenci būtu izdarāmi tikai pēc atsevišķa ietekmes uz konkurenci novērtējuma, vērtējot gan attiecīgo izmaiņu tiesisko saturu, gan to faktisko iedarbību tirgū. Vienlaikus būtiski izvērtējama arī šādu izmaiņu nepieciešamība, samērīgums un iespējamā ietekme uz tirgus darbību un patērētāju interesēm. Attiecībā uz ECB uzraudzību, KP lūdz skatīt 23. rindkopu.

¹⁰⁷ Latvijas Banka, "Nebanku kreditētāju uzraudzības maiņa: kāpēc diskusijās aizmirsts par iedzīvotāju interesēm". Pieejams: <https://www.bank.lv/aktualitates-banklv/zinas-un-raksti/jaunumi/17448-nebanku-kreditetaju-uzraudzibas-maina-kapec-diskusijas-aizmirsts-par-iedzivotaju-interesem>. Skat. arī: TAP portāls, tiesību akta projekts. Pieejams: https://tapportals.mk.gov.lv/legal_acts/404942e0-a18f-4bf8-8114-cd2fcd8b562c.

- 140 Vienlaikus daļa tirgus dalībnieku norāda, ka konkurence gan komersantu, gan privātpersonu kreditēšanas tirgos ir pietiekama un ka būtiskas tirgus nepilnības, kas izrietētu tieši no normatīvā regulējuma pārmērīgas stingrības vai nepilnīguma, netiek saskatītas. Atsevišķos segmentos, piemēram, lielo uzņēmumu un valsts iestāžu apkalpošanā, konkurence esot pietiekama, savukārt Baltijas mērogā kreditēšanas pakalpojumus nodrošina plašāks finansētāju loks. Vairāki tirgus dalībnieki tomēr norāda, ka kredītiestāžu konkurētspēju nelabvēlīgi ietekmē prudenciālo un uzraudzības prasību slogs, īpaši nelielā tirgū, kur fiksēto atbilstības izmaksu pārnese uz pakalpojumu cenām ir izteiktāka. Pēc to ieskata tas var samazināt kreditēšanai pieejamos resursus un sadārdzināt kreditēšanu.
- 141 Atsevišķi tirgus dalībnieki norāda, ka normatīvais regulējums atsevišķos gadījumos ir nepilnīgs vai savstarpēji nekonekvēnts, kā rezultātā kredītiestādēm jāpatērē papildu resursi sistēmu un procesu pielāgošanai atšķirīgām prasībām. Kā piemēri tiek minētas atšķirīgas prasības attiecībā uz kavējuma vai parāda rašanās ziņošanas nosacījumiem dažādos normatīvajos aktos, kā arī atsevišķi kreditēšanas nosacījumu robežgadījumi, kas var radīt neviennozīmīgu piemērošanu. Vienlaikus tiek norādīts uz situācijām, kur regulējums nosaka maksimālo termiņu noteiktiem kredītiem, bet neparedz pietiekami skaidrus principus pārkreditēšanas termiņa atsākšanai, kas var radīt nevēlamus stimulus un ietekmēt konkurences instrumentu izmantošanu starp kredītiestādēm.
- 142 Tāpat tiek uzsvērta proporcionālītātes principa nepietiekama piemērošana. Tirgus dalībnieku ieskatā līdzīgs prasību apjoms tiek attiecināts gan uz lielām, gan mazām kredītiestādēm, kaut arī to resursi un automatizācijas līmenis būtiski atšķiras. Tas var vājināt mazo un jauno kredītiestāžu spēju konkurēt ar lielākām kredītiestādēm, jo fiksēto atbilstības izmaksu slogs uz vienu aktīvu vienību tām ir salīdzinoši augstāks.
- 143 Vairāki tirgus dalībnieki norāda arī uz reklāmas ierobežojumiem kā konkurenci ierobežojošu elementu, īpaši jaunākiem vai mazāka izmēra tirgus dalībniekiem. Situācijā, kur klientu bāze koncentrējas lielajās universālajās kredītiestādēs, informācijas izplatīšanas ierobežojumi var apgrūtināt patērētāju sasniegšanu arī tad, ja mazāks tirgus dalībnieks spēj piedāvāt konkurētspējīgākus nosacījumus.
- 144 KP ņem vērā, ka patērētāju kreditēšanas jomā normatīvais regulējums paredz vispārēju kreditēšanas pakalpojumu reklāmas aizliegumu ar konkrēti noteiktiem izņēmumiem¹⁰⁸, savukārt reklāmas saturam jābūt tādām, kas neveicina bezatbildīgu aizņemšanos¹⁰⁹. Vienlaikus šie ierobežojumi neattiecas uz atsevišķiem kredītu veidiem, tostarp hipotekārajiem kredītiem¹¹⁰. KP ieskatā šādu ierobežojumu mērķis ir patērētāju aizsardzība, tomēr no konkurences viedokļa šāds regulējums pats par sevi nav konkurenci veicinošs, jo tas ierobežo tirgus dalībnieku iespējas informēt patērētājus par saviem piedāvājumiem un var apgrūtināt patērētāju sasniegšanu, īpaši mazākiem vai jaunākiem tirgus dalībniekiem.
- 145 Atbildēs uzsvērta arī tiesiskās vides nozīme kreditēšanas izmaksu veidošanā un tirgus aktivitātē, tostarp kredītu piedziņas efektivitātē, tiesvedības procesu ilgums un tiesībsargājošo iestāžu kapacitāte ekonomisko noziegumu jomā. Ja kredītu piedziņa ieilgst, tas palielina kredītrisku, kas savukārt var tikt iecenots kredītu cenās. Atsevišķi tirgus dalībnieki norāda arī uz NILLTPFN prasību praktisko piemērošanu un ēnu ekonomikas ietekmi. No vienas puses, būtiska resursu daļa tiek novirzīta atbilstības nodrošināšanai, palielinot izmaksu slogu un padarot klientu attiecību uzsākšanu laikietilpīgāku. No otras puses, augsts ēnu ekonomikas

¹⁰⁸ Patērētāju tiesību aizsardzības likums, 8.³ panta pirmā un otrā daļa.

¹⁰⁹ Ministru kabineta noteikumi Nr. 691 „Noteikumi par patērētāja kreditēšanu”, 13.1. punkts.

¹¹⁰ Patērētāju tiesību aizsardzības likums, 8.³ panta trešās daļas 2. punkts.

- īpatsvars ierobežo kredītēšanas apjomus, jo kredītiestādes maksāspējas izvērtējumā var balstīties tikai uz oficiāli dokumentētiem ienākumiem.
- 146 Tirgus dalībnieki identificē arī regulējuma nepilnības atsevišķās specifiskās jomās, kas, to ieskatā, tieši ierobežo finansējuma pieejamību noteiktiem projektiem. Piemēram, tiek minēti šķēršļi atjaunīgās enerģijas projektu kredītēšanā saistībā ar saules paneļu elektrostaciju reģistrāciju zemesgrāmatā un apbūves tiesību aspektiem, kā arī komercķīlas reģistra regulējuma efektivitātes jautājumi.
- 147 Nozares pārstāvji papildus uzsver tiesiskās vides ietekmi uz kredītēšanas izmaksām, jo īpaši kredītu piedziņas un nodrošinājumu realizācijas efektivitātes aspektos. Vienlaikus atsevišķi nozares pārstāvji uzskata, ka kredītēšanas tirgus aktivizēšanā nozīme ir arī finanšu pratības veicināšanai un komersantu izpratnes palielināšanai par finansējuma instrumentiem, tostarp kapitāla tirgus iespējām. KP ieskatā minētie apstākļi ir nozīmīgi tirgus vides elementi, kas var ietekmēt gan kredītiestāžu riska novērtējumu un kredītēšanas izmaksas, gan finansējuma pieprasījuma kvalitāti. Efektīvāka saistību izpilde un nodrošinājumu realizācija var mazināt ar kredītēšanu saistīto risku un izmaksas, savukārt augstāka finanšu pratība un plašāka izpratne par dažādiem finansējuma instrumentiem var veicināt pārdomātāku finansējuma pieprasījumu.
- 148 Fintech nozares pārstāvji norāda, ka konkurences nepilnības var izrietēt no nevienlīdzīga regulējuma starp kredītiestāžu un nebanku kredītēšanas sektora finansētājiem, tostarp nodokļu regulējuma īpatnībām un pārmērīgi stingras vai neskaidras regulējuma piemērošanas. Kā iespējamie risinājumi tiek minēti konkrēti grozījumi nodokļu regulējumā, maksāspējas vērtēšanas vadlīniju pārskatīšana, atsevišķu prasību mazināšana hipotekāro darījumu procesā un refinansēšanas izmaksu pārskatīšana.
- 149 KP ieskatā minētie apsvērumi ir daļēji pamatoti. Atsevišķos segmentos atšķirības regulējuma piemērošanā un uzraudzības instrumentos var ietekmēt tirgus dalībnieku atbilstības izmaksas un līdz ar to arī konkurences apstākļus tirgū. Vienlaikus ne katra regulējuma atšķirība pati par sevi ir vērtējama kā nepamatota vai konkurenci ierobežojoša, jo kredītiestāžu un nebanku kredītētāju darbības modeļi, riska profils un tiem piemērojamais tiesiskais ietvars nav pilnībā identiski. Savukārt attiecībā uz hipotekārās kredītēšanas darījumu procesu un pārkredītēšanas izmaksām ir pamats secināt, ka šo šķēršļu mazināšana var veicināt klientu mobilitāti un līdz ar to arī konkurenci starp kredīta devējiem¹¹¹. Vienlaikus maksāspējas vērtēšanas prasību pārskatīšana vērtējama piesardzīgi, jo konkurences apsvērumi šajā jomā ir līdzsvarojami ar atbildīgas kredītēšanas un patērētāju aizsardzības prasībām.

2.2. Kredītu procentu likmju noteikšana, fiksēto likmju ierobežotā izplatība un to ietekmējošie faktori

- 150 Lielākajai daļai kredītu Latvijā procentu likmi veido divas komponentes: bāzes procentu likme, kas lielākoties seko īstermiņa Euribor, un pievienotā procentu likme, ko kredītiestāde nosaka individuāli, ņemot vērā ar kredītu saistīto risku un citus faktorus. Līdzīgs kredītu cenu noteikšanas princips tiek piemērots arī Lietuvā un Igaunijā, tomēr tas nav vienīgais modelis eirozonā – citviet plašāk izplatītas ir fiksētās procentu likmes vai likmes ar ievērojami garāku pārskatīšanas periodu.¹¹²

¹¹¹ Latvijas Banka, "Latvijas Banka aicina kredītņēmējus izvērtēt iespējas pārkreditēt hipotekāros kredītus un nepārmaksāt". Pieejams: <https://www.bank.lv/aktualitates-banklv/zinas-un-raksti/jaunumi/17141-latvijas-banka-aicina-kreditnemejus-izvertet-iespejas-parkreditet-hipotekaros-kreditus-un-neparmaksat>.

¹¹² Latvijas Banka, Finanšu pieejamības pārskats 2024, 9. lpp. Pieejams: https://datnes.latvijaskreditiestade.lv/fpp/FPP_2024_LV.pdf?_gl=1*12kqe9l*_ga*MjAwN

- 151 LB norāda, ka Latvijā izsniegtie aizdevumi pārsvarā ir ar mainīgām procentu likmēm, kas piesaistītas tirgus procentu likmēm, galvenokārt Euribor, un 2024. gada beigās gandrīz 90% mājsaimniecībām un nefinanšu sabiedrībām izsniegto aizdevumu bija ar mainīgām procentu likmēm. Vienlaikus LB uzsver, ka procentu likmes Latvijā joprojām ir vienas no augstākajām eirozonā, lai gan tās pakāpeniski samazinās.¹¹³
- 152 KP, izvērtējot tirgus dalībnieku un nozares pārstāvju skaidrojumus par augsto mainīgo procentu likmju īpatsvaru Latvijā, konstatē, ka atbildēs identificējami vairāki savstarpēji saistīti faktori, kas aptver gan pieprasījuma pusi, proti, kredītņēmēju izvēles un riska uztveri, gan piedāvājuma pusi, proti, kredītiestāžu finansējuma struktūru, procentu likmju riska pārvaldības izmaksas un regulējuma ietekmi.
- 153 Atsevišķi tirgus dalībnieki norāda, ka augstais mainīgo likmju īpatsvars var būt saistīts ar kredītņēmēju riska toleranci. Kredītņēmēji biežāk izvēlas mainīgo procentu likmi, sagaidot zemāku maksājumu līmeni periodos, kad procentu likmes saglabājas stabilas vai samazinās. Tādēļ pieprasījums pēc kredītiem ar mainīgo likmi pats par sevi ir nozīmīgs faktors, kas nostiprina šādu likmju izplatību, īpaši hipotekārās kreditēšanas segmentā.
- 154 Vairāki tirgus dalībnieki uzsver, ka aizdevumu procentu likmju termiņa struktūru nosaka gan patērētāju pieprasījums, gan finanšu sektora piedāvājums. Kredītiestāžu resursu avoti Latvijā pārsvarā ir īstermiņa un vidēja termiņa noguldījumi, un šāda pasīvu struktūra objektīvi atvieglo mainīgo likmju piemērošanu aktīvu pusē, jo ļauj pielāgot aizdevumu cenu resursu cenas izmaiņām. Šādā skatījumā mainīgās likmes kalpo arī kā instruments procentu likmju riska un finanšu stabilitātes pārvaldībai.
- 155 Nozares pārstāvji norāda, ka, lai kredītiestādes varētu plašāk piedāvāt ilgtermiņa fiksētās likmes, tām nepieciešams izmantot procentu likmju riska mazināšanas instrumentus, tostarp atvasinātos finanšu instrumentus, kuru izmaksas tiek iecenotas kredītu procentu likmēs. Līdz ar to aizdevumi ar fiksētu likmi patērētājam nereti var būt dārgāki nekā aizdevumi ar mainīgo likmi.
- 156 Atsevišķi tirgus dalībnieki uzsver arī regulējuma nozīmi, īpaši pirmstermiņa atmaksas gadījumos patērētāju segmentā. To ieskatā, ja aizdevuma pirmstermiņa atmaksas gadījumā netiek nodrošināta pietiekama kredītiestādes objektīvo zaudējumu kompensācija, kredītiestādei var nebūt pietiekama ekonomiska pamata plaši piedāvāt ilgtermiņa fiksētās likmes. Vienlaikus LB norāda, ka gadījumā, ja aizņēmuma likme ir fiksēta uz visu kredīta termiņu vai pirmstermiņa atmaksa tiek veikta laikposmā, attiecībā uz kuru kreditēšanas līgumā ir noteikta fiksēta aizņēmuma likme, patērētāja aizsardzība pirmstermiņa atmaksas gadījumā ir ierobežota, jo spēkā esošais normatīvais regulējums¹¹⁴ paredz kredīta devēja tiesības saņemt godīgu un objektīvu pamatotu kompensāciju par iespējamām izmaksām, kas tieši saistītas ar kredīta pirmstermiņa atmaksu.

[TQwNjI2OS4xNjc3MDYwMjQw* ga F8V1V8BEFY*MTczMzQ2NjIwMi40OS4xLjE3MzM0NzU1NzEuNjAuMC4w.](https://datnes.latvijaskrājuma.lv/fsp/FSP_2025_LV.pdf?gl=1%2A1bvlvut%2A_ga%2AMTc_wMjk4ODk0Ny4xNzcyMDEzOTk0%2A_ga_F8V1V8BEFY%2AczE3Nm5MzEyNDUkbzYkZzEk_dDE3Nm5MzEzNzIkajEwJGwwJGgw)

¹¹³ Latvijas Banka, Finanšu stabilitātes pārskats 2025. Pieejams: https://datnes.latvijaskrājuma.lv/fsp/FSP_2025_LV.pdf?gl=1%2A1bvlvut%2A_ga%2AMTc_wMjk4ODk0Ny4xNzcyMDEzOTk0%2A_ga_F8V1V8BEFY%2AczE3Nm5MzEyNDUkbzYkZzEk_dDE3Nm5MzEzNzIkajEwJGwwJGgw.

¹¹⁴ Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 8.⁵ panta vienpadsmitā daļa. Savukārt vispārīgi patērētāja kredīta pirmstermiņa atmaksas gadījumā minētais izriet no Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 8. panta trešās un ceturtās daļas kopsakarā ar Ministru kabineta 25.10.2016. noteikumu Nr. 691 "Noteikumi par patērētāja kreditēšanu" 101., 102. un 103. punktu.

- 157 Vairāki tirgus dalībnieki norāda, ka fiksētās likmes Latvijā ir pieejamas, tomēr parasti ar ierobežotu fiksācijas termiņu, piemēram, līdz pieciem gadiem, un praksē klienti Baltijā bieži izvēlas tieši mainīgo likmi. Tas liecina ne tikai par piedāvājuma puses ierobežojumiem, bet arī par vēsturiski izveidojušos tirgus praksi un pieprasījuma paradumiem. Nozares pārstāvji vienlaikus uzsver, ka, pat pieņemot, ka aizdevumu cena Latvijā ir salīdzinoši augsta, galvenais iemesls ne vienmēr ir mainīgo likmju struktūra kā tāda, bet gan relatīvi augstāks kredītrisks un tirgus noteiktās kapitāla atdeves prasības. To ieskatā fiksēto likmju plašāka izmantošana pati par sevi nenozīmētu automātisku kopējo izmaksu samazinājumu, jo fiksētās likmes cenā būtu jāiekļauj procentu likmju riska prēmija un riska ierobežošanas instrumentu izmaksas.
- 158 Nozares pārstāvji papildus min arī citus objektīvus faktoros, kas var ietekmēt finansējuma cenu un līdz ar to kredītņēmēju izvēli par labu mainīgajām likmēm, tostarp valsts kredītreitingu, banku sistēmas struktūru, kapitāla prasību aprēķināšanas praksi un akcionāru kapitāla atdeves gaidas. Tirgus dalībnieki norāda arī uz aizdevumu cenas veidošanās pamatprincipiem, akcentējot, ka procentu likme atspoguļo gan kredītiestādes resursu cenu, gan klienta riska profilu, gan plašāku ekonomisko un ģeopolitisko risku fonu. Atšķirības starp valstīm, to ieskatā, var būt saistītas arī ar finanšu krīžu ietekmi, ēnu ekonomikas īpatsvaru, nodokļu nomaksas disciplīnu un tiesiskās vides kvalitāti.
- 159 KP lūdza tirgus dalībniekiem sniegt informāciju arī par to, vai Latvijas kredītiestādes piedāvā klientiem ilgtermiņa aizdevumus ar fiksētām procentu likmēm vai likmēm, kas mainās reti. Atbildēs vairāki tirgus dalībnieki norādīja, ka ilgtermiņa fiksēto likmju piedāvājumu primāri nosaka kredītiestāžu spēja nodrošināt ilgtermiņa finansējumu un pārvaldīt procentu likmju un likviditātes risku.
- 160 Tirgus dalībnieki skaidro, ka kredītiestāžu finansējuma avoti Latvijā pārsvarā ir noguldītāju līdzekļi ar īstermiņa raksturu, un līdz ar to ilgtermiņa fiksētas likmes aktīvu pusē rada termiņnesakrītības risku. Attiecīgi, lai izsniegtu 10 līdz 30 gadu aizdevumu ar fiksētu likmi, kredītiestādei būtu nepieciešams ilgtermiņa finansējums vai procentu likmju riska pārvaldības darījumi, kas paaugstina produkta pašizmaksu un gala cenu klientam.
- 161 Atsevišķi tirgus dalībnieki kā būtisku iemeslu min arī pieprasījuma puses faktoros, norādot, ka sabiedrībā nav izveidojusies noturīga prakse izvēlēties fiksētas likmes ilgākam periodam, jo klienti biežāk dod priekšroku zemākam ikmēneša maksājumam īstermiņā, nevis ilgtermiņa stabilitātei. To var ietekmēt arī mājāsaimniecību finanšu stāvoklis un finanšu pratības līmenis. Atsevišķi tirgus dalībnieki norāda, ka fiksētās likmes produkti vēsturiski ir tikuši piedāvāti, tostarp procentu likmju griestu risinājumi, tomēr tie nav guvuši plašu popularitāti. To ieskatā klientu izvēli par labu mainīgajām likmēm pastiprina arī tas, ka noguldījumi Latvijā pārsvarā netiek veikti uz gariem termiņiem, līdz ar to kredītiestādēm trūkst iespējas nodrošināt ilgtermiņa fiksēto finansējuma bāzi.
- 162 KP neuzskata šo apsvērumu par pamatotu. LB publiski norādījusi¹¹⁵, ka Latvijā ir jāpaplašina iespējas kredītņēmējiem izvēlēties kredītus ar fiksētu procentu likmi un jādara šādu kredītu piedāvājums pievilcīgāks. No konkurences viedokļa pieprasījuma trūkumu nevar prezumēt, ja attiecīgais finanšu pakalpojums tirgū ir ierobežoti pieejams. Tādēļ ir pamats uzskatīt, ka pieprasījums pēc kredītiem ar ilgākam periodam fiksētu procentu likmi varētu veidoties plašāka piedāvājuma apstākļos. Vienlaikus no KP apkopotās informācijas neizriet pamats secināt, ka

¹¹⁵ Latvijas Banka, "Neraugoties uz atsevišķiem uzlabojumiem kredītēšanas jomā, vēl ir daudz iespēju progresam". Pieejams: <https://www.bank.lv/aktualitates-banklv/zinas-un-raksti/jaunumi/17028-neraugoties-uz-atsevieskiem-uzlabojumiem-kreditesanas-joma-vel-ir-daudz-iespeju-progresam>.

- lielākā daļa kredītņēmēju, īpaši hipotekārās kreditēšanas segmentā, izvēlētos kredītu ar fiksētu procentu likmi visā termiņā. Tomēr daļai kredītņēmēju šāds kredīts varētu būt pievilcīgs, jo ilgākam periodam fiksēta procentu likme nodrošina nemainīgu maksājumu un atvieglo mēneša izdevumu plānošanu.
- 163 Atsevišķi tirgus dalībnieki uzsver regulējuma nozīmi pirmstermiņa atmaksas gadījumos fiksētās likmes periodā. To ieskatā, ja kredītiestādei šādos gadījumos rodas zaudējumi, kurus tā pilnā apmērā nevar atgūt, praksē var saglabāties divas stratēģiskas izvēles – ilgtermiņa fiksētās likmes nepiedāvāt vai arī iekļaut būtisku riska prēmiju, kas padara produktu mazāk pievilcīgu klientam.
- 164 Vairāki tirgus dalībnieki norāda, ka komersantu segmentā ilgtermiņa fiksēto likmju piedāvājumi praksē ir pieejami un tiek izmantoti, tostarp individuāli strukturētu risinājumu veidā. Lielo komersantu un valsts iestāžu segmentā klientiem biežāk ir iespēja pārvaldīt procentu likmju risku, izmantojot procentu likmju riska ierobežošanas darījumus vai citus atvasinātos finanšu instrumentus. Atsevišķi tirgus dalībnieki akcentē arī kredītiestāžu iekšējās resursu struktūras un regulatīvo prasību mijiedarbību, norādot, ka aktīvu un pasīvu procentu likmju termiņa struktūras nesabalansētība var radīt papildu kapitāla prasības procentu likmju riskam kredītiestādes bilancē un paaugstināt aizdevumu cenu.
- 165 Kopumā tirgus dalībnieku atbildes caurvij skatījums, ka fiksētās likmes ietver papildu riska un izmaksu komponenti, kas parasti tiek iecenota procentu likmē. Tādēļ vidējā un ilgtermiņā fiksētās likmes produkti var būt dārgāki nekā mainīgās likmes produkti, vienlaikus nodrošinot kredītņēmējam lielāku maksājumu stabilitāti un prognozējamību. Vairāki tirgus dalībnieki vienlaikus uzsver, ka fiksētās un mainīgās likmes tirgū ir savstarpēji saistītas, jo fiksētās likmes pamatā atspoguļo tirgus prognozes par bāzes likmes līmeni nākotnē un riska prēmijas. Tādēļ fiksētās likmes ne vienmēr nozīmētu kopējo kredītu izmaksu samazinājumu.
- 166 Atbildēs ietverts arī apsvērums par kredītņēmēja elastības samazināšanos. Fiksētās likmes nodrošina stabilitāti, taču tās var būt dārgākas sākotnējā periodā un samazināt kredītņēmēja iespējas pilnvērtīgi izmantot tirgus likmju samazinājumu bez refinansēšanās. Atsevišķi tirgus dalībnieki norāda, ka plašāka pāreja uz fiksētām likmēm vai pienākums sistemātiski piedāvāt šādus produktus varētu ietekmēt arī kreditēšanas pieejamību. Kredītiestādes varētu reaģēt, samazinot ilgtermiņa aizdevumu apjomu, paaugstinot prasības kredītņēmējiem vai iekļaujot papildu izmaksas citos cenu elementos.
- 167 Vairāki tirgus dalībnieki uzsver arī pieprasījuma aspektu un mājsaimniecību maksātspējas ierobežojumus. Ja mājsaimniecību finanšu situācija nav pietiekami stabila, kredītņēmēji, visticamāk, turpinās izvēlēties risinājumus ar zemāku ikmēneša maksājumu, pat ja tas nozīmē augstāku risku nākotnē. Atsevišķi tirgus dalībnieki norāda, ka šādas iespējas daļēji pastāv jau šobrīd individuālu vienošanos ceļā, vienlaikus atzīstot, ka nav veikti pilnīgi kvantitatīvi aprēķini par ietekmi uz vidējo cenu līmeni. Tomēr tiek pieļauts aizdevumu cenu pieauguma risks, ja fiksēto likmju piedāvājums kļūtu plašāks vai sistemātiskāks.
- 168 Atsevišķi tirgus dalībnieki papildus norāda, ka kredītu procentu likmju līmeni un līdz ar to arī potenciālās dārdzības izmaiņas var ietekmēt tirgus struktūra un konkurences intensitāte, tostarp tirgus koncentrācija un citi faktori, kas var mazināt spiedienu uz procentu likmju samazināšanu.
- 169 Ņemot vērā minēto, KP secina, ka tirgus dalībnieku atbildes kopumā norāda uz diviem vienlaikus pastāvošiem efektiem. Pirmkārt, fiksētā likme kā procentu likmju risku ierobežojošs instruments var paaugstināt procentu likmju vidējo līmeni, jo tajā tiek iecenota riska prēmija, un tas var ietekmēt arī kreditēšanas pieejamību un nosacījumu stingrību. Otrkārt, atsevišķiem kredītņēmējiem noteiktos procentu likmju cikla posmos fiksētā likme var būt izdevīgāka, nodrošinot aizsardzību pret strauju likmju kāpumu. Vienlaikus no atbildēm izriet, ka fiksēto likmju izmaksu

- konkurētspēja ir cieši saistīta ar regulējuma risinājumiem pirmstermiņa atmaksas gadījumos, kredītiestāžu finansējuma struktūru un tirgus, proti, pieprasījuma, gatavību "absorbēt" augstāku cenu apmaiņā pret lielāku stabilitāti.
- 170 Saistībā ar iepriekš minēto KP uzdeva tirgus dalībniekiem un nozarei jautājumu par nepieciešamajām izmaiņām, lai komersantu un privātpersonu kreditēšanas nosacījumi Latvijā kļūtu konkurētspējīgāki salīdzinājumā ar citām eirozonas valstīm. Kopumā atbildēs kā konkurētspējas priekšnoteikumi arī šajā sadaļā izriet uzņēmējdarbības vides stabilitāte un paredzamība, tiesiskās vides un nodrošinājumu realizācijas efektivitāte, ēnu ekonomikas mazināšana, birokrātijas un administratīvā sloga samazināšana, kā arī samērīgāka regulatīvo un uzraudzības prasību piemērošana.
- 171 Atsevišķi tirgus dalībnieki uzsver, ka kreditēšanas nosacījumu salīdzināšana starp eirozonas valstīm nav viennozīmīga, jo to ietekmē katras valsts specifiskie riski un institucionālie apstākļi, tostarp NILLTPFN riski un to pārvaldības intensitāte, inovāciju ieviešanas temps, tirgus apjoms, ģeopolitiskā situācija un vēsturiskās iezīmes. Vairāki tirgus dalībnieki akcentē, ka konkurētspējīgāku kreditēšanas nosacījumu priekšnoteikums ir tiesiskās paļāvības un labas pārvaldības principu konsekventa piemērošana valsts lēmumu pieņemšanā, paredzama nodokļu vide, saprotama ilgtermiņa valsts stratēģija un datos balstīti lēmumi. Līdztekus tiek uzsvērtā nepieciešamība mazināt birokrātiju un administratīvo slogu, kā arī korupcijas un ēnu ekonomikas īpatsvaru.
- 172 Ņemot vērā minēto, KP secina, ka kreditēšanas nosacījumu konkurētspējas problemātika ir daudzfaktoru jautājums, kurā cenu līmeni un pieejamību vienlaikus ietekmē makroekonomiskie un ģeopolitiskie riski, tiesiskās vides efektivitāte, regulatīvā un uzraudzības sloga apjoms, kā arī uzņēmējdarbības vides stabilitāte un paredzamība.

Secinājumi

- 173 KP secina, ka komersantu un privātpersonu kreditēšanas nosacījumus Latvijā nosaka vairāku savstarpēji saistītu faktoru kopums, un līdz ar to konkurences apstākļu uzlabošana nav reducējama tikai uz kredītiestāžu savstarpējās konkurences pastiprināšanu. Kreditēšanas cenu un pieejamību vienlaikus ietekmē tirgus struktūra, procentu likmju vide, tiesiskās vides efektivitāte, regulatīvais un uzraudzības slogs, kā arī uzņēmējdarbības vides stabilitāte un paredzamība.
- 174 KP secina, ka atsevišķos kreditēšanas segmentos atšķirības regulējuma piemērošanā un uzraudzības instrumentos starp kredītiestādēm un nebanku kreditētājiem var ietekmēt tirgus dalībnieku atbilstības izmaksas, procesu elastību un līdz ar to arī konkurences apstākļus tirgū. Vienlaikus KP nekonstatē, ka katra šāda atšķirība pati par sevi būtu uzskatāma par nepamatotu vai konkurenci ierobežojošu, jo kredītiestāžu un nebanku kreditētāju darbības modeļi, riska profils un tiem piemērojamais tiesiskais regulējums nav pilnībā identiski.
- 175 KP ieskatā atsevišķa uzmanība pievēršama arī uzraudzības institucionālās struktūras ietekmei uz tirgus dalībniekiem. Ja publiskajā telpā tiek virzītas izmaiņas nebanku kreditētāju licencēšanas vai uzraudzības modelī, to pamatotība izvērtējama ne vien no institucionālās efektivitātes, bet arī no konkurences viedokļa, pārbaudot, vai attiecīgais modelis mazina regulējuma fragmentāciju, neveido nepamatoti atšķirīgus konkurences apstākļus savstarpēji konkurējošiem tirgus dalībniekiem un nerada nesamērīgu slogu tirgus piekļuvei vai patērētājiem.
- 176 KP secina, ka patērētāju kreditēšanas jomā noteiktie reklāmas ierobežojumi ir vērsti uz patērētāju aizsardzību un bezatbildīgas aizņemšanās mazināšanu, tomēr no konkurences viedokļa tie paši par sevi nav konkurenci veicinoši. Šāds regulējums var ierobežot tirgus dalībnieku iespējas informēt patērētājus par

saviem piedāvājumiem un apgrūtināt patērētāju sasniegšanu, īpaši mazākiem vai jaunākiem tirgus dalībniekiem, kuriem nav salīdzināmas klientu bāzes ar lielajām universālajām kredītiestādēm.

- 177 KP aicina pārskatīt normatīvajā regulējumā ietvertos reklāmas ierobežojumus kredītiestāžu jomā, izvērtējot to samērīgumu un iespējamu precizēšanu, lai veicinātu tirgus dalībnieku iespējas sasniegt patērētājus. KP ieskatā šāds izvērtējums būtu vērsams uz to, lai tirgus dalībniekiem, tostarp mazākiem vai jaunākiem tirgus dalībniekiem, būtu lielākas iespējas konkurēt par citu kredītiestāžu klientiem, piedāvājot patērētājiem iespējami izdevīgākus un konkurētspējīgākus piedāvājumus, vienlaikus nesamazinot patērētāju aizsardzības līmeni.
- 178 KP secina, ka tiesiskās vides efektivitātei ir būtiska nozīme kredītiestāžu izmaksu un finansējuma pieejamības veidošanā. Kredītu piedziņas un nodrošinājumu realizācijas efektivitāte, tiesvedības ilgums, NILLTPFN prasību praktiskā piemērošana, kā arī ēnu ekonomikas apjoms var tieši ietekmēt kredītiestāžu riska novērtējumu un kredītiestāžu cenu. Vienlaikus KP ieskatā kredītiestāžu vides pilnveidošanā nozīme ir arī finanšu pratības veicināšanai un komersantu izpratnes palielināšanai par dažādiem finansējuma instrumentiem.
- 179 KP secina, ka Latvijā augstais mainīgo procentu likmju īpatsvars un ilgtermiņa fiksēto procentu likmju ierobežotā izplatība ir skaidrojama ar vairāku pieprasījuma un piedāvājuma faktoru kopumu, tostarp kredītiestāžu finansējuma struktūru, procentu likmju riska pārvaldības izmaksām, regulējuma ietekmi un vēsturiski izveidojušos tirgus praksi. Vienlaikus KP neuzskata par pamatotu pieņēmumu, ka pieprasījums pēc ilgākam periodam fiksētām procentu likmēm nepastāv, jo no konkurences viedokļa pieprasījuma trūkumu nevar prezumēt situācijā, kad attiecīgais finanšu pakalpojums tirgū ir ierobežoti pieejams.
- 180 KP konstatē, ka reklāmas un informācijas izplatīšanas ierobežojumi kredītiestāžu jomā, lai arī tie var būt pamatoti ar patērētāju aizsardzības mērķiem, no konkurences viedokļa var nesamērīgi ietekmēt tieši mazāku vai jaunu tirgus dalībnieku iespējas sasniegt klientus. Tādēļ KP ieskatā būtu pamatoti izvērtēt spēkā esošo reklāmas ierobežojumu samērīgumu un iespējamo precizēšanu, īpaši attiecībā uz tādu neitrālu, salīdzinošu un informatīvu komercinformāciju, kas neveicina bezatbildīgu aizņemšanos, bet vienlaikus ļauj patērētājiem efektīvāk salīdzināt tirgū pieejamos piedāvājumus.

3. KREDĪTIESTĀŽU KLIENTU MOBILITĀTE UN TĀS IETEKMĒJOŠIE FAKTORI

- 181 Klientu mobilitāte privātpersonām un komersantiem sniegto kredītiestāžu pakalpojumu tirgū ir viens no būtiskajiem konkurences intensitāti ietekmējošiem apstākļiem, jo tā nodrošina patērētājiem iespēju mainīt pakalpojumu sniedzēju, ja tirgū pieejami izdevīgāki nosacījumi. Jo vienkāršāks, ātrāks un patērētājam pieejamāks ir pārejas process, jo spēcīgāks ir konkurences spiediens uz tirgus dalībniekiem pārskatīt cenu un kvalitātes parametrus, tostarp procentu likmes, komisijas maksas un ar kredīta apkalpošanu saistīto pakalpojumu nosacījumus. Savukārt zema klientu mobilitāte šo spiedienu vājina.
- 182 Lai identificētu būtiskākos klientu mobilitāti ietekmējošos faktoros un izvērtētu to ietekmi uz klientu vēlmi mainīt kredītiestādi, KP 2017. gada 20. aprīlī ierosināja banku klientu (privātpersonu) mobilitātes tirgus uzraudzību (turpmāk – pirmā uzraudzība)¹¹⁶. Papildus tam laikposmā no 2021. gada 19. aprīļa līdz 2021. gada 6. maijam KP organizēja aptauju par banku klientu mobilitāti Covid-19 pandēmijas apstākļos¹¹⁷.
- 183 Pirmajā uzraudzībā KP secināja, ka gadījumos, kad klientam nav kredītsaistību, kredītiestādes maiņas tiešās finansiālās izmaksas parasti ir zemas vai vispār nepastāv, jo norēķinu konta, debetkartes un internetbankas atvēršana un slēgšana lielākoties ir bezmaksas pakalpojumi. Pat gadījumos, kad atsevišķu pakalpojumu izbeigšana ir maksas pakalpojums, pārslēgšanās izmaksas parasti nepārsniedz 10,00 EUR¹¹⁸. Savukārt kredītu pārfinansēšanas gadījumā pārslēgšanās izmaksas atkarībā no kredīta apmēra var sasniegt vairākus simtus euro vai pat vairāk¹¹⁹.
- 184 Vienlaikus tika konstatēts, ka ievērojama daļa Latvijas patērētāju kredītiestādes maiņu uztver kā dārgu, sarežģītu un laikietilpīgu procesu. Šāda uztvere pati par sevi ir uzskatāma par klientu mobilitāti ierobežojošu faktoru, jo samazina patērētāju motivāciju aktīvi meklēt izdevīgākus piedāvājumus cenas vai kvalitātes ziņā. Attiecīgi mazinās arī konkurences spiediens starp kredītiestādēm.¹²⁰
- 185 KP pirmajā uzraudzībā secināja, ka komisijas maksas un citas izmaksas var apgrūtināt klientu mobilitāti, taču pašas par sevi nerada nepārvaramus šķēršļus kredītiestādes maiņai vai kredīta refinansēšanai, ja konkurējošās kredītiestādes piedāvājums ilgtermiņā ir finansiāli izdevīgāks. Vienlaikus gadījumos, kad arī iegūstošā kredītiestāde piemēro līdzvērtīgas vai augstākas izmaksas par kredīta izsniegšanu, kopējais pārslēgšanās izmaksu līmenis var atturēt klientu no kredītiestādes maiņas.¹²¹
- 186 No minētā izriet, ka klientu mobilitāte kredītiestāžu tirgū rada būtisku konkurences spiedienu uz esošajiem un potenciālajiem pakalpojumu sniedzējiem, motivējot tos uzlabot pakalpojumu kvalitāti un piedāvājuma nosacījumus. Tādēļ patērētāju mobilitāte ir atzīstama par nozīmīgu konkurences elementu kredītiestāžu pakalpojumu tirgū privātpersonām.

¹¹⁶ KP, "Banku klientu (privātpersonu) mobilitātes tirgus uzraudzība. Noslēguma ziņojums". Pieejams: https://www.kp.gov.lv/sites/kp/files/banku_klientu_mobilitate_tu1.pdf.

¹¹⁷ KP, "Aptaujas rezultāti par banku klientu (privātpersonu) mobilitāti Covid-19 pandēmijas apstākļos. Publiskais ziņojums". Pieejams: <https://www.kp.gov.lv/lv/media/9418/download>.

¹¹⁸ KP, "Banku klientu (privātpersonu) mobilitātes tirgus uzraudzība. Noslēguma ziņojums", 50. punkts. Pieejams: https://www.kp.gov.lv/sites/kp/files/banku_klientu_mobilitate_tu1.pdf.

¹¹⁹ Turpat, 59. punkts.

¹²⁰ Turpat.

¹²¹ Turpat, 63. punkts.

- 187 Atbilstoši KP iepriekš izdarītajiem secinājumiem ir pamats pieņemt, ka klients, kurš uztur norēķinu kontu konkrētā kredītiestādē, aizdevuma nepieciešamības gadījumā, visticamāk, vispirms vērsīsies tajā pašā kredītiestādē. Šāds pieņēmums ir balstīts apstākļi, ka kredītiestādes saviem esošajiem klientiem nereti piedāvā labvēlīgākus nosacījumus, tostarp zemākas kredīta procentu likmes, tādējādi nostiprinot klienta piesaisti jau pastāvošajām līgumattiecībām.
- 188 Kopumā, izvērtējot klientu mobilitāti Latvijā, KP pirmajā uzraudzībā secināja, ka kredītiestāžu pakalpojumu tirgū nav vērojama īpaši aktīva konkurence privātpersonu piesaistē, jo klientu skaits atsevišķās kredītiestādēs ilgstoši saglabājas salīdzinoši stabils, savukārt pakalpojumu raksturojums un cenu līmenis lielā mērā ir līdzīgs. Augstāka mobilitāte galvenokārt ir raksturīga klientiem bez ilgtermiņa saistībām un ar pietiekamiem resursiem, tostarp laiku, lai īstenotu kredītiestādes maiņu.
- 189 Līdz ar to secināms, ka klientu mobilitāti kredītiestāžu pakalpojumu tirgū nosaka ne vien patērētāju subjektīvā uztvere un faktiskās pārslēgšanās izmaksas, bet arī normatīvais regulējums, kas var mazināt vai, gluži pretēji, pastiprināt šķēršļus pārejai starp kredītiestādēm. Tādēļ, lai pilnvērtīgi izvērtētu konkurences apstākļus kredītiestāžu tirgū, ir nepieciešams analizēt arī to, vai spēkā esošais tiesiskais regulējums sekmē efektīvu klientu mobilitāti.

3.1. Normatīvā regulējuma izvērtējums

- 190 Vērtējot šobrīd spēkā esošo normatīvo regulējumu, norādāms, ka likumdevējs ir ieviesis savstarpēji papildinošus risinājumus ar mērķi palielināt klientu mobilitāti kredītiestāžu tirgū. Viens risinājumu kopums ir vērsts uz pārejas starp kredītiestādēm atvieglošanu norēķinu kontu segmentā, savukārt otrs – uz hipotekāro kredītu pārkreditēšanas vienkāršošanu. Abos gadījumos regulējuma mērķis ir samazināt administratīvos šķēršļus un pārslēgšanās izmaksas, kas rodas privātpersonām, tādējādi pastiprinot konkurences spiedienu tirgū starp kredītiestādēm.
- 191 Attiecībā uz kredītiestāžu konta maiņas pakalpojumu Latvijā piemērojami Latvijas Bankas 2024. gada 4. septembra noteikumi Nr. 312 "Kontu maiņas pakalpojuma sniegšanas kārtība", kuru mērķis ir nodrošināt patērētājiem un tirgus dalībniekiem skaidru informāciju par kontu maiņas kārtību, vienlaikus veicinot vienlīdzīgu konkurences apstākļus tirgū. Šo noteikumu mērķis ir panākt, lai privātpersonu norēķinu konta maiņa nebūtu apgrūtināta un netiktu kavēta ar nepamatotu vilcināšanos vai nepietiekamu kredītiestādes atbalstu.¹²²
- 192 2024. gada 23. februārī spēkā stājās grozījumi PTAL, ieviešot normatīvo regulējumu subrogācijai, lai vienkāršotu patērētājiem izsniegto hipotekāro kredītu pārkreditēšanas procesu. Šā regulējuma mērķis ir veicināt klientu mobilitāti un konkurenci starp kredītiestāžu pakalpojumu sniedzējiem, stimulējot izdevīgāku un elastīgāku risinājumu piedāvāšanu hipotekāro kredītu ņēmējiem.¹²³ Vienlaikus 2024. gada 15. februārī tika pieņemti grozījumi arī Apdrošināšanas līguma likumā, Kredītiestāžu likumā un Notariāta likumā, kuru mērķis ir vienkāršot hipotekāro kredītu pārkreditēšanu starp kredītiestādēm.
- 193 Grozījumi PTAL paredz, ka patērētājam hipotekārās pārkreditēšanas gadījumā nevar piemērot maksu par pārkreditēšanu vai prasīt kompensāciju par

¹²² KP, "Banku klientu (privātpersonu) mobilitātes tirgus uzraudzība. Noslēguma ziņojums", 75.–76. punkts. Pieejams:

https://www.kp.gov.lv/sites/kp/files/banku_klientu_mobilitate_tu1.pdf.

¹²³ Saeima, "Grozījumi Patērētāju tiesību aizsardzības likumā (anotācija)". Pieejams: <https://titania.saeima.lv/LIVS14/SaeimaLIVS14.nsf/0/9D2D015C94E4319FC2258A850043C25D?OpenDocument>.

izdevumiem, kas kredīta devējam radušies saistībā ar hipotekāro pārkreditēšanu, ciktāl normatīvajos aktos nav noteikts citādi. Vienlaikus jaunā kreditēšanas līguma noformēšanas vai kredīta izsniegšanas maksa nedrīkst pārsniegt 1 % no jaunā hipotekārā kredīta summas.¹²⁴ Savukārt grozījumi Kredītiestāžu likumā paredz tiesisku pamatu kredītiestādei sniegt citai kredītiestādei vai kredīta devējam citādi neizpaužamas ziņas, ja šāda informācijas apmaiņa ir nepieciešama hipotekārās pārkreditēšanas īstenošanai. Grozījumi Apdrošināšanas līguma likumā savukārt paredz, ka hipotekārās pārkreditēšanas gadījumā patērētājam ir tiesības vienpusēji izbeigt esošo nekustamā īpašuma apdrošināšanas līgumu.¹²⁵

- 194 Līdz PTAL grozījumu spēkā stāšanās brīdim viens no būtiskākajiem klientu mobilitāti ierobežojošajiem faktoriem hipotekārās kreditēšanas segmentā bija salīdzinoši augstas pārslēgšanās izmaksas, kas vājināja konkurences spiedienu starp kreditēšanas pakalpojumu sniedzējiem. Pirms minēto grozījumu ieviešanas kredītiestādes praksē piemēroja komisijas maksas ne tikai kredīta izsniegšanas brīdī, bet arī gadījumos, kad klients pārkreditējās pie cita kredīta devēja. Papildu izmaksas veidoja arī notāra un zemesgrāmatas pakalpojumi. LB aprēķini liecināja, ka pārkreditēšanās procesa izmaksas varēja sasniegt 2% līdz 5% no kredīta atlikuma, un attiecīgi pārkreditēšanās aktivitāte Latvijā bija zema. EK pētījuma dati savukārt norādīja, ka Latvijā tika pārkreditēti aptuveni 2% no kredītiem, kuru pārkreditēšana potenciāli sniegtu finansiālu ieguvumu, kamēr citās ES dalībvalstīs 2019. gadā šis rādītājs svārstījās aptuveni no 13% līdz 35%.¹²⁶
- 195 KP pirmajā uzraudzībā jau iepriekš secināja, ka izmaksas ir būtisks šķērslis, kas ierobežo patērētāju iespējas mainīt kreditēšanas pakalpojumu sniedzēju. Pirms PTAL grozījumu ieviešanas maksa par hipotekārā kredīta pārkreditēšanu pie cita kreditētāja atbilstoši cenrāžiem bija vidēji 400,00 līdz 600,00 EUR.¹²⁷ Vienlaikus tika atcelta valsts nodeva ķīlas reģistrācijai 0,1% apmērā no aizdevuma summas, notāra pakalpojumu maksa tika samazināta, bet jauns īpašuma novērtējums, kas praksē bieži bija nepieciešams, turpmāk nav obligāts un veicams tikai pēc nepieciešamības.¹²⁸
- 196 No minētā secināms, ka PTAL ietver regulējumu, kas hipotekāro kredītu segmentā mazina klientu mobilitātes šķēršļus, vienkāršojot pārkreditēšanās kārtību un samazinot pārslēgšanās izmaksas. Patērētājam vairs nav nepieciešama esošā kredīta devēja piekrišana pārkreditēšanai, savukārt pats process ir kļuvis administratīvi vienkāršāks un lētāks.¹²⁹
- 197 KP minētā kontekstā aptaujāja arī tirgus dalībniekus un nozari. Tirgus dalībnieki kopumā norāda uz šo grozījumu pozitīvu ietekmi, uzsverot, ka hipotekārās pārkreditēšanas process ir kļuvis vienkāršāks un patērētājam labvēlīgāks, kā arī ir paplašinātas iespējas refinansēt hipotekāro kredītu. To ieskatā grozījumi nodrošina patērētājam samērīgākas iespējas arī pēc ilgtermiņa aizdevuma līguma noslēgšanas izvēlēties izdevīgāku piedāvājumu.

¹²⁴ Patērētāju tiesību aizsardzības likums, 8.⁵ panta divpadsmitā daļa.

¹²⁵ Apdrošināšanas līguma likums, 36. panta sestā daļa.

¹²⁶ Turpat.

¹²⁷ Saeima, "Grozījumi Patērētāju tiesību aizsardzības likumā (anotācija)". Pieejams: <https://titania.saeima.lv/LIVS14/SaeimaLIVS14.nsf/0/9D2D015C94E4319FC2258A850043C25D?OpenDocument>.

¹²⁸ Dienas Bizness, "Pieņem likumu grozījumus hipotekārās pārkreditēšanās vienkāršošanai". Pieejams: <https://www.db.lv/zinas/pienem-likumu-grozijumus-hipotekaras-parkreditesanas-vienkarsosana-515172>.

¹²⁹ Saeima, "Grozījumi Patērētāju tiesību aizsardzības likumā (anotācija)". Pieejams: <https://titania.saeima.lv/LIVS14/SaeimaLIVS14.nsf/0/9D2D015C94E4319FC2258A850043C25D?OpenDocument>.

- 198 Atsevišķi tirgus dalībnieki norāda, ka būtiskākais patērētāju ieguvums ir tieši pārkreditēšanās izmaksu samazinājums un atsevišķu maksājumu atcelšana vai ierobežošana. Tādējādi grozījumi pēc būtības ir vērsti uz tādu šķēršļu novēršanu, kas iepriekš varēja atturēt patērētāju no pārkreditēšanās arī situācijās, kad tirgū bija pieejami labvēlīgāki nosacījumi. Vienlaikus atsevišķi tirgus dalībnieki norāda, ka pārkreditēšanas process arī pirms grozījumu spēkā stāšanās neesot bijis īpaši sarežģīts, tādēļ tiek aktualizēts jautājums par normatīvās ieviešanas nepieciešamību civiltiesiskajās attiecībās un tirgus mehānismos. Šādi apsvērumi norāda uz risku, ka normatīvais regulējums var radīt blakusefektus, ja tas nav pietiekami precīzi mērķēts uz identificēto tirgus nepilnību.
- 199 Tirgus dalībnieki norāda arī uz grozījumu īstenošanas praktiskajiem izaicinājumiem un administratīvā sloga pieaugumu. Pēc grozījumu spēkā stāšanās ir pieaudzis operacionālais noslogojums, jo patērētāji aktīvāk vēršas kredītiestādēs ar pārkreditēšanas vai procentu likmju pārskatīšanas jautājumiem, savukārt kredītiestāžu cilvēkresursu kapacitāte ir ierobežota. Atsevišķi tirgus dalībnieki norāda arī uz problemātiku situācijās, kad patērētājam ir vairākas saistības, kuras nodrošinātas ar vienu un to pašu nekustamo īpašumu. To ieskatā normatīvais risinājums ne vienmēr nodrošina vienkāršu un konsekventu ķīlas tiesību pārkārtošanu sarežģītākās nodrošinājumu struktūrās, kas praksē var radīt atšķirīgu pieeju zemesgrāmatu lēmumos un palielināt procesa nenoteiktību.
- 200 Vienlaikus nozares pārstāvji norāda, ka normatīvo grozījumu izstrādē bija iespējams izvēlēties vēl mērķtiecīgāku pieeju pārkreditēšanās procesa vienkāršošanai. Kā piemērs tiek minēta iespēja noteikt, ka ķīlas pārgrozīšanai noteiktos gadījumos pietiktu ar droša elektroniskā paraksta izmantošanu, samazinot procesa izmaksas un laika patēriņu. Nozare tāpat norāda, ka likumdevējs primāri reglamentējis standarta pārkreditēšanās gadījumus, lai gan regulējums potenciāli varēja aptvert arī citus pārkreditēšanās modeļus, tostarp pārkreditēšanos ar pirkumu. Nozares ieskatā nepietiekama procesuālā skaidrība šādos gadījumos var saglabāt ar darījumu saistītās izmaksas un tiesisko nenoteiktību.
- 201 Nozares pārstāvji vērš uzmanību arī uz neskaidrībām atsevišķos specifiskos pārkreditēšanās gadījumos, piemēram, pārkreditēšanās ar aizdevuma summas palielinājumu vai pēc vienošanās noslēgšanas par labprātīgu tiesas sprieduma izpildi. Tas var radīt atšķirīgu interpretāciju un piemērošanas praksi, līdz ar to saglabājot tiesiskās noteiktības trūkumu noteiktās situācijās. Nozare papildus vērš uzmanību uz normatīvi noteiktā maksimālā līguma termiņa problemātiku pārkreditēšanās kontekstā. Nozares ieskatā praksē var veidoties situācijas, kurās iegūstošā kredītiestāde var piedāvāt zemāku ikmēneša maksājumu, pagarinot kredīta termiņu, savukārt līdzšinējai kredītiestādei var būt ierobežotas iespējas izteikt līdzvērtīgu pretpiedāvājumu esošā līguma ietvaros.
- 202 Nozare norāda, ka minētā pieprasījuma koncentrācija noteiktā laika posmā ir radījusi papildu administratīvo slogu pieteikumu izskatīšanai, kā rezultātā var paildzināties jaunu kredītu pieteikumu izskatīšana. Tas ir nozīmīgs aspekts tirgus darbības efektivitātes un patērētāju labklājības vērtējumā. KP neuzskata šo argumentu par pietiekami pamatotu, lai secinātu, ka pārkreditācijas gadījumu skaits praksē šobrīd radītu būtisku ietekmi uz kredītiestāžu darbību. Uz to norāda arī LB dati un patērētāju aptaujā apkopotā informācija (skat. 3.2. nodaļu). Līdz ar to KP secina, ka papildu administratīvais slogs, kas šobrīd var rasties saistībā ar pārkreditācijas pieteikumu izskatīšanu, ir neliels un tam nevajadzētu būtiski ietekmēt kredītiestāžu darbības efektivitāti vai spēju apkalpot citus klientus.
- 203 Ņemot vērā tirgus dalībnieku sniegtos un nozares skaidrojumus, KP secina, ka minētie grozījumi pēc būtības ir vērsti uz klientu mobilitātes palielināšanu, mazinot ar pārkreditēšanos saistītās izmaksas un administratīvos šķēršļus, un tirgus

dalībnieku vērtējumā kopumā ir uzskatāmi par konkurenci veicinošiem hipotekārās kredītēšanas segmentā. Vienlaikus no atbildēm izriet arī riski, kas saistīti ar regulējuma praktisko piemērošanu sarežģītākās situācijās, ar administratīvā sloga pieaugumu kredītiestādēm un ar ārējiem faktoriem, kas var vājināt grozījumu mērķa sasniegšanu. Attiecīgi Tirgus uzraudzībā ir pamats turpināt vērtēt, vai minētie grozījumi faktiski palielina pārkreditēšanās apjomu un uzlabo patērētājiem pieejamos cenu un pakalpojuma nosacījumus, kā arī vai normatīvā regulējuma piemērošana praksē tiek nodrošināta vienvēidīgi un bez nepamatota procesa sarežģījuma.

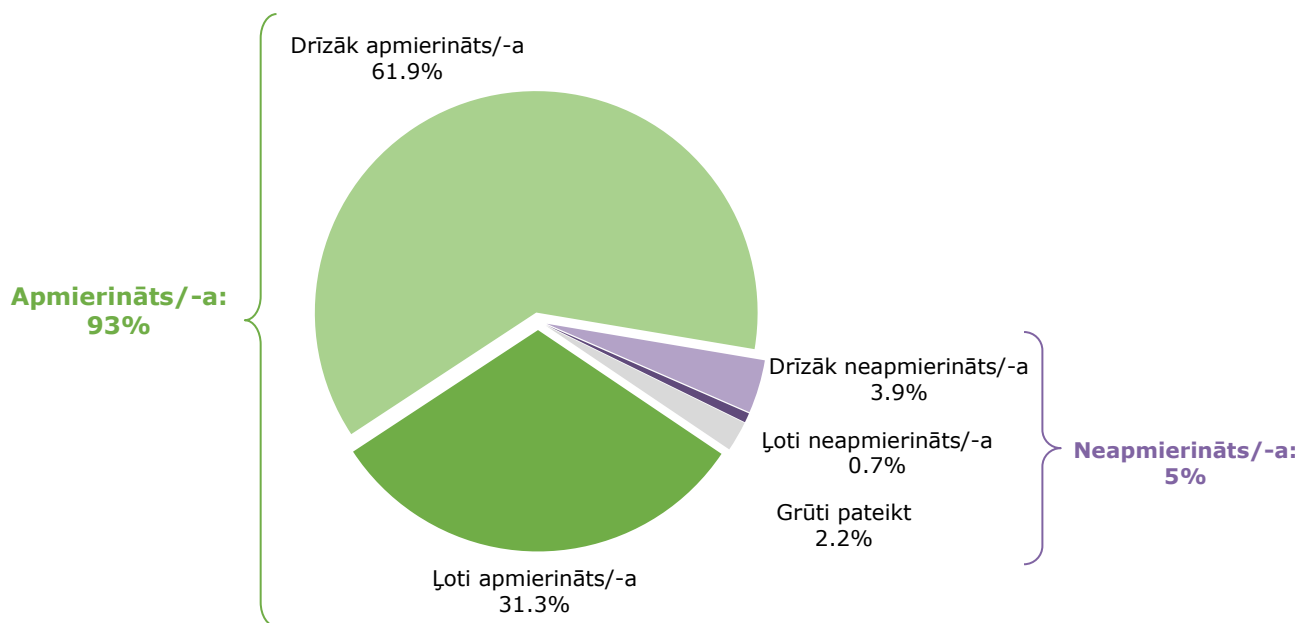
204 Lai iegūtu papildu informāciju par grozījumu faktisko ietekmi uz patērētāju mobilitāti un identificētu apstākļus, kas praksē var sekmēt vai kavēt pārkreditēšanos, KP Tirgus uzraudzībā veica arī patērētāju aptauju. Aptaujas mērķis bija noskaidrot patērētāju rīcību, pieredzi un uztveri attiecībā uz kredītiestādes maiņu, pārkreditēšanās iespējām un to ierobežojošiem faktoriem kredītiestāžu sektorā.

3.2. Patērētāju aptaujas rezultāti un dati par pārkreditēšanos

205 KP, piesaistot tirgus un sabiedriskās domas pētījumu centru SKDS, laikposmā no 2025. gada 25. jūlija līdz 2025. gada 4. augustam veica patērētāju aptauju par patērētāju mobilitāti un to ierobežojošajiem apstākļiem kredītiestāžu sektorā. Aptaujā piedalījās 1807 Latvijas pastāvīgie iedzīvotāji vecumā no 18 gadiem, kuriem ir kredītiestādes konts (turpmāk – respondenti).

206 Aptaujas rezultāti liecina, ka iedzīvotāji kopumā ir apmierināti ar savu pamata kredītiestādi (t.i., kredītiestādi, caur kuru notiek lielākā finanšu plūsma). 93% respondentu norādīja apmierinātību ar pamata kredītiestādi, tostarp aptuveni 31% – ļoti apmierināti. Apmierinātības līmenis ir augsts arī lielāko tirgus dalībnieku klientu vidū (Revolut – 100% (50% ļoti apmierināti), Swedbank – 95% (33%), SEB – 94% (28%), Citadele – 91% (32%), Luminor – 89% (20%)). Neapmierināto klientu īpatsvars kopumā ir zems (aptuveni 5%), kas norāda uz pozitīvu klientu pieredzi neatkarīgi no klienta sociāldemogrāfiskā profila vai izmantoto pakalpojumu klāsta.

Kopumā ņemot, cik apmierināts/-a Jūs esat ar savu galveno banku?

Bāze: visi respondenti,
n=1807

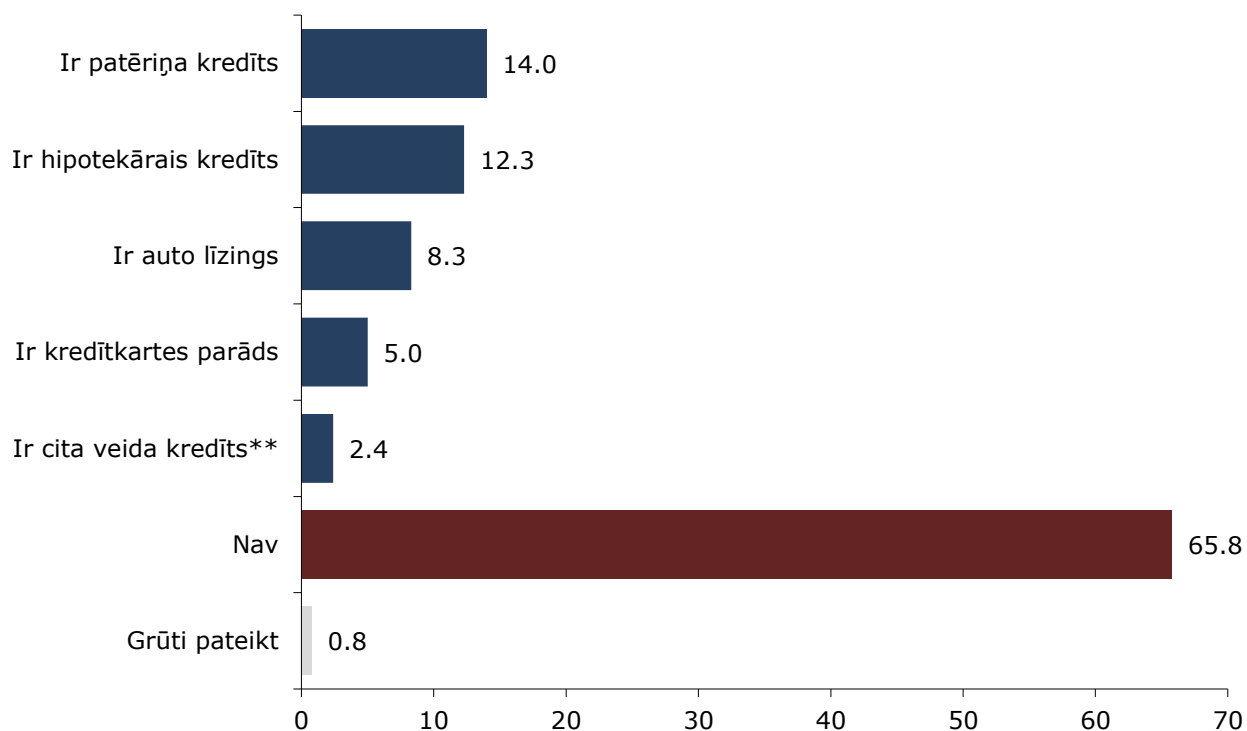
10. attēls. Pamatbanka un tās vērtējums (%)

Avots: SKDS patērētāju aptaujas rezultāti

- 207 Vienlaikus 73% respondentu norādīja, ka savas pamata kredītiestādes pakalpojumus izmanto ilgāk nekā 10 gadus, kas liecina par augstu klientu lojalitāti un zemu mobilitāti. Piemēram, Swedbank un SEB klientu vidū aptuveni 80% respondentu norādīja, ka izvēlēto kredītiestādi izmanto ilgāk nekā 10 gadus. Tikai aptuveni 12% respondentu ir nomainījuši pamata kredītiestādi, tostarp 2% – pēdējo divu gadu laikā. Vienlaikus aptuveni 34% respondentu norādīja, ka būtu gatavi mainīt pamata kredītiestādi, ja cita kredītiestāde piedāvātu ievērojami labākus nosacījumus (Revolut klientu vidū – 50%, Luminor – 42%, Citadele – 37%, SEB – 32%, Swedbank – 31%).
- 208 Respondenti kā galvenos iemeslus palikšanai pie esošās pamata kredītiestādes norādīja gan vēsturisku izvēli un lojalitāti, gan arī pakalpojumu ērtumu un izmaksu apsvērumus. 81% respondentu norādīja, ka kredītiestādi izvēlējušies sen un līdz šim nav bijis pietiekama pamata to mainīt. Kā citi būtiski faktori minēti: ērti digitālie risinājumi (23%), bankomātu pieejamība (21%), izdevīgi finanšu nosacījumi (17%), filiāles pieejamība ērtā atrašanās vietā (9%), kā arī personalizēti piedāvājumi (6%).
- 209 Minētie izvēles kritēriji saskan ar respondentu norādītajām prioritātēm kredītiestāžu pakalpojumu izmantošanā: 89% respondentu kā būtisku atzīst ērtu digitālo platformu un mobilo lietotni, un tikpat daudz – bankomātu pieejamību. Zemākas pakalpojumu izmaksas (komisijas, procentu likmes un citi nosacījumi) kā būtisku priekšrocību norādīja 87%, savukārt fiziski pieejamu filiāli klātienē apkalpošanai – 68%. Kopumā respondentu izvēli lielā mērā nosaka inerces (lojalitātes) faktors, bet galvenie konkurences parametri, kas varētu ietekmēt kredītiestādes maiņu, ir digitālie risinājumi, pieejamība un cenu nosacījumi.

210 Lielai daļai respondentu pārkreditēšanās jautājums nav aktuāls, jo 66% norādīja, ka viņiem nav aktīvu kredītsaistību.

Vai Jums šobrīd ir kāds aktīvs kredīts?

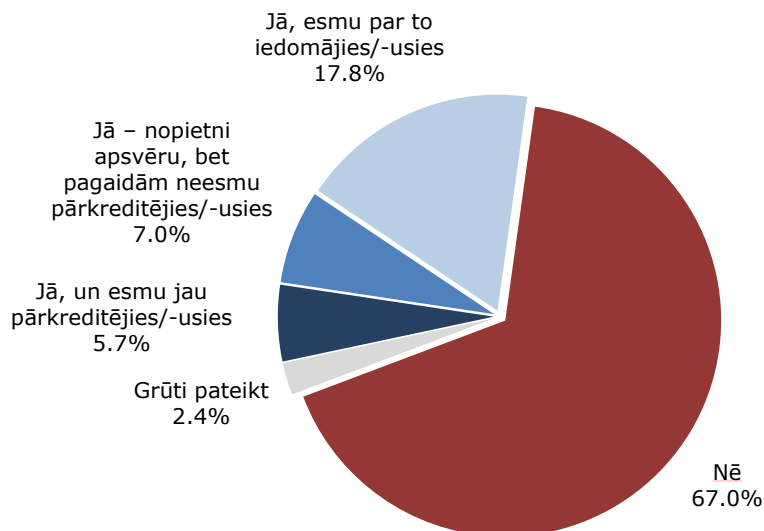
Bāze: visi respondenti, n=1807

11. attēls. Kredītu esamība un pārkreditēšana (%)

Avots: SKDS patērētāju aptaujas rezultāti

211 Starp respondentiem ar kredītsaistībām pārkreditēšanās praksē tiek izmantota reti: 21% norādīja, ka ir vērsušies pie esošās kredītiestādes ar lūgumu uzlabot kredīta nosacījumus (piemēram, samazināt procentu likmi), savukārt pārkreditēties pie cita kredīta devēja ir lēmuši 6%. Lielākā daļa (67%) nav apsvēruši pārkreditēšanos, 18% par to ir domājuši, bet 7% to nopietni apsver. Tas norāda, ka aizņēmēji salīdzinoši reti aktīvi meklē izdevīgākus kredīšanas nosacījumus citās kredītiestādēs. Galvenie iemesli pārkreditēšanās neīstenošanai ir laika trūkums piedāvājumu izpētei (37%), informācijas trūkums par procesu un iespējām (31%), apmierinātība ar esošajiem nosacījumiem (26%) un nevēlēšanās uzņemties ar nosacījumu maiņu saistīto nenoteiktību (16%). Minētais norāda, ka informācijas asimetrija un ar pārkreditēšanos saistītās izmaksas, tostarp laika izmaksas, ir būtiski faktori, kas ierobežo kredītņēmēju mobilitāti.

Vai Jūs esat apsvēris/-usi pārkreditēties pie citas bankas uz izdevīgākiem nosacījumiem?

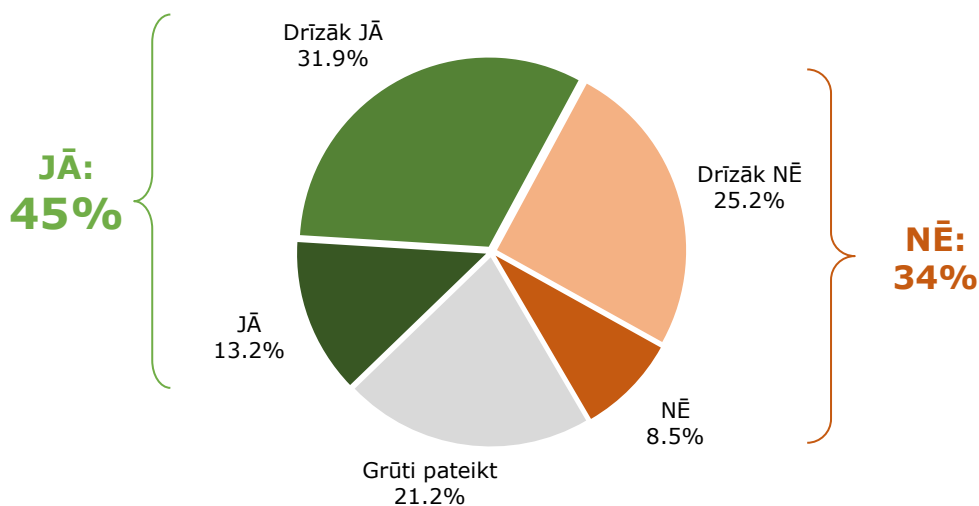
Bāze: respondenti, kuriem ir aktīvs kredīts, n=613

12. attēls. Kredītu esamība un pārkreditēšana (%)

Avots: SKDS patērētāju aptaujas rezultāti

212 Respondentu vērtējums par konkurences intensitāti kredītiestāžu sektorā ir dalīts: 45% uzskata, ka konkurence ir pietiekama, bet aptuveni 34% to neuzskata par pietiekamu, tostarp 9% norāda, ka konkurence ir ļoti vāja. Pārējie respondenti pauda neitrālu viedokli vai nesniedza atbildi.

Vai, Jūsprāt, Latvijā starp bankām pastāv pietiekama konkurence?

Bāze: visi respondenti, n=1807

13. attēls. Banku konkurences vērtējums (%)

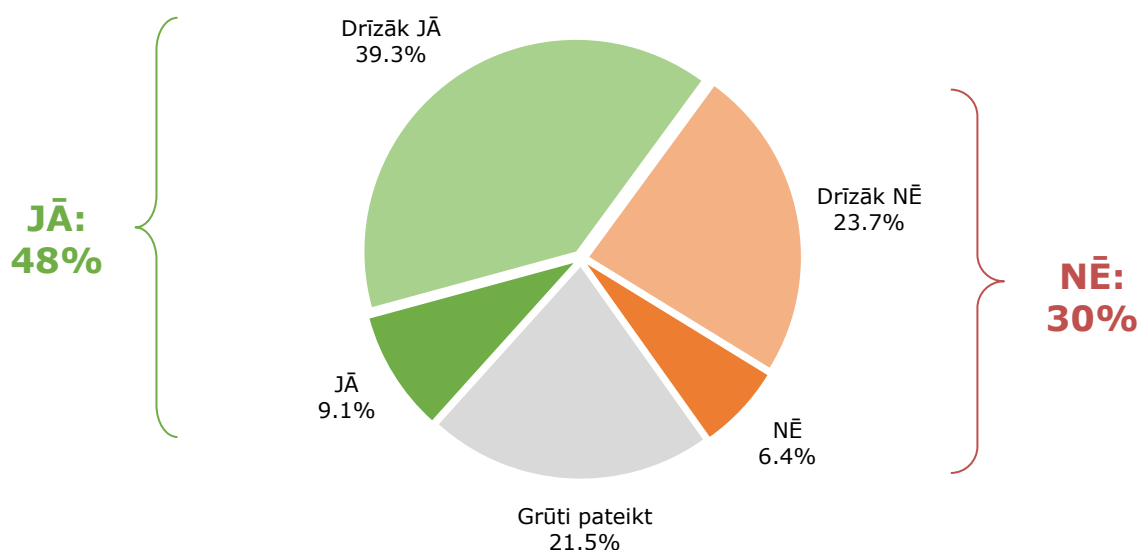
Avots: SKDS patērētāju aptaujas rezultāti

213 Kredītiestāžu piedāvājumu salīdzināmība un caurskatāmība arī tiek vērtēta neviennozīmīgi: 48% respondentu piekrīt, ka piedāvājumus ir viegli salīdzināt, savukārt 30% uzskata, ka pastāv grūtības salīdzināt dažādu kredītiestāžu

pakalpojumus un nosacījumus. Tas var liecināt par informācijas pieejamības un salīdzināmības ierobežojumiem, kas potenciāli samazina efektīvas konkurences spiedienu un patērētāju spēju izvēlēties sev ekonomiski izdevīgāko piedāvājumu.

- 214 KP vienlaikus norāda, ka attiecībā uz ar maksājumu kontiem saistīto pakalpojumu cenām patērētājiem ir pieejams PTAC uzturētais maksājumu pakalpojumu tarifu salīdzināšanas rīks¹³⁰, kurā iespējams salīdzināt maksājumu pakalpojumu sniedzēju piemērotās maksas par biežāk izmantotajiem ar maksājumu kontiem saistītajiem pakalpojumiem, tostarp konta atvēršanu un uzturēšanu, maksājumiem, maksājumu karšu lietošanu un skaidras naudas izmaksu.

Nemot vērā gan Jūsu pieredzi, gan visu ko Jūs par to zināt, vai, Jūsprāt, banku piedāvājumus ir viegli salīdzināt?

Bāze: visi respondenti,
n=1807

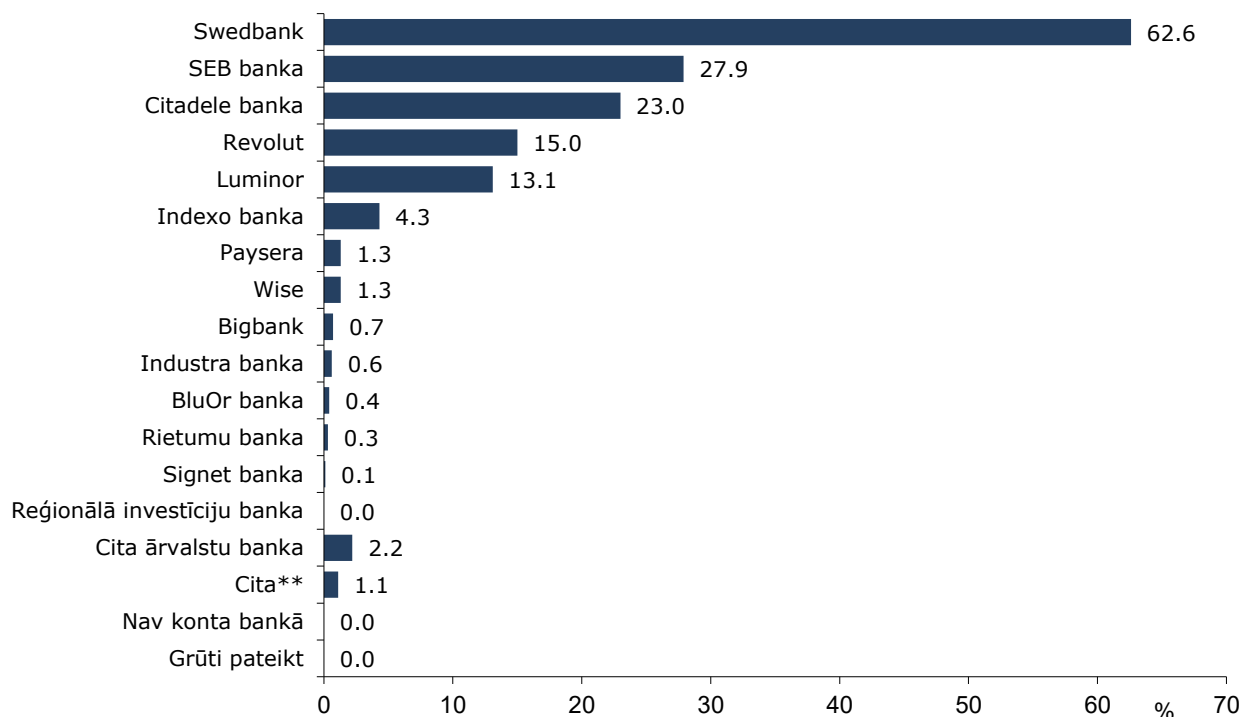
14. attēls. Banku maiņas procesa vērtējums (%)

Avots: SKDS patērētāju aptaujas rezultāti

- 215 Aptaujas dati liecina, ka 63% respondentu ir konts Swedbank (kā vienīgā vai pamata kredītiestāde – 52%), 28% – SEB bankā (kā vienīgā vai pamata kredītiestāde – 20%), 23% – Citadele (kā vienīgā vai pamata kredītiestāde – 5%), 15% – Revolut (kā vienīgā vai pamata kredītiestāde – 2%), 13% – Luminor (kā vienīgā vai pamata kredītiestāde – 9%), 4% – Indexo (kā vienīgā vai pamata kredītiestāde – 0,4%). Citas kredītiestādes minētas retāk. 61% respondentu norādīja, ka viņiem ir tikai viens konts Latvijā licencētā kredītiestādē, 1% – ka vienīgais konts ir Latvijā nelicencētā kredītiestādē, bet 38% – ka viņiem ir vairāki kredītiestādes konti. Vienlaikus 17% respondentu norādīja, ka viņiem ir konts arī Latvijā nelicencētā finanšu pakalpojumu sniedzējā.

Kurās kredītiestādēs Jums kā privātpersonai ir atvērts bankas konts (norēķinu, algas, uzkrājumu, vērtspapīru konts, u.c.)?

¹³⁰ PTAC, "Informācija par maksu, ko piemēro ar maksājumu kontiem saistītiem pakalpojumiem (EUR valūtā), un to salīdzināšana". Pieejams: <https://konti.ptac.gov.lv/>.

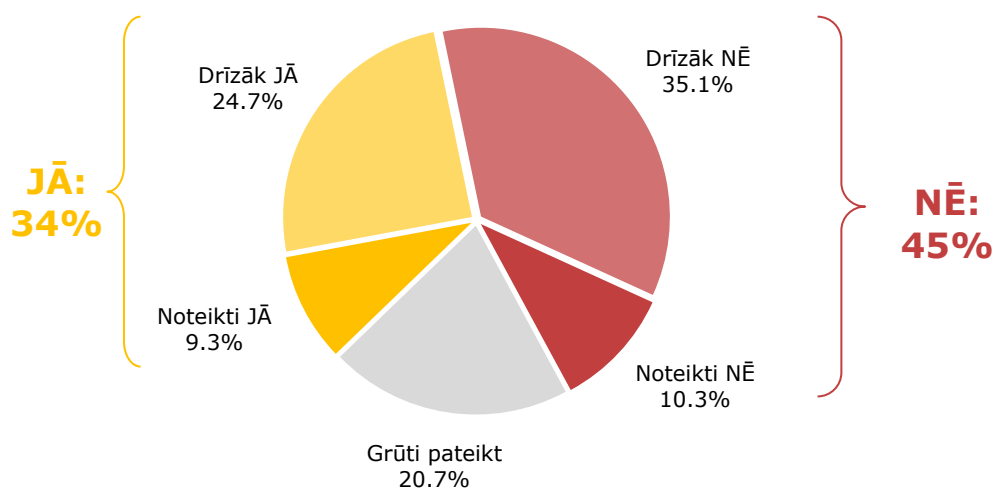
Bāze: visi respondenti, n=1807

15. attēls. Latvijas kredītiestādēs atvērtie banku konti (%)

Avots: SKDS patērētāju aptaujas rezultāti

216 Apkopojot aptaujas rezultātus, secināms, ka patērētāju apmierinātība ar to pamata kredītiestādi kopumā ir augsta, bet kredītiestādes maiņas faktiskā izplatība ir zema, kas norāda uz ierobežotu klientu mobilitāti un salīdzinoši vāju konkurences spiedienu no patērētāju "pārslēgšanās" puses. Vienlaikus aptaujas rezultāti liecina, ka pastāv noteikta "nosacītā mobilitāte", proti, daļa patērētāju būtu gatavi mainīt pamata kredītiestādi, ja tirgū tiktu piedāvāti labvēlīgāki nosacījumi. Tas norāda, ka konkurence starp kredītiestādēm klientu piesaistei varētu tikt pastiprināta, ja tiktu mazināti pārslēgšanās šķēršļi un uzlabota piedāvājumu salīdzināmība.

Ja kāda cita banka Jums piedāvātu labākus nosacījumus, vai Jūs mainītu savu pamata banku?

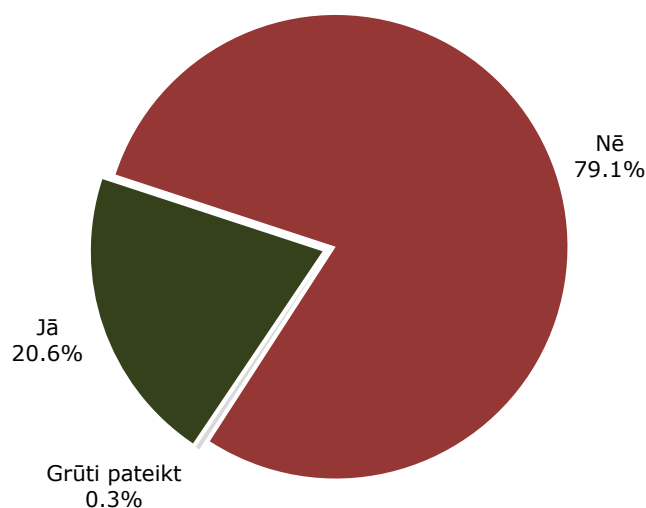
Bāze: visi respondenti,
n=1807

16. attēls. Pamatbanka un tās vērtējums (%)

Avots: SKDS patērētāju aptaujas rezultāti

- 217 Tāpat aptaujas rezultāti liecina, ka patērētāju izvēli par labu konkrētai pamata kredītiestādei pārsvarā nosaka tādi faktori, kā vēsturiska izvēle un lojalitāte. Savukārt kredītiestādes nomaļu potenciāli varētu ietekmēt konkurences parametri, kas saistīti ar cenu nosacījumiem (komisijas maksas, procentu likmes), digitālo risinājumu kvalitāti un pakalpojumu pieejamību (tostarp bankomātu un filiāļu tīkls).
- 218 Vienlaikus patērētāju sniegtie vērtējumi par kredītiestādes maiņas procesa vienkāršību un piedāvājumu salīdzināmību norāda uz iespējamiem informācijas pieejamības un salīdzināmības ierobežojumiem. Šādi ierobežojumi var palielināt patērētāju darījumu izmaksas, tostarp "laika izmaksas", tādējādi kavējot efektīvas konkurences spiediena veidošanos.
- 219 Attiecībā uz kredītsaistību pārkreditēšanu aptaujas dati liecina, ka lielai daļai patērētāju šis jautājums nav aktuāls, savukārt patērētājiem ar kredītsaistībām pārkreditēšanās prakse ir ierobežota. Tas norāda, ka arī kreditēšanas segmentā patērētāju mobilitāti var ietekmēt pārslēgšanās šķēršļi, tostarp informācijas trūkums, laika resursu ierobežojumi un riska uztvere par nosacījumu maiņu.

Vai Jūs esat prasījis/-usi esošajai bankai uzlabot kredīta nosacījumus, piemēram, samazināt kredīta likmi?

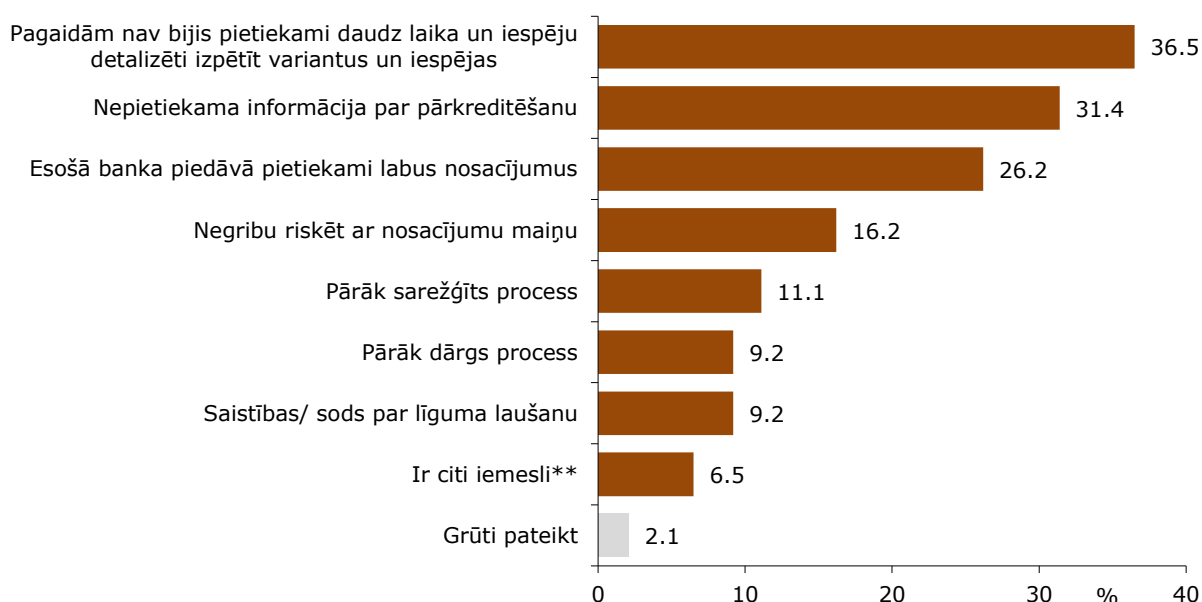
Bāze: respondenti, kuriem ir aktīvs kredīts, n=613

17. attēls. Kredītu esamība un pārkreditēšana (%)

Avots: SKDS patērētāju aptaujas rezultāti

220 Aptaujā identificētie iemesli, kuru dēļ patērētāji nepārkreditējas, pēc būtības atbilst tipiskiem mobilitāti ierobežojošiem faktoriem: informācijas asimetrijai un ar pārkreditēšanos saistītajām izmaksām, tostarp administratīvajām un laika izmaksām. Šie faktori var mazināt patērētāju spēju disciplinēt tirgus dalībniekus ar pāreju pie alternatīva pakalpojuma sniedzēja.

Kāpēc Jūs līdz šim neesat pārkreditējies/-usies citā kredītiestādē?

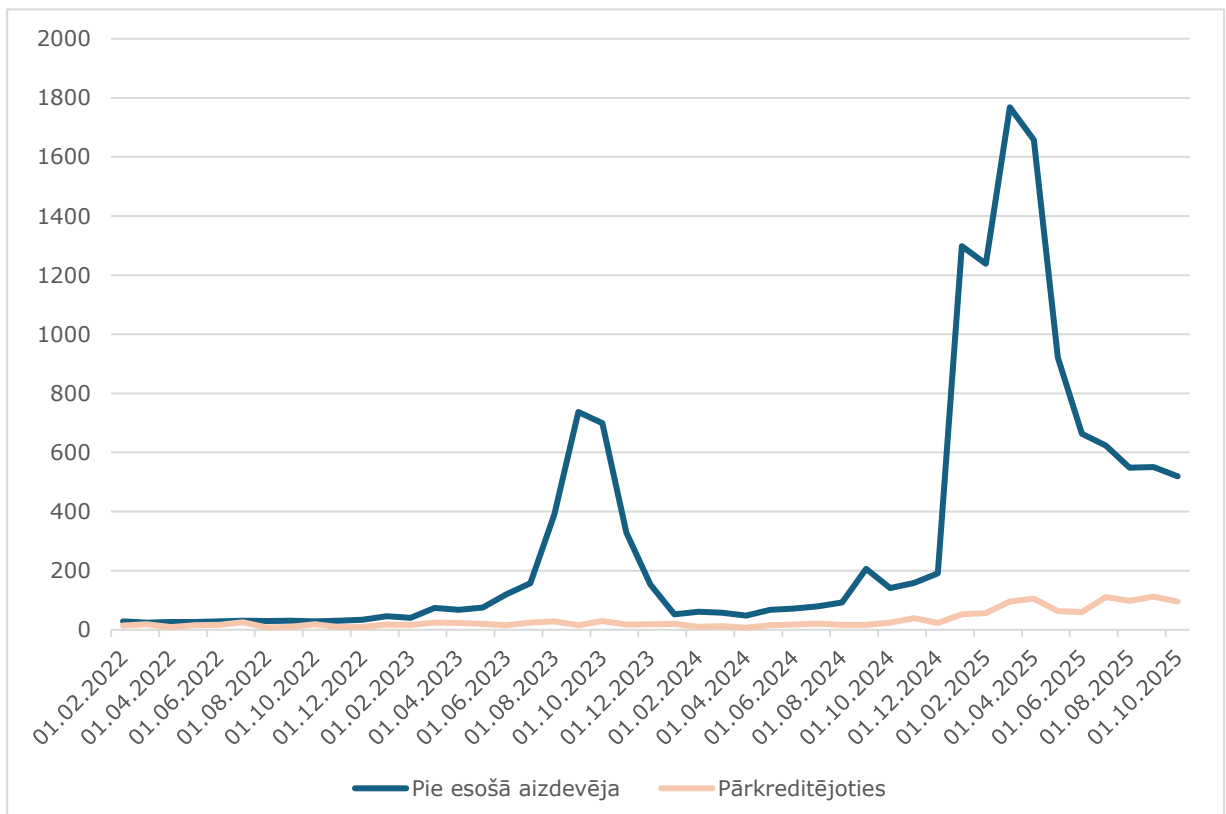

Bāze: respondenti, kuri ir apsvēruši domu pārkreditēties pie citas bankas uz izdevīgākiem

18. attēls. Kredītu esamība un pārkreditēšana (%)

Avots: SKDS patērētāju aptaujas rezultāti

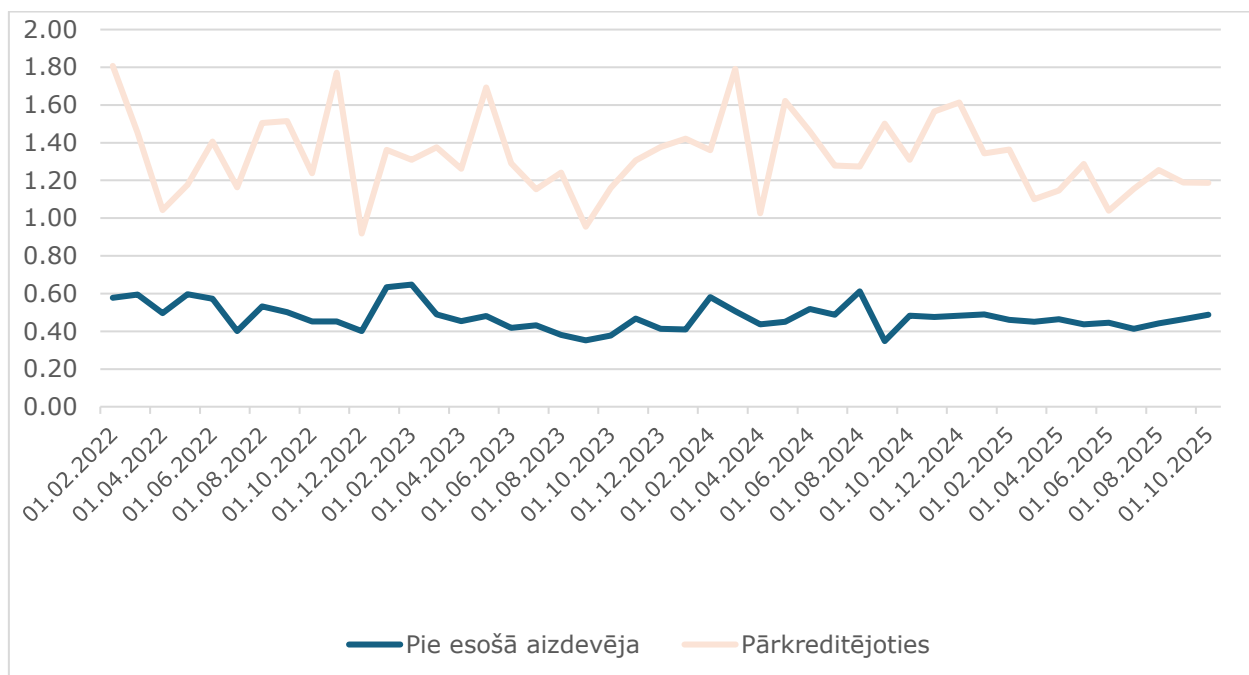
- 221 Aptaujas rezultāti par kontu struktūru norāda, ka būtiskai patērētāju daļai finanšu pakalpojumu izmantošana ir koncentrēta vienā kredītiestādē, vienlaikus pastāv arī patērētāju segments, kas paralēli izmanto vairākus pakalpojumu sniedzējus (tostarp *fintech*). Šāda paralēla pakalpojumu izmantošana var samazināt pārslēgšanās šķēršļus un ilgtermiņā veicināt augstāku mobilitāti, kas savukārt var pastiprināt konkurences spiedienu banku sektorā.
- 222 Vērtējot saikni starp klientu mobilitāti un konkurences apstākļiem, būtiska nozīme ir tam, vai patērētāji praksē spēj salīdzināt alternatīvus piedāvājumus, mainīt pakalpojuma sniedzēju vai panākt labvēlīgākus nosacījumus pie esošā aizdevēja. No konkurences viedokļa augstāka klientu mobilitāte parasti liecina par zemākiem pārslēgšanās šķēršļiem un spēcīgāku konkurences spiedienu starp kredītiestādēm, savukārt zema mobilitāte var liecināt par augstiem pārslēgšanās šķēršļiem, informācijas asimetriju un ierobežotām iespējām efektīvi salīdzināt tirgū pieejamos piedāvājumus, kā arī par citiem šķēršļiem pārkreditēšanai un pakalpojuma sniedzēja maiņai.
- 223 Apskatot datus, kas apkopoti 19. attēlā, secināms, ka lielākā daļa kredītņēmēju, kuri veikuši pievienotās procentu likmes samazinājumu, to ir īstenojuši pie esošā aizdevēja, nevis pārkreditējoties. Tomēr novērojams, ka laika periodā no 2022. līdz 2025. gadam pakāpeniski ir pieaudzis arī pārkreditēšanās gadījumu skaits. KP norāda, ka šie dati sniedz sākotnēju ieskatu hipotekāro kredītņēmēju rīcībā un pārkreditēšanās aktivitātē analizētajā periodā. Datu interpretācijā ņemams vērā, ka daļa no perioda attiecas uz laiku pirms atvieglotā hipotekāro kredītu pārkreditēšanās regulējuma pilnīgas piemērošanas, kā arī uz periodu, kurā darbojās hipotekārā kredīta ņēmēju aizsardzības nodevas mehānisms.
- 224 Atsevišķos mēnešos 2023. un 2025. gadā vērojams būtisks pievienotās procentu likmes samazinājumu skaita pieaugums vai samazinājums pie esošā aizdevēja, kas, visticamāk, atspoguļo īslaicīgas procentu likmju svārstības.

19. attēls. Hipotekāro kredītu skaits ar samazinātu pievienoto likmi pie esošā aizdevēja un pārkreditējoties, 2022. līdz 2025. gada dati

Avots: LB dati un aprēķini

- 225 Apskatot datus, kas apkopoti 20. attēlā, secināms, ka pievienotās procentu likmes samazinājuma apmērs pārkreditējoties ir būtiski lielāks nekā gadījumos, kad kredītņēmējs veic likmes samazinājumu pie esošā aizdevēja. 2025. gadā likmes samazinājums pie esošā aizdevēja ir bijis vidēji 0,46%, savukārt pārkreditējoties 0,75%.

20. attēls. Pievienotās procentu likmes samazinājums pie esošā aizdevēja un pārkreditējoties, 2022. līdz 2025. gads

Avots: LB dati un aprēķini

- 226 Pārkreditēšanās gadījumā aizdevēji ir ieinteresēti jaunu klientu piesaistē, tādējādi piedāvājot zemāku pievienoto procenta likmi nekā esošā kredītiestāde. Savukārt esošie aizdevēji biežāk piemēro mērenākus likmes samazinājumus, tādējādi nodrošinot esošajiem klientiem pietiekamu nosacījumu uzlabošanu, lai samazinātu to vēlmi pēc pārkreditēšanās.
- 227 Kopumā secināms, ka kredītņēmēju aktivitāte pārkreditēšanās jomā joprojām ir salīdzinoši zema, lai gan pārkreditēšanās vidēji nodrošina lielāku pievienotās procentu likmes samazinājumu. Tas norāda uz ierobežotu klientu mobilitāti arī hipotekārās kredītēšanas segmentā.

3.3. Par nepieciešamību ieviest līdzvērtīgu regulējumu arī komersantu saistību atvieglotai pārfinansēšanai

- 228 Šī nodaļa izstrādāta, ņemot vērā, ka publiskajā telpā ir aktualizēts jautājums par pārkreditēšanās un pārfinansēšanas nosacījumu turpmāku pilnveidošanu, tostarp attiecībā uz juridiskām personām. LB publiski norādījusi, ka līdztekus jau īstenotajai hipotekāro kredītu pārkreditēšanas vienkāršošanai izstrādes stadijā ir

arī juridisko personu pārkreditēšanas regulējuma vienkāršošana¹³¹. Ņemot vērā, ka šādas iespējamās izmaiņas var ietekmēt pārslēgšanās šķēršļus, kredītiestāžu konkurenci par komersantu klientiem un finansējuma nosacījumu veidošanos tirgū, KP uzskatīja par nepieciešamu apkopot tirgus dalībnieku un nozares pārstāvju viedokļus un veikt pirmšķietamu izvērtējumu par līdzvērtīga regulējuma ieviešanas iespējamo ietekmi uz konkurences apstākļiem.

- 229 KP, izvērtējot tirgus dalībnieku un nozares pārstāvju viedokļus par iespējamu līdzvērtīga regulējuma ieviešanu komersantu saistību atvieglošanai pārfinansēšanai, konstatē, ka viedokļi būtiski atšķiras atkarībā no tirgus dalībnieku vērtējuma par komersantu kreditēšanas specifiku, līdzšinējās pārkreditēšanās prakses efektivitāti un iespējamās izmaksu pārdales ietekmi uz finanšu pakalpojumu cenu veidošanos.
- 230 Atsevišķi tirgus dalībnieki uzskata, ka komersantiem jau šobrīd nav būtisku šķēršļu pārkreditēt saistības, līdz ar to analogiska regulējuma ieviešana pati par sevi varētu nebūt izšķiroša konkurences intensitātes palielināšanai. Šajā skatījumā tiek uzsvērts, ka komersanti bieži izmanto vairāku finanšu pakalpojumu sniedzēju pakalpojumus, savukārt pēc aizdevumu termiņa beigām var salīdzinoši vienkārši pāriet pie cita kreditora. Vienlaikus vairāki tirgus dalībnieki norāda, ka konkurenci praksē var ierobežot tieši komersantu aizdevumu pirmstermiņa atmaksas vai refinansēšanas komisijas maksas, kas atsevišķos gadījumos pārkreditēšanos padara ekonomiski neizdevīgu. Šādā veidā atvieglota kārtība komersantiem pārkreditēt saistības tiek vērtēta kā instruments, kas varētu paplašināt izvēles iespējas, veicināt cenu konkurenci un uzlabot finansējuma nosacījumus.
- 231 Citi tirgus dalībnieki uzsver, ka atvieglota pārkreditēšanās var radīt konkurences spiedienu arī netiešā veidā, motivējot kredītiestādes nodrošināt konkurētspējīgāku cenu politiku, pakalpojumu kvalitāti un procesa ātrumu. Vienlaikus vairāki tirgus dalībnieki norāda uz risku, ka normatīvi noteikta bezatlīdzības vai būtiski ierobežota pirmstermiņa pārkreditēšanās iespēja var radīt izmaksu pārdales efektu un rezultētīs augstākās aizdevuma izsniegšanas komisijās. To ieskatā komersantu finansēšanā klienta risku izvērtēšana un nodrošinājumu strukturēšana ir resursietilpīga, un kredītiestādēm jābūt iespējai atgūt ar aizdevuma izsniegšanu saistītās sākotnējās izmaksas.
- 232 Atsevišķi tirgus dalībnieki norāda arī uz likviditātes un naudas plūsmas plānošanas aspektiem, uzsverot, ka masveida pirmstermiņa atmaksu gadījumā kredītiestādei var veidoties būtisks likviditātes pārpalikums situācijā, kad tā turpina segt piesaistīto resursu izmaksas, bet vairs negūst attiecīgos procentu ieņēmumus no priekšlaicīgi dzēstajiem aizdevumiem.
- 233 Vairāki tirgus dalībnieki iebilst pret identiska regulējuma mehānisku pārnesei no patērētāju hipotekārās kreditēšanas uz komersantu segmentu, pamatojot to ar komersantu aizdevumu neviendabīgumu un darījumu strukturālo sarežģītību. Komersantu finansējums nereti ietver vairākus nodrošinājuma veidus, saistītu personu grupu finansēšanu, sindicētus aizdevumus, subordinācijas vienošanās un procentu likmju riska ierobežošanas instrumentus, tādēļ refinansēšana ir individuālu sarunu un risku pārdales process.
- 234 Atsevišķi tirgus dalībnieki norāda arī, ka cenu griestu vai komisiju elementu normatīva noteikšana var tikt uztverta kā iejaukšanās cenu veidošanas mehānismos. To ieskatā komersanti, atšķirībā no patērētājiem, nav īpašas aizsardzības subjekti, un komerciālas sarunas par cenu un līguma noteikumiem ir būtiska konkurences sastāvdaļa. Arī atsevišķi nozares pārstāvji uzskata, ka jebkādu komisiju vai cenu elementu regulācijas izmaksas un ietekme uz finanšu

¹³¹ Latvijas Banka, "Latvijas Banka aicina uzņēmumus piedalīties aptaujā par kredītu pieejamību". Pieejams: <https://www.bank.lv/aktualitates-banklv/zinas-un-raksti/jaunumi/17505-latvijas-banka-aicina-uznemumus-piedalities-aptauja-par-kreditu-pieejamibu-2>.

stabilitāti, it īpaši attiecībā uz sistēmiski nozīmīgām kredītiestādēm, var prasīt koordināciju un savlaicīgu izvērtējumu ar attiecīgajām uzraudzības institūcijām. Savukārt Fintech nozares pārstāvji norāda, ka tirgū kopumā negatīvi tiek vērtēti centieni tieši iejaukties cenu noteikšanas mehānismos, pilnībā aizliedzot vai būtiski ierobežojot komisijas maksas pirmstermiņa atmaksas vai refinansēšanas gadījumos. Vienlaikus tiek uzsvērts, ka praksē var pastāvēt nesamērīgas vai nekonsekventas komisiju aprēķināšanas metodikas, tādēļ būtu apsverams regulējums, kas mērķēts uz samērīguma un caurskatāmības nodrošināšanu, nevis uz pilnīgu aizliegumu.

- 235 KP piekrīt paustajai pozīcijai, ka tieša valsts iejaukšanās cenu noteikšanā, tostarp komisiju maksas elementu normatīvā fiksēšanā vai ierobežošanā, no konkurences viedokļa ir vērtējama piesardzīgi, jo cenu un citu atlīdzības elementu noteikšana parasti ir viens no konkurences instrumentiem tirgū. Līdz ar to šāda iejaukšanās būtu apsverama tikai tad, ja tā ir pienācīgi pamatota, patiesi nepieciešama, samērīga un nav identificējami citi, konkurenci mazāk ierobežojoši risinājumi attiecīgā mērķa sasniegšanai.
- 236 Atsevišķi tirgus dalībnieki uzsver, ka finansējumu komersantiem nodrošina ne tikai Latvijā reģistrētas kredītiestādes, bet arī citās EEZ valstīs reģistrētas kredītiestādes, starptautiskas finanšu institūcijas un citi kredītdevēji. Tādēļ, apsverot atvieglotu pārkreditēšanās kārtību, ir pamats izvērtēt regulējuma tvērumu un iespējamo ietekmi uz vienlīdzīgiem konkurences apstākļiem starp dažādiem finansētājiem. KP pievienojas viedoklim, ka šāda regulējuma attiecināšana tikai uz tām kredītiestādēm, kas īsteno savu komercdarbību Latvijā, varētu nostādīt tās nevienlīdzīgā situācijā salīdzinājumā ar tām kredītiestādēm, kuras finansējumu komersantiem piešķir ārpus Latvijas un uz kuriem līdzvērtīgs regulējums neattiektos. Šāda situācija var radīt atšķirīgu regulatīvo slogu savstarpēji konkurējošiem tirgus dalībniekiem un tādējādi mazināt konkurences spiedienu tirgū.
- 237 Nozares pārstāvju sniegtie viedokļi norāda uz divām savstarpēji līdzsvarojamām pieejām. No vienas puses, atvieglota pārkreditēšanās komersantiem varētu veicināt konkurenci, uzlabot finansējuma pieejamību un tirgus dinamiku. No otras puses, tiek uzsvērti riski finanšu sistēmas stabilitātei, izmaksu pārdalei, darījumu elastībai un grūtībām standartizēt neviendabīgus komersantu finansēšanas darījumus. Nozares pārstāvji norāda, ka komersantu aizdevumi no administratīvo izmaksu, riska izvērtējuma un nodrošinājumu reģistrācijas viedokļa parasti ir būtiski resursietilpīgāki nekā privātpersonu aizdevumi. Vienlaikus komersantu segmentā kredītiestādes konkurē ne tikai ar finansējuma cenu, bet arī ar pakalpojumu kopumu un strukturēšanas kvalitāti.
- 238 Vienlaikus KP ņem vērā LB pausto apsvērumu¹³², ka priekšlaicīgas atmaksas vai pārkreditēšanās komisijas maksa nav vērtējama kā patstāvīgs kredītiestādes sniegts finanšu pakalpojums, bet gan kā izmaksu elements, kas noteiktos gadījumos var kavēt klienta (šajā gadījumā komersanta) iespēju pāriet pie cita finansētāja. LB uzskata, ka šādas komisijas maksas aizliegšana vai ierobežošana nav pielīdzināma kredītiestādes pakalpojuma cenas regulēšanai, jo šāda regulējuma priekšmets nav atlīdzības noteikšana par finansējuma piešķiršanu vai kredītiestādes sniegto kredītiestādes pakalpojumu kā tādu. LB ieskatā šāds regulējums drīzāk būtu vērtējams kā klientu (šajā gadījumā komersantu) mobilitāti veicinošs instruments, kura mērķis ir mazināt pārslēgšanās izmaksas un šķēršļus, kas var ierobežot efektīvu konkurences spiedienu starp kredītētājiem. Attiecīgi priekšlaicīgas atmaksas vai pārkreditēšanās komisijas maksas ierobežošana pati par sevi nebūtu uzskatāma par tiešu iejaukšanos kredīta

¹³² Latvijas Bankas 05.05.2026. komentāri par Tirgus uzraudzības noslēguma ziņojumu.

procentu likmes vai citu būtisku kreditēšanas pakalpojuma cenas elementu noteikšanā, bet gan par iespējamu regulatīvu risinājumu klientu (šajā gadījumā komersantu) mobilitātes veicināšanai.

- 239 Ņemot vērā tirgus dalībnieku un nozares pārstāvju sniegtos skaidrojumus, KP secina, ka diskusija par atvieglotu komersantu saistību pārfinansēšanas regulējumu koncentrējas uz līdzsvaru starp konkurences veicināšanu un darījumu elastības, risku iecenojuma un finanšu stabilitātes apsvērumiem. No vienas puses, atbildēs identificēts potenciāls mazināt pārejas barjeras un stiprināt konkurenci par komersantu klientiem. No otras puses, tiek norādīts, ka cenu elementu ierobežošana var tikt iecenota jaunajos aizdevumos un var būt grūti piemērojama komersantu aizdevumu neviendabīguma dēļ.

Secinājumi

- 240 KP secina, ka privātpersonu klientu mobilitāte kredītiestāžu pakalpojumu tirgū Latvijā kopumā ir zema. Lai gan patērētāju apmierinātība ar pamata kredītiestādi ir augsta, kredītiestādes maiņas faktiskā izplatība ir ierobežota, kas norāda uz vāju konkurences spiedienu no patērētāju pārslēgšanās puses. KP secina, ka patērētāju mobilitāti būtiski ierobežo informācijas asimetrija un ar pakalpojuma sniedzēja maiņu saistītās izmaksas, tostarp laika izmaksas. Kontu pakalpojumu segmentā objektīvās maiņas izmaksas patērētājiem bez kredītsaistībām parasti nav augstas, tomēr mobilitāti mazina uztvere par kredītiestādes maiņu kā sarežģītu, laikietilpīgu un administratīvi apgrūtināšu procesu.
- 241 KP secina, ka patērētāju izvēli par labu konkrētai kredītiestādei nosaka ne tikai cenu nosacījumi, bet arī citi konkurences parametri, tostarp digitālo risinājumu kvalitāte, pakalpojumu lietošanas ērtums un bankomātu vai filiāļu pieejamība. Līdz ar to konkurence kredītiestāžu sektorā izpaužas gan cenu, gan kvalitātes un fiziskās pieejamības ziņā.
- 242 KP secina, ka normatīvie pasākumi, kas vērsti uz kontu maiņas procesa standartizāciju un hipotekārās pārkreditēšanās regulējuma pilnveidi, pēc to mērķa un tvēruma ir vērsti uz administratīvo šķēršļu un ar pakalpojuma sniedzēja maiņu saistīto izmaksu mazināšanu un līdz ar to principā ir uzskatāmi par konkurenci veicinošiem. Vienlaikus ir pamats turpināt vērtēt šo pasākumu faktiskos ietekmi uz klientu mobilitāti, cenu nosacījumiem un regulējuma vienveidīgu piemērošanu praksē.
- 243 KP secina, ka hipotekārās kreditēšanas segmentā kredītņēmēji biežāk panāk pievienotās procentu likmes samazinājumu pie esošā aizdevēja, nevis pārkreditējoties, tomēr pārkreditēšanās gadījumā vidējais pievienotās procentu likmes samazinājums ir būtiski lielāks. Tas norāda, ka pārkreditēšanās rada spēcīgāku konkurences spiedienu uz cenu nosacījumiem, vienlaikus tās faktiskajai izplatībai saglabājoties zemai.
- 244 KP secina, ka informācijas pieejamības un piedāvājumu salīdzināmības ierobežojumi mazina patērētāju spēju efektīvi izvērtēt tirgū pieejamos piedāvājumus un disciplinēt tirgus dalībniekus ar pāreju pie cita pakalpojuma sniedzēja. Tas savukārt vājina efektīvas konkurences spiedienu kredītiestāžu sektorā.
- 245 KP secina, ka, apsverot atvieglotu pārkreditēšanās kārtību komersantu segmentā, ir būtiski izvērtēt regulējuma tvērumu un tā ietekmi uz vienlīdzīgiem konkurences apstākļiem starp dažādiem finansētājiem. Regulējums, kas radītu atšķirīgu slogu Latvijā komercdarbību veicošām kredītiestādēm salīdzinājumā ar citās EEZ valstīs reģistrētiem finansētājiem, varētu mazināt konkurences spiedienu un radīt nevienlīdzīgus konkurences apstākļus tirgū. Tāpat tiek norādīts, ka valsts iejaukšanās cenu veidošanas mehānismos, tostarp komisijas maksas elementu

normatīvā noteikšanā vai ierobežošanā, no konkurences viedokļa vērtējama piesardzīgi, jo cenu un citu atlīdzības elementu noteikšana ir būtisks konkurences instruments tirgū. Šāda iejaukšanās apsverama tikai tad, ja tā ir pienācīgi pamatota, nepieciešama, samērīga un nav identificējami citi, konkurenci mazāk ierobežojoši līdzekļi attiecīgā mērķa sasniegšanai.

SECINĀJUMI UN PRIEKŠLIKUMI

Secinājumi

- 246 KP secina, ka Latvijā šobrīd darbojas 14 kredītiestādes un citu dalībvalstu kredītiestāžu filiāles, kuras ir tiesīgas pieņemt noguldījumus un savā vārdā izsniegt kredītus. Vienlaikus KP konstatē, ka 2024. gadā tirgū ir ienācis jauns tirgus dalībnieks Indexo, kas saņēma kredītiestādes licenci. KP ieskatā jauna tirgus dalībnieka ienākšana kredītiestāžu pakalpojumu tirgū ir vērtējama pozitīvi no konkurences viedokļa, jo tā var pastiprināt konkurences spiedienu uz esošajiem tirgus dalībniekiem.
- 247 KP secina, ka privātpersonu apkalpošanas segmentos tirgus struktūru pamatā nosaka četras lielākās kredītiestādes - Swedbank, SEB banka, Luminor un Citadele, kuru kopējā tirgus daļa ir īpaši augsta gan mājsaimniecību noguldījumu tirgū, gan mājokļa un patēriņa kreditēšanā. Īpaši izteikti tas konstatējams mājokļa kredītu segmentā, kur minētās kredītiestādes aptver gandrīz visu tirgu. Vienlaikus patēriņa kredītu segmentā vērojama salīdzinoši dinamiskāka tirgus attīstība, tostarp konstatējams TF Bank AB Latvijas filiāles straujš tirgus daļas pieaugums kopš 2021. gada, kas norāda uz jauna tirgus dalībnieka spēju nostiprināt pozīcijas šajā segmentā. Arī komersantu apkalpošanā tirgus struktūra ir koncentrēta, un nozīmīgākie tirgus dalībnieki ir Swedbank, SEB banka, Luminor un atsevišķos segmentos arī Citadele, kuru kopējā tirgus daļa komersantu kreditēšanā un noguldījumos ir augsta, lai gan salīdzinoši zemāka nekā privātpersonu segmentos. Minētais kopumā norāda, ka gan privātpersonu, gan komersantu apkalpošanā izšķiroša nozīme ir ierobežotam skaitam lielāko tirgus dalībnieku.
- 248 KP secina, ka kredītiestāžu pakalpojumu tirgū Latvijā pastāv augstas ienākšanas barjeras un būtiski šķēršļi esošo tirgus dalībnieku darbības paplašināšanai, ko veido normatīvā regulējuma un prudenciālās uzraudzības prasības, kā arī ievērojams finansiālais, organizatoriskais un administratīvais slogs. Vienlaikus KP nekonstatē, ka minētie šķēršļi paši par sevi būtu nepamatoti vai nesamērīgi, ciktāl tie ir objektīvi saistīti ar finanšu stabilitātes, noguldītāju aizsardzības, kredītiestāžu drošas un pārskatāmas darbības, kā arī pienācīgas risku pārvaldības nodrošināšanu.
- 249 Tāpat KP secina, ka kredītiestādēm piemērotais fiskālais slogs un nodokļu politikas neprognozējamība var mazināt Latvijas tirgus pievilcību potenciālajiem tirgus dalībniekiem, un tādēļ fiskālie pasākumi kredītiestāžu sektorā ir izvērtējami *ex ante*, tostarp no to ietekmes uz konkurences apstākļiem viedokļa. Vienlaikus, ja attiecīgie fiskālie pasākumi tiek attiecināti arī uz citiem finanšu pakalpojumu sniedzējiem, tostarp licencētiem patērētāju kreditēšanas pakalpojumu sniedzējiem, *ex ante* izvērtējumā būtu jāņem vērā arī šādu pasākumu iespējamā ietekme uz šo tirgus dalībnieku spēju radīt konkurences spiedienu kredītiestāžu sektoram, ciktāl šāda ietekme ir attiecināma uz kredītiestāžu tirgus konkurences spiedienu.
- 250 KP secina, ka kredītiestāžu sektorā Latvijā vairākos būtiskos pakalpojumu segmentos tirgus struktūra ir raksturojama ar augstu vai ļoti augstu koncentrācijas līmeni, un konkurences spiediens tajos ir ierobežots. Īpaši izteikti tas konstatējams mājsaimniecību kreditēšanas un noguldījumu segmentos, it īpaši mājokļa kredītu tirgū, kurā tirgus struktūru nosaka neliels skaits lielāko kredītiestāžu. Savukārt komersantu kreditēšanas un patēriņa kredītu segmentos konkurences intensitāte ir salīdzinoši augstāka, tomēr arī šajos segmentos koncentrācijas līmenis saglabājas būtiski augsts.
- 251 KP secina, ka komersantu un privātpersonu kreditēšanas nosacījumus ietekmē vairāku savstarpēji saistītu faktoru kopums, un līdz ar to konkurences apstākļu

uzlabošana nav reducējama vienīgi uz kredītiestāžu savstarpējās konkurences pastiprināšanu. Kreditēšanas cenu un pieejamību vienlaikus ietekmē tirgus struktūra, procentu likmju vide, tiesiskās vides efektivitāte, regulatīvais un uzraudzības slogs, kā arī uzņēmējdarbības vides stabilitāte un paredzamība. Atšķirības regulējuma piemērošanā un uzraudzības instrumentos starp kredītiestādēm un nebanku kredītētājiem atsevišķos segmentos var ietekmēt konkurences apstākļus, tomēr ne katra šāda atšķirība pati par sevi ir vērtējama kā nepamatota vai konkurenci ierobežojoša. Ja tiek virzītas izmaiņas nebanku kredītētāju licencēšanas vai uzraudzības modelī, to ietekme ir izvērtējama arī no konkurences tiesību viedokļa.

- 252 KP secina, ka patērētāju kreditēšanas jomā noteiktie reklāmas un informācijas izplatīšanas ierobežojumi, lai gan tie ir vērsti uz patērētāju aizsardzību un bezatbildīgas aizņemšanās mazināšanu, no konkurences viedokļa paši par sevi nav konkurenci veicinoši. Šādi ierobežojumi var nesamērīgi apgrūtināt, it īpaši mazāku vai jaunāku tirgus dalībnieku, iespējas efektīvi sasniegt patērētājus un tādējādi vājināt konkurences spiedienu tirgū.
- 253 KP secina, ka Latvijā augstais mainīgo procentu likmju īpatsvars un ilgtermiņa fiksēto procentu likmju ierobežotā izplatība ir skaidrojama ar procentu likmju riska pārvaldības izmaksām, regulējuma ietekmi un vēsturiski izveidojušos tirgus praksi. Vienlaikus KP nekonstatē pamatu pieņemumam, ka pieprasījums pēc kredītiem ar ilgākam periodam fiksētu procentu likmi nepastāv, jo pieprasījuma trūkumu nevar prezumēt situācijā, kad attiecīgais pakalpojums tirgū ir ierobežoti pieejams vai nav pieejams vispār.
- 254 KP secina, ka privātpersonu klientu mobilitāte kredītiestāžu pakalpojumu tirgū Latvijā kopumā ir zema. Lai gan patērētāju apmierinātība ar pamata kredītiestādi ir augsta, kredītiestādes maiņas faktiskā izplatība ir ierobežota, kas norāda uz vāju konkurences spiedienu, ko rada patērētāju pārslēgšanās starp pakalpojumu sniedzējiem. Patērētāju mobilitāti būtiski ierobežo informācijas asimetrija, ar pakalpojuma sniedzēja maiņu saistītās izmaksas, kā arī uztvere par kredītiestādes maiņas procesu kā sarežģītu un administratīvi apgrūtināšu. Vienlaikus patērētāju izvēli nosaka ne tikai cenu nosacījumi, bet arī citi konkurences parametri, tostarp digitālo risinājumu kvalitāte, pakalpojumu lietošanas ērtums un pakalpojumu fiziskā pieejamība.
- 255 KP secina, ka hipotekārās kreditēšanas segmentā kredītņēmēji biežāk panāk pievienotās procentu likmes samazinājumu pie esošā aizdevēja, nevis pārkreditējoties, lai gan pārkreditēšanās gadījumā vidējais pievienotās procentu likmes samazinājums ir būtiski lielāks. Minētais norāda, ka pārkreditēšanās rada izteiktāku konkurences spiedienu uz cenu nosacījumiem, tomēr tās faktiskā izplatība joprojām ir ierobežota. Tas savukārt liecina, ka informācijas pieejamības un piedāvājumu salīdzināmības ierobežojumi joprojām mazina patērētāju spēju efektīvi disciplinēt tirgus dalībniekus, tādējādi pārejot pie cita pakalpojuma sniedzēja.
- 256 KP secina, ka, apsverot atvieglotu pārkreditēšanās kārtību komersantu segmentā, ir būtiski izvērtēt regulējuma ietekmi uz konkurenci un vienlīdzīgos apstākļos esošiem tirgus dalībniekiem. Regulējums, kas radītu atšķirīgu slogu Latvijā komercdarbību veicošām kredītiestādēm salīdzinājumā ar citās EEZ valstīs reģistrētiem tirgus dalībniekiem, varētu radīt nevienlīdzīgus konkurences apstākļus un mazināt konkurences spiedienu tirgū Latvijā. Vienlaikus KP secina, ka valsts iejaukšanās cenu veidošanas mehānismos, tostarp komisijas maksu regulēšana vai ierobežošana, no konkurences viedokļa ir vērtējama īpaši piesardzīgi. Šāda iejaukšanās ir apsverama vienīgi tad, ja tā ir būtiski nepieciešama, pienācīgi pamatota, samērīga un ja attiecīgā mērķa sasniegšanai nav pieejami citi, konkurenci mazāk ierobežojoši līdzekļi.

Pateicība

Konkurences padome pateicas visiem iesaistītajiem, kas sniedza izpētes veikšanai nepieciešamo informāciju. Īpaši Konkurences padome pateicas Latvijas Bankai, tirgus un sabiedriskās domas pētījumu centram SKDS, kredītiestādēm, Ekonomikas ministrijai, Latvijas Finanšu nozares asociācijai, Latvijas Darba devēju konfederācijai, Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kamerai, Fintech Latvija Asociācijai.

Par tirgus izpētēm

Konkurences padome veic tirgus izpētes – padziļinātu konkurences situācijas analīzi, lai atklātu un novērstu konkurences kropļojumus, kas ierobežo uzņēmumu vienlīdzīgu sāncensību, un veicinātu konkurences apstākļus tirgū. Tāpat Konkurences padome arī veic ar lēmumu uzlikto tiesisko pienākumu izpildes uzraudzības.

Sabiedrības līdzdalības iespējas

Anonīmas ziņošanas iespēja Konkurences padomes interneta vietnē: <http://www.kp.gov.lv/lv/tipoffs>

Informēt Konkurences padomi par iespējamiem pārkāpumiem vai saņemt konsultāciju iespējams gan klātienē (iepriekš piesakoties), gan telefoniski (arī neatklājot savu identitāti):

Konkurences padome

Brīvības 55, 2. korp.,
Rīga, LV-1010,
Tālrunis: +371 67282865
E-pasts: pasts@kp.gov.lv

www.kp.gov.lv

[@KPgovLV](https://www.instagram.com/KPgovLV)

[Konkurences padome](https://www.facebook.com/KPgovLV)

[Latvijas Konkurences padome](https://www.linkedin.com/company/kp.gov.lv)